

BUITENLEVEN

Sluwe sluipwespen

in de (moes)tuin

**Struinen door
de duinen
in Limburg**

*Binnenplaats
wordt mediterrane
patiotuin*

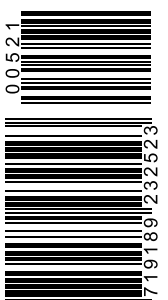
**Mystieke sfeer
dankzij de juiste
tuinverlichting**

*Vuurpijl:
Afrikaanse knaller
in de border*

**Romantische tuin
met bloemenborders en boomgaard**

STIJLVOLLE HOUTBOUW

ALLES VOOR UW TUIN
ONDER ÉÉN DAK: ONTWERP
EN REALISATIE, MAAR OOK
BUITENVERBLIJVEN EN
ONZE EIGEN BORRLE
BUITENKEUKENS®

VRAAG ONS
MAGAZINE
GRATIS
AAN!

Boordevol inspiratie, projecten en tips. Vraag
'm telefonisch, per mail of via de website aan:

BUITENPRACHT-HOUTBOUW.NL/AANVRAGEN

BUITENPRACHT®

SHOWROOM BORRLE & BUITENPRACHT
BRIELLAERDSEWEG 32A TE BARNEVELD

BORRLE®

Geen moment zonder *Buitenleven*

Wist je dat *Buitenleven* ook een tweewekelijkse nieuwsbrief heeft? Hiermee ben je altijd de eerste die leest over:

- Bloemen en planten
- Vogels, insecten en andere dieren
- (Biologisch) tuinieren
- Praktische tuinadviezen
- Inspirerende tuinreportages
- (Moestuyn)recepten
- Groene doe-tips
- Verrassende buitenuitjes
- Gave winacties

Zo hoef je dus nooit meer iets te missen! Schrijf je vandaag nog in:
www.buitenleven.nl/nieuwsbrief

Lekker weg

Dit jaar leek het wel eeuwen te duren voordat alles tot leven kwam. Niet alleen de natuur, vanwege het koude en kwakkelende weer, ook de mensen. De coronabeperkingen leken oneindig verlengd te worden. En toch, op een mooie dag was het zover. Het zonnetje ging schijnen en de horeca en campings mochten weer open. En masse rénden de Nederlanders naar de terrassen, snakkend naar niet-zelfgemaakte gerechten, andere mensen en zon op het gezicht.

Wij gingen ook, zoals Mona de Vries het vaak verwoordde: 'lekker weg in eigen land'. Onze bestemming bleek een schot in de roos, want Hans en ik belandden op een fijne natuurcamping op een eiland. Geen waddeneiland, nee, op 't Gelders Eiland. Nooit van gehoord? Ik ook niet. Vlak bij de Duitse grens ligt het, te midden van de Rijn en zijn zijarmen (strangen) met vooral heel veel natuur en rust. Pittoreske dorpjes met smalle dijkweggetjes, schapen naast de kerk en een vriendelijkheid waar je blij van wordt.

En wandelen, dat kon je er ook. Uiteraard. Vanaf onze camping De Rijnstrangen – met zo'n strakke groene grasmat dat menig tuinier er jaloers op zal zijn – liepen wij zo een van de Klompenpaden op. Volgens campingeigenaar Niels een van de mooiste van allemaal. En ik kon hem geen ongelijk geven. Smalle paadjes langs beekjes, uitzichten over uiterwaarden vol ganzen, reigers en zwaluwen, en – mijn persoonlijke favoriet – trekpuntjes over het water. Waar zie je die nog tegenwoordig?

Het voelde heel on-Nederlands om hier te zijn. Een plek vol niet-Nederlandse natuur dankzij het teruggeven van de uiterwaarden aan die natuur. Plus daarbij de bijzondere flora en fauna. Ja, bevers wonen er ook, maar die hebben we niet gezien.

Wel een ooievaar, echt een vogel die ik associeer met zo'n rustig natuurgebied. Niet dat ie een rustige plek had gekozen voor zijn nest: op een kale boomtak direct naast de kerk. Lopend op de weg zag ik hem druk in de weer met takken om het enorme nest klaar te maken voor de leg. Een genot om naar te kijken. En ondanks ons korte verblijf, was de sleur van alledag na die vier dagen verdwenen. Dat is wat de natuur met je doet.

Janneke Klunder
Hoofdredacteur

INHOUD

jaargang 19 | nummer 5 | juli/augustus 2021

TIP

Plaats niet te veel lichtbronnen in je tuin. Door een object te belichten en daaromheen alles donker te laten, leg je het accent op het object. Meer tips? Ga naar pagina

24

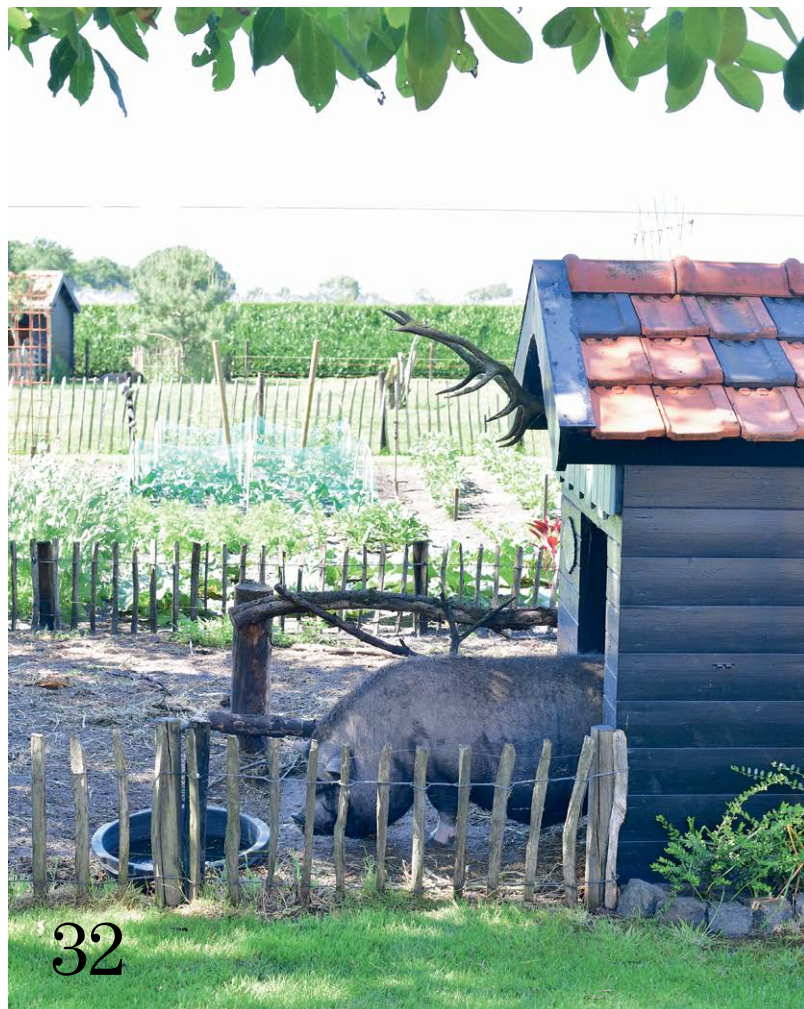
Op de cover

- 16 **Vuurpijl: Afrikaanse knaller in de border**
- 24 **Mystieke sfeer door de juiste tuinverlichting**
- 32 **Romantische tuin met bloemenborders en boomgaard**
- 41 **Sluwe sluipwespen in de (moes)tuin**
- 72 **Binnenplaats wordt mediterrane patiotuin**
- 93 **Struinen door de duinen in Limburg**

COVERFOTO SIETSKA DE VRIES

Buiten

- 16 **Bloemportret: *Kniphofia***
Het knalt in de border met vuurpijl erin
- 22 **Klimmend en opwindend**
Wat is het verhaal van de haagwinde?
- 24 **De tuin in de spotlights**
Zo verlicht je je tuin het allermooist
- 30 **De *Buitenleven* vogelwedstrijd**
De vijf beste vogelkiekjes
- 32 **Romantischer wordt het niet**
John en Stefan bouwden hun eigen paradijs tuin
- 41 **Nuttigste wesp van het nest**
Sluipwespen als antiplaagmiddel
- 52 **Down to earth: 't Landje**
Deborah en Jan laten de natuur haar gang gaan
- 60 **Winactie met een gouden randje**
Op bezoek bij de winnaar van de versnipperaar
- 61 **Nieuws uit de natuur**
Boshommels, (overbodige) airco's en een olifantenslurf

62 Dakterras als groene tuin
Sandra's stadstuintje op eenhoog

72 Het tuinontwerp
Een omsloten zonnige stadstuin

Binnen

70 Trending @Insta
#Indebloei

78 Een huis van magazijnkasten
Het duurzame experiment van Fier en Pleun

Doen

9 Tuinklusjes voor juli en augustus
Met je handen de aarde in

46 Culinaire: groen op de barbecue
Verrassend vega(n) grillen

93 De natuur in: Limburgse Maasduinen
Ver van de kust, toch in de duinen

Elke keer

3 Voorwoord
6 Colofon
7 @Buitenleven
10 Mix
86 Buitenleven online
87 Groene Vingers
100 Selectie
105 Column Florians Fauna – Mensenpoten
106 Volgende keer

Uitgelicht

32

"Het begon met het aanleggen van een terras aan de zijkant van het huis. Nu wordt het steeds meer een royale bloementuin met gazon en een hoogstamboomgaard. Er zit geen rem meer op. Er zijn gelukkig heel veel vierkante meters om tuin van te maken!"

John Vermeiren

Toverde zijn tuin om tot bloemenparadijs

"Toen we voor het eerst kwamen kijken, hadden we wel even twijfels. Door het asfalt en de grauwe sfeer van het braakliggende terrein"

Fier van den Berge

Bouwde met vriendin Pleun een huis van magazijnkasten

78

41

De parasiterende functie van de sluipwesp is precies de reden dat het insect zo waardevol is. Want doordat de diertjes hun eitjes graag in rupsen leggen, helpen ze om plaaginsecten in de landbouw of je moestuin te bestrijden.

De sluipwesp

Is een handige gast in je (moes)tuin

Colofon

REDACTIE

Hoofredactie Janneke Klunder **Eindredactie** Evelien Boutsen, Nikki Femer **Redactie** Evelien Boutsen, Nikki Femer **Online** Janneke Klunder **E-mail redactie** redactie@buitenleven.nl
Vormgeving Robin Haarbosch, Fleur Heiting **Directeur Uitgever** Alex M. Wiersma **PR & Marketing** marketing@bcm.nl **Druk** PreVision, Eindhoven **Distributie** Betapress (Nederland) & AMP (België)

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE

Tekst Esther Derks, Margot Eggenhuizen, Elise van den Elsen, Mirjam Enzerink, Modeste Herwig, Auke-Florian Hiemstra, Lilian Korteweg, Corine Koolstra, Marjolein van Rotterdam, Eva Vervoort

Beeld Henny van Belkom, Laura Cnossen, Modeste Herwig, Andy Liebrand, Maayke de Ridder, Shutterstock.com, Hans Smid, Gert Tabak, Sietske de Vries

Coverfoto Sietske de Vries

ABONNEMENTSPRIJZEN

Buitenleven verschijnt 8 keer per jaar plus 1 special. Een los nummer kost € 8,95, een jaarabonnement bedraagt € 73. Abonnees buiten Nederland krijgen portokosten doorberekend. Bij betaling via acceptgiro wordt € 2,50 extra in rekening gebracht. Kijk voor actuele acties op www.buitenleven.nl. Voor adreswijzigingen, vragen over betalingen en bezorging kun je contact opnemen met BCM abonentenservice: abonnement@bcm.nl of 085 7600237 (lokaal tarief), dinsdag en vrijdag van 08.30-12.30 uur.

ABONNEMENT AFSLUITEN EN OPZEGGEN

Je kunt abonnee worden via abonnement@bcm.nl o.v.v. 'Buitenleven' of via www.buitenleven.nl/abonneren. Abonnementen kunnen twee maanden voor het einde van de abonnementsperiode schriftelijk worden opgezegd via abonnement@bcm.nl o.v.v. 'Buitenleven' of per post: BCM Media, Abonentenservice, Postbus 1392, 5602 BJ Eindhoven.

ADVERTENTIES

Media accountmanager Nadia Gheit, 040 8447657 of 06 29732321, nadia.ghoit@bcm.nl

Sales support Sia Eltink, 040 8447667, support@bcm.nl

COPYRIGHT

De uitgever kan op generlei wijze aansprakelijk worden gesteld voor eventueel geleden schade door vermeldingen in het blad. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze dan ook zonder vooraf schriftelijke toestemming van de uitgever.

BCM MEDIA
Postbus 1392
5602 BJ Eindhoven

QR-CODES

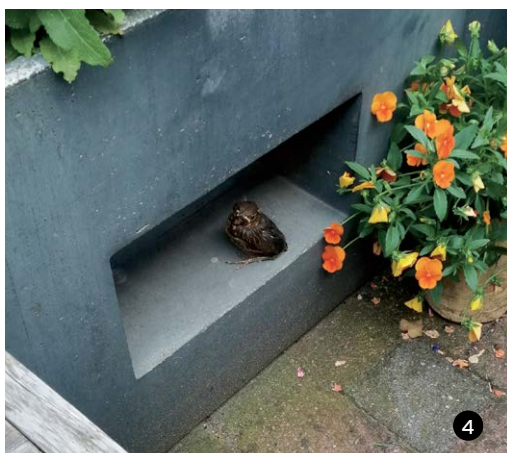
Buitenleven maakt gebruik van QR-codes. Staat er een QR-code bij een artikel? Dan word je voor meer informatie of nieuws doorgelinkt naar de website. Om meer informatie te verkrijgen, volg je de volgende stappen:

1. Plaats de camera van je telefoon boven de QR-code
2. Laat de camera de QR-code scannen
3. Klik op het linkje dat op je beeldscherm verschijnt

Scant je telefoon de QR-code niet? Download dan de QR-codescanner in de App Store of Google Play Store.

Buitenleven is een titel voor groene doeners. Vaak laten onze lezers weten hoe zij iets aanpakken of wat ze ergens van vinden. Ook op social media. Dat vinden we leuk! Een greep uit de reacties.

@Buitenleven

1. Blijft leuk, vlinders spotten in je eigen tuin! Das Look

Wat leuk dat ik de entreekaartjes voor het Zuiderzeemuseum heb gewonnen. Ik ben er erg blij mee, hartelijk dank. Met vriendelijke groet, Will Langenberg

2. Ik heb deze passiebloem, maar ook de paarse variant. Vorig jaar ook veel vruchten erin, maar na de vorst begin dit jaar heeft hij het loodje gelegd. Dus nu nieuwe ernaast gezet! Patricia Wetterhahn-Wiedijk

Het dak van ons pindakaashuis is onlangs gesneuveld. Waarschijnlijk te vaak als landingsbaan gebruikt. Dus we zullen heel blij zijn met een nieuwe, want dan hebben we weer meer reuring in de tuin. @cisca_elders

3. Koperband lijkt echt te werken tegen slakken. Ik had ieder jaar last van slakken; alles mooi opgekweekt, naar buiten en dan in één nacht foetsie. Sinds twee dagen probeer ik nu koperdraad en ze hebben er nog niet aangezet! Ik zag 's morgens wel slakkensporen om de omrande delen heen, maar ze zijn er niet onderdoor of overheen gekropen. Dit lijkt dus echt goed te gaan. Sabrina Heesen

Heb ik eindelijk die kat verjaagd, komen de slakken langs! lindamesfiets

Ik ben een groot vogelliefhebber. Ik vind het altijd zo'n prachtig gezicht als ik al die vogels in onze tuin zie genieten van al het vogelvoer dat buiten hangt. Edith Bitter

Wat leuk dat ik de zak wasnoten gewonnen heb. Bedankt! We zullen eens kijken hoe dat werkt, we hebben ze nog nooit gebruikt. Groet, Sandra Musters

4. Ik zou het voederhuisje wel willen winnen, zodat het jonge merelgezinnetje hier blijft komen. Zo gezellig, eerst gekwetter uit het nest en daarna verkennen de mereltjes de tuin en zelfs de woonkamer. Op de foto één van de drie jonkies. Monique Gillessen

Ik vind het een heerlijk tijdschrift, deze Tuinfeest special. Eén klein puntje in het artikel 'Leven van de natuur': op pagina 113 bij foto 19 staat onder andere korenbloem maar ik heb het idee dat de blauwe bloemen komkommerkruid is. Kan dat kloppen? Ginny Spitsbaard

@Ginny Spitsbaard Ha Ginny! Daar heb je helemaal gelijk in. Ons even laten misleiden door de mooie blauwe kleur. *Buitenleven*

Ontzettend leuk dat ik het kookboek gewonnen heb! Reuze bedankt, was het alweer helemaal vergeten, superleuk. Hartelijke groet en een fijn weekend, Liesbeth

Haha, leuk dat er na het invullen van de vaderdagactie staat 'bedankt voor het meedoen met de moederdagactie'. Geeft mij in ieder geval een goede reden dat als ik win, het pakket gedeeld mag worden. Inge Geraets Derikx

@Inge Geraets Derikx Bedankt voor je oplettendheid! Inderdaad een foutje. Het is aangepast. Zonnige groet! *Buitenleven*

De kracht van zacht

Niet voor niets de meest verkochte waterontharder van Nederland

Nederland houdt van zacht. En dus van Aquacell. Niet voor niets de meest verkochte waterontharder van Nederland. AquaCell is de enige waterontharder met twee samenwerkende cellen, waardoor u gegarandeerd bent van 24 uur per dag, 100% kalkvrij water.

Dat betekent een kalkvrije badkamer, goed werkende apparaten en extra smaakvol drinkwater. Hij werkt autonoom, zonder stroom. En ook zo slim; door zijn kleine en compacte vormgeving past hij overal. Ontdek alle krachtige voordelen van AquaCell op AquaCell.nl.

100% kalkvrij water

AQUACELL
de kracht van zacht

Zelf de kracht van zacht ervaren? Vraag een proefplaatsing aan op aquacell.nl

Doe-tips voor juli en augustus

TEKST MIRIAM ENZERINK

- Als je eenmaal stokrozen (*Alcea rosea*) in je tuin hebt, is de kans groot dat je er jaren plezier van hebt. Het zaad van deze tweejarige kiemt namelijk makkelijk, zodat zich jaar na jaar nieuwe planten vormen. Wanneer je de plant afknijpt voordat ze zaad vormt, krijg je een sterke volle plant die veel langer dan twee jaar meegaat. Of kies voor de vaste stokroos: een kruising tussen stokroos en heemst *Alcea rosea* × *Althaea officinalis*. Een mooie collectie vind je bij de Stekkentuin in Espel, waar ruim honderdvijftig soorten bloeien. De hele maand juli kun je hier op vrijdag en zaterdag komen genieten. www.destekkentuin.nl
- Vogels, vlinders en bijen gaan op warme dagen op zoek naar water in de tuin. Je komt hen tegemoet als je een diep bord of een schaal met rand deels ingraaft op een schaduwrijk plekje in je tuin. Je kunt ook een diep bord op een lege bloempot van een hanging basket leggen. Vul de schaal op warme dagen regelmatig met vers water.
- Rode, witte en zwarte aalbessen kun je gerust een paar dagen rijp laten hangen. Ze bederven niet zo snel, tenzij het veel regent. Zo kun je de oogsttijd een beetje spreiden. Bang dat de vogels je voor zijn? Kies dan voor witte aalbessen. Die zien ze snel over het hoofd.
- Staan de planten in jouw tuin er slapjes bij? Kijk dan eens kritisch naar de plek. Misschien staan ze wel te zonnig voor hun karakter. Over het algemeen geldt: hoe groter het blad, hoe meer een plant verdampt op een warme dag. Deze planten voelen zich dus prettiger in de schaduw. Door de juiste plant op de juiste plek te zetten – of door schaduw op te werpen met een boom of heester – bespaar je uiteindelijk veel (leiding)water.

Mix

SHOPPING | FOOD

TEKST ESTHER DERKS

#1 Gezellige kwetteraars

Op dit Swallows vliesbehang kwetteren de vogels erop los. De zachte aquareltint zorgt ervoor dat de vogelprint niet te veel aanwezig is. Verkrijgbaar in twee kleurtinten. € 69 per rol, www.roomblush.com

#2 Poetsfanaat

Schoonmaken met een schoon geweten. De vintastic keukenreiniger citrus is gemaakt op basis van natuurlijk schoonmaakazijn. Daarmee wordt alles blinkend schoon met respect voor mens en milieu. € 2,59, www.coop.nl

Buitenleven mag vijf flessen weggeven! Ga vóór 18 augustus 2021 naar www.buitenleven.nl/winnen en vul je gegevens in.

#3 Stoer en sportief

De solide en waterdichte Gustavo-laptoprugtas is gemaakt van gerecyclede autoband en nylon canvas. Iedere tas is uniek. Het rubber is slijtvast, waterdicht en gemakkelijk schoon te maken. € 139, www.morethanhip.nl

#4 Verwennerij

Dit Blue Anchor douchepakket voor heren zit vol duurzame producten, zoals biershampoo en stoere Sailor's blend-scheerzeep. Keuze uit verschillende soorten pakketten. € 39,50, www.blikmetstrik.nl

#5 Strike a pose

Deze minimalistische bijzettafel Dance is een Nederlands ontwerp. Gemaakt van gepoedercoat staal en verkrijgbaar in drie kleuren: antraciet, wit en rood/bruin. € 199, www.ignoreamsterdam.nl

#6 Alcoholvrije verrassing

HopHout thee is een mousserende wilde thee gemaakt van pure ingrediënten. Een natuurlijke melange van kamillebloem, munt, jasmijn, verveine en een hint van hop en hout. Gerijpt op gebruikte houten wijnvaten van Betuws Wijn domein. € 12,50, www.bovino.nl

#2

#1

#3

#4

#5

#6

#7

#8

#9

#10

#7 Vers gebrand

Frank & Fresh Coffee brandt espressobonen op bestelling en bezorgt precies één week na branding, wanneer de bonen op hun lekkerst zijn. Verkrijgbaar in vier smaken, van een zoete en romige *single origin* tot een stevige en brutale blend. Vanaf € 10,75, www.frankandfreshcoffee.com

#8 Biodiversiteit

In het boek *Een kleine biologische moestuin* legt Arthur Motté uit hoe je, geïnspireerd op methoden van de permacultuur, op een paar vierkante meter enorm veel kunt verbouwen. € 19,95, www.knnvuitgeverij.nl

#9 Gestroomlijnd

Het roze Aleni badpak zit als een tweede huid en blijft op zijn plek. Of je nou een duik neemt in zee, gaat dippen in ijswater of op topsnelheid door het water wilt glijden. € 49,90, www.aquarapid.nl

#10 Net echt

In deze gedecoreerde wekker met verlichting, zit een buitenkeuken in miniatuur. Handgemaakt door ontwerpster Natascha Maks. Je kunt ernaar blijven kijken. € 175, www.sweetdollhouse.nl

Orangerie De Pol Doetinchem

Ervaar de rustgevende sfeer en het heerlijke eten in dit kleinschalige restaurant, gevestigd in een idyllische glazen kas. In Orangerie De Pol word je één met de seizoenen. Zowel door de gerechten, die aan de hand van de seizoenen vier keer per jaar speciaal worden samengesteld, als door het uitzicht op het landgoed. Het menu, bestaande uit vijf of zes gangen, is modern en bestaat zoveel mogelijk uit streekproducten uit de Achterhoek. Op het landgoed kun je ook blijven slapen en je kunt er lunchen in café de Pol. Open: di t/m za vanaf 18.00 u.

Orangerie De Pol, Hulleweg 2, Doetinchem, 0314 317629,

www.orangeriedepol.nl

HOT
SPOT

Mix

SHOPPING | FOOD

#11 Vergroenen

Tegeltje Groen is een leuke kant-en-klare oplossing voor 'tegel eruit, groen erin'. Een Tegeltje bevat drie vaste planten. Verkrijgbaar in vijf soorten. € 17,95, www.vergroenjeleven.nl

Buitenleven mag drie Tegeltjes weggeven! Ga vóór 18 augustus 2021 naar www.buitenleven.nl/winnen en vul je gegevens in.

#12 Verhelderend

Naar omstandigheden nogal slecht is een aangrijpend boek over burn-out en depressie. Voor iedereen die alles uit het leven wil halen, maar er niet aan onderdoor wil gaan. € 22,99, www.atlascontact.nl

#13 Goed beschermd

Jacare Anti-Insect mug & teek houdt insecten op afstand en bevat 0% DEET. Geschikt voor volwassenen en kinderen vanaf een jaar. Heeft een milde geur, is zacht voor de huid, plakt niet en werkt acht uur lang. € 8,79, www.camillacollection.nl

#14 Gehaakt

Dit boodschappennet is handgemaakt van 100% katoen. Een goed alternatief voor de plastic zak. Verkrijgbaar in verschillende trendy kleuren. € 9,50, www.hetweerhuys.nl

#15 Boomhut

Dit Oude eiken huisje van Bumbu Toys zet je als een puzzel in elkaar. Duurzaam geproduceerd en handgemaakt. Maak het extra gezellig met houten bloemen, paddenstoelen en dieren. Huisje € 49,95 (accessoires vanaf € 5,50), www.houtspel.nl

WIN

#11

#12

#13

#14

#15

#16

#17

#18

#16 Avonturenbundel

In *Ons vakantieboek* van Maan Amsterdam, bewaar je al je mooiste vakantieherinneringen. Naast foto's beschrijf je er je leukste herinneringen en geef je op de landkaart aan waar je bent geweest. € 25,95, www.bol.com

#17 Pasta sin carne

Heerlijke vegan pastasaus van Pianta Pasta. De klassiekers *bolognese*, *peperoncino* en *piselli*, in een plantaardig jasje. Minstens zo lekker en een stuk beter voor de planeet. € 4,99 per stuk, www.piantapasta.com

#18 Levensbron

Deze Januzart-top zonder mouwen is ontworpen door Arjan Vergeer. De Rotterdamse kunstenaar geeft de krachtige moeder natuur weer met twee vogels en stralende bloemen. € 27,26, www.redbubble.com

#19

#19 Oorlibellen

Onderaan deze oorbellen bevindt zich een facet geslepen Swarovski-kraaltje. Een libelle staat symbool voor kracht, moed, licht en geluk. € 42,95, www.jewelswithflair.nl

#20

#20 Op onderzoek

Met deze studiekepel kunnen kinderen perfect insecten bestuderen zoals lieveheersbeestjes en torren. Plaats het insect voorzichtig in de lade en bekijk het van de boven- en onderkant. € 9,95, www.deleukstemoestuinschool.nl

Mix

SHOPPING | FOOD

HOT
SPOT

#21 Natuurlijke ijsjes

The Nice Company lanceert twee nieuwe roomijsjes: Vegan Choco Hazelnoot en Koffie Chocodip. Gemaakt in Friesland. Biologisch en met natuurlijke ingrediënten. € 2,50 per ijsje, www.thenicecompany.nl

#22 Miniboom

Kweek je eigen bonsai met het Grow it Bonsai-boompakket. In welke vorm ga jij jouw Japanse boompje straks snoeien? € 14,95, www.radbag.nl
Buitenleven mag drie pakketten weggeven! Ga vóór 18 augustus 2021 naar www.buitenleven.nl/ winnen en vul je gegevens in.

#23 Moderne klassieker

De DineLight zorgt voor een sfeervol detail op de tuintafel. Leg de stalen kandelaar plat op tafel of zet hem op een volle wijnfles of stand-in standaard. Verkrijgbaar in verschillende vormen en kleuren. Vanaf € 29,50 (zonder standaard), www.dinelight.nl

#24 Zacht en stevig

De bovenkant van de Ecoyogi-yogamat is gemaakt van organische kurk. Dit duurzame materiaal zorgt voor optimale grip. De onderkant bestaat uit natuurrubber, waardoor de mat niet gaat glijden. € 59, www.ecoyogi.com

Bed and breakfast the Old Bakery Doesburg

In B&B the Old Bakery overnacht je in een voormalig bakkershuisje gebouwd in 1870. Een plek waar jarenlang vers brood werd gebakken. Eigenlijk is het gebouw nog gloednieuw te midden van de middeleeuwse Hanzestad Doesburg. Bij mooi weer geniet je in de groene tuin van een heerlijk huisgemaakt ontbijt. Tussen het gras scharrelt gezellig een kip, die voor verse eieren zorgt. 's Avonds kun je aanschuiven voor het avondeten. Hierbij wordt zoveel mogelijk gebruikgemaakt van lokale producten. Open: alle dagen van de week.

**B&B the Old Bakery, Ooipoort 12, Doesburg, 06 81773669,
www.bedandbreakfast-the-old-bakery.com**

#21

#22

WIN

#23

#24

#25

#26

#25 Door weer en wind

Met deze mooie tuinposter van een libelle breng je sfeer in je tuin of op je balkon. Gemaakt van stevig bisonyldoek en waterafstotend. € 19,95, www.zoedt.nl

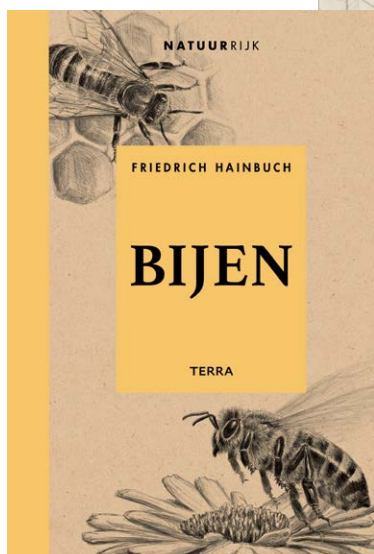
#26 Sierlijk comfortabel

Sublim Nude Haiku Birds Natural is een mooi sierkussentje van Nobodinoz voor je bank of stoel. Gemaakt van een dubbel, organisch en zacht mousseline katoen met vrolijke kwastjes aan de hoeken. € 19,95, www.mylittlecarpet.nl

#28

#27

#27 Bezige bij

Bijen is een natuurboek dat dieper ingaat op de betekenis van bijen voor ons ecosysteem. Geen veldgids, maar een prachtig geïllustreerd liefdesverhaal over mens en bij. € 23,99, www.terralannoo.nl

#28 Natuurlijke materialen

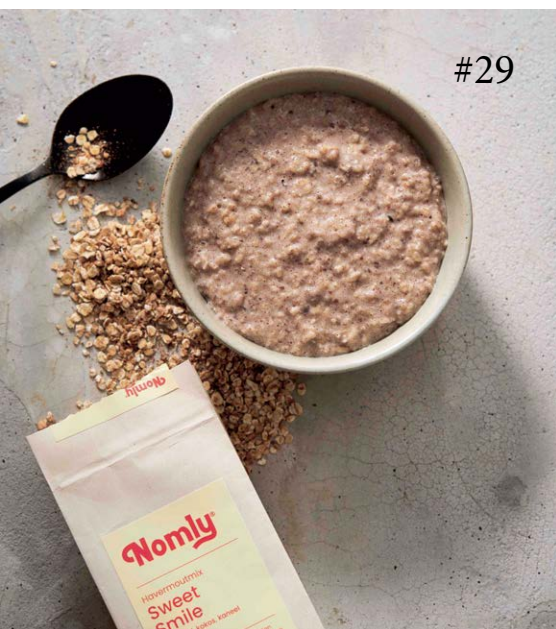
Met de kunstwerken van Nicole Aben haal je de natuur letterlijk van buiten naar binnen. Blaadje voor blaadje en bloemetje voor bloemetje verwerkt ze haar gevonden schatten tot een uniek werk. Van € 16,95 tot € 995, www.nicoleaben.nl

#29 Nom, nom, nom

Omly maakt biologische havermoutmixen van haver en boekweit, noten, pitten, zaden en specerijen. Superlekker en gezond! Komt in vier smaken: Soft Start, Sweet Smile, Dark 'n Dreamy en Golden Glow. € 5,95 per 250 g, www.nomly.nl

#30 Vitale huid

Verzorg je huid met de Vitamin C Illuminating Recovery Cream van Mádara. Vitamine C is een krachtige antioxidant dat de huid herstelt en pigmentvlekjes doet verminderen. € 38,95, www.madaracosmetics.nl

#29

#30

Vuurwerk in de border

De pijlvormige bloeiwijzen van *Kniphofia* in gele, oranje en rode tinten geven je tuin meteen een exotische toets. In de zomermaanden trekken de bloemen al van ver de aandacht. Deze bijzondere plant uit Afrika heeft dankzij de vorm van de bloemen én de vurige kleuren, de naam vuurpijl of fakkellelie gekregen.

TEKST EN FOTO'S MODESTE HERWIG

Vuurpijl of *Kniphofia* kun je goed herkennen aan het grasachtige blad en de apart gevormde bloemen. Uit de dikke, vlezige wortels groeit een rozet van smalle stugge bladeren (40-60 cm hoog), die bij veel soorten ook 's winters groen blijven. In het midden verschijnt de stevige bloemstengel, die ver boven het blad uitgroeit. De buisvormige, hangende bloempjes zitten in een cilindrische tros die van onder naar boven verbloeit. Nieuwe spannende kleuren en een lange

bloeitijd zorgen ervoor dat deze robuuste vaste plant steeds populairder wordt. De laatste jaren zijn er veel nieuwe cultivars bijgekomen, de een nog mooier van kleur dan de ander. Je kunt kiezen uit groengeel, zachtgeel, knalgeel, oranje, rood en (bijna) roze. Vaak is de bloemtros enigszins tweekleurig, omdat de bovenste bloemen (in knop) een andere tint hebben dan de onderste. Bijen zijn dol op de nectar, je zult ze regelmatig een bezoekje zien brengen.

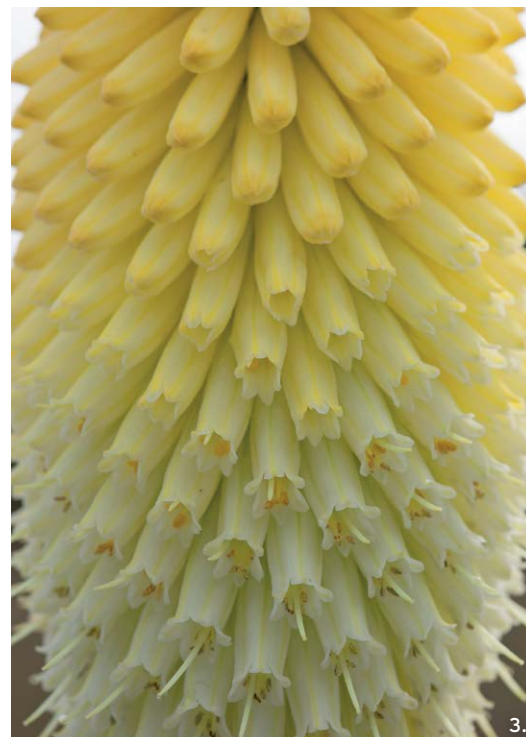

1.

FOTO MHGP/FP/VISIONS

2.

3.

4.

FOTO MHGP/FP/RHS

5.

TIP

De opvallende bloemen van de vuurpijl zijn geliefd als snijbloem, ze blijven lang goed in de vaas.

De vijf mooiste soorten

1. *Kniphofia* 'Flamenco'. De compacte bloemtrossen beginnen vrij donker oranje, waarbij de punt zelfs nog wat donkerder is. De iets oudere bloemen kleuren langzaam lichtoranje, zodat een tweekleurig effect ontstaat. Stevige stengels. Volle zon, hoogte 90 cm, bloei juli-september.
2. *Kniphofia* 'Papaya Popsicle'. In de nieuwe *Popsicle*-serie (wat ijslolly betekent) vind je de mooiste zachte kleuren. Deze tuinvormen groeien vrij compact en hebben een fijn gevormde, wat lossere bloemtros. 'Banana Popsicle' is zachtgeel. Volle zon, hoogte 50-70 cm, bloei juli-september.
3. *Kniphofia* 'Percy's Pride'. Een vrij compact groeiende tuinvorm met wit-gele bloemen. De bloemtrossen zijn aan de onderkant bijna wit, bovenaan zachtgeel. Omdat ze dik gevuld zijn, geven ze veel effect. Volle zon, hoogte 60-80 cm, bloei juli-september.
4. *Kniphofia* 'Toffee Nosed'. Deze tuinvorm uit Engeland valt op door de bijzondere oranjebruine tint die aan karamel doet denken. De onderste bloemen zijn crèmekleurig. Smalle, fijn gevormde bloemtrossen en extra smal blad. Volle zon, hoogte 80-100 cm, bloei juli-september.
5. *Kniphofia rooperi*. Een wilde soort met wat rondere bloemtrossen in helder oranje, de onderste bloemen kleuren al snel geel. Een grote plant die wat later bloeit, echt een blikvanger in een nazomerborder dus. Forse pol, overhangend blad. Volle zon, hoogte 120-140 cm, bloei september-oktober.

Plant- en zaaitijd

De beste periode om vuurpijlen in de volle grond te planten, is van april tot augustus. Plant een vuurpijl op een warme, zonnige en beschutte plek in goed gedraieerde, vrij lichte zandgrond. Maak voor het planten een ruim plantgat en voeg op arme zandgrond voldoende humus toe in de vorm van compost. Verplanten wordt niet op prijs gesteld: laat je een vuurpijl met rust, dan kan de plant zich ontwikkelen tot een fors exemplaar dat rijk bloeit. Vanaf eind juni openen de eerste bloemen zich. De bloei gaat door tot in september.

Verzorging

Dek de grond na het planten af met een dikke mulchlaag om uitdroging te voorkomen. In de winter wilt *Kniphofia* juist graag vrij droog staan. In de tuin kan een verhoogd bed een uitkomst zijn, waarbij tijdens de groei in droge perioden extra water wordt gegeven. Vuurpijlen zijn wel winterhard, maar een natte winterperiode wordt slecht verdragen, waardoor de vuurpijl toch weleens kan wegvallen. Bind het blad voor de winter bij elkaar en bedek de grond met een laag afgefallen blad. In een koude periode dek je de plant best af met coniferentakken, droog blad of stro. Knip de dode bladeren pas in april af. Vuurpijlen houden van voedzame grond, geef daarom jaarlijks organische mest.

FOTO: MICHIEL/MARTIN HUGHES-JONES

Locatie De Tuinen van Appeltern

- 1 De vuurpijl *Kniphofia* 'Bees Sunset' komt prachtig uit tussen oranje zonnekruid (*Helenium*) en paarse bergamotplant (*Monarda*).
- 2 Subtiele kleurschakeringen bij *Kniphofia* 'Tawny King', een van de favoriete oranje vuurpijlen.
- 3 Bij *Kniphofia caulescens* valt het blauw-groene blad erg op. De bloemen zijn in de knop oranje, als ze opengaan lichtgeel.
- 4 De vuurpijl is mooi te combineren met siergrassen, dahlia en bloemriet (*Canna*).

5

6

Goede combi

De luchtige groeiwijze van siergrassen past uitstekend bij vuurpijlen, bijvoorbeeld vedergras (*Stipa*) en lampenpoetsergras (*Pennisetum*). Ook de Afrikaanse lelie (*Agapanthus*) combineert prachtig.

Snoeien

Verwijder in de zomer de uitgebloeide bloemstelen (kort afknippen), zodat de plant niet verzwakt door de vorming van zaad. Bovendien stimuleer je zo de vorming van nieuwe bloemstelen. Laat het blad in de winter aan de plant. Zodra het in het voorjaar wat warmer wordt, kun je de winterbescherming en het lelijk blad verwijderen.

Vermeerderen en verjongen

Een vuurpijl kun je het best als plant kopen, want zaaien is niet zo eenvoudig. De plant is wel makkelijk te vermeerderen door hem te delen. Vier tot vijf jaar na het planten, is het tijd om de plant te verjongen. Graaf de hele pol in het voorjaar op en deel de wortelkluit in stukken. Plant de buitenste (jongste) delen opnieuw in humusrijke grond.

- 5 *Kniphofia* 'Goldfinch' heeft een heldergele tint, bij deze tuinvorm is de bloeiwijze niet tweekleurig.
- 6 *Kniphofia* 'Nobilis' kan wel 2 m hoog worden, met tot 25 cm lange bloemtrossen.
- 7 In deze 'hot border', een kleurencombinatie met warme bloemkleuren, bloeien verschillende vuurpijlen in geel en oranje.
- 8 De bloemkleur van *Kniphofia* 'Barton Fever' loopt van bruinig oranje naar bijna wit.
- 9 *Kniphofia rooperi* met ovale tot ronde bloemtrossen komt oorspronkelijk uit Zuid-Afrika.

7

Hier koop en/of bekijk je ze

- Bulbi, Leidsestraat 170, Hillegom, 0252 530083, www.bulbi.nl
- De Border, Twickelerlaan 13, Ambt Delden, 074 3764123, www.border.nl
- Kwekerij Esveld, Rijnveld 72, Boskoop, 0172 213289, www.esveld.nl
- Kwekerij De Hessenhof, Hessenweg 41, Ede, 0318 617334, www.hessenhof.nl
- Tuingoed Foltz, Hereweg 346, Meeden, 0598 635000, www.tuingoedfoltz.nl

8

Varianten

- *Kniphofia*-cultivars. 'Bees Sunset' (90-120 cm) heeft gele tot oranje bloemen, volle bloemtros. 'Bressingham Sunbeam' (75 cm) is warm oranje, de stelen zijn donker getint. Bij 'Gilt Bronze' (80 cm) staan de gele bloemen ver uit elkaar, oranje gloed op de knoppen. 'Incandesce' (90 cm) bloeit oranjerood. 'John Benary' (140-160 cm) is een hoge vuurpijl met fijne oranjerode bloemen. 'Limelight' (70 cm) is zachtgeel tot groengeel. 'Nobilis' (tot 2 m) is een van de grootste, dikke tot 25 cm lange oranje-gele bloemtrossen bovenaan lange bloemstengels. 'Poco Orange' (40-50 cm) blijft laag en heeft kort, extra smal blad, fijne zachtoranje bloem, ook voor een pot. 'Tawny King' (120 cm) is een sterke vorm, de bloemen zijn prachtig bruinoranje. 'Wrexham Buttercup' (100 cm) bloeit groengeel. Volle zon, bloei juli-september.
- *Kniphofia caulescens*. Een indrukwekkende wilde soort. Het grijsgroene blad is vrij breed en hangt sierlijk over. De grote bloemtrossen zijn eerst oranjerood en kleuren aan de onderkant zachtgeel. Volle zon, hoogte 100-120 cm, bloei augustus-september. ✿

FOTOGRAFIE VAN MARTIN HUGHES-JONES

Het verhaal achter: haagwinde

Opwindend onkruid

Elke plant heeft een wetenschappelijke naam. Sommige van deze Griekse namen vinden hun herkomst in mythen en sagen of de (medicinale) werking die zij hebben. Het bekendste voorbeeld is misschien wel de narcis, vernoemd naar de Griekse god Narcissus die verliefd werd op zijn eigen spiegelbeeld. *Buitenleven* ging op zoek naar de herkomst van minder bekende plantnamen. Deze keer: haagwinde (*Calystegia sepium*).

TEKST EVA VERVOORT

Liaan onder het onkruid

Calystegia is afkomstig van het Griekse *kalyx*, dat bloemkelk betekent. Daarnaast bevat het de uitgang *stegia* afgeleid van *stegē*: omvatten of insluiten. Twee schutbladen omsluiten namelijk de bloemkelk. Deze laatste hoedanigheid was aanleiding om het nieuwe geslacht *Calystegia* op te stellen. Vroeger waren de soorten die nu in dit geslacht zijn ondergebracht, ingedeeld in het geslacht *Convolvulus* (winde). De soortnaam *sepium* komt van het Latijnse *sepium*: haag. De plant windt zich graag in heggen en hagen. Haar groeiplaats en groeigedrag is ook de oorsprong van de Nederlandse naam haagwinde. Je treft haagwindes klimmend en windend aan over andere plantensoorten, regelmatig in de haag, maar ook in allerlei andere planten. Het doel: richting het licht klimmen. Na enige tijd krijgt de klimmer opvallende, witte trompetvormige bloemen. Het wikkende gedrag van de stengels van haagwinde zorgt ervoor dat ze tot 3 m hoog kan reiken. Dat is een eigenschap die deze soort gemeen heeft met een echte liaan. In de wintertijd sterft het bovengrondse deel van de plant af. Slim is de haagwinde ook: als het donker is sluit de bloem en als het regent beschermt ze het stuifmeel door zich ook dan te sluiten.

Weetjes over haagwinde

- Pispotje is een algemeen bekend synoniem voor de haagwinde. De vorm van de bloem doet daaraan denken.
- Velen zien haagwinde als onkruid. Het woekert erop los en overwoekert soms andere planten. Daar staat tegenover dat ze een favoriet is van insecten. Wees dus niet te fanatiek met het weghalen van haagwinde.
- Akkerwinde (*Convolvulus arvensis*) lijkt veel op haagwinde. De kleur van de bloem kan ze onderscheiden, maar in de praktijk is dat vaak onduidelijk. Het duidelijkste verschil zit 'm in de steelbladen: die van haagwinde zijn groot en bedekken de kelk. En in tegenstelling tot akkerwinde heeft haagwinde twee korte schutblaadjes halverwege de bloemensteel.
- Synoniem voor *Calystegia sepium* is *Convolvulus sepium*. *Convolvulus* stamt af van het Latijnse *convolvere*: zich ergens omheen wikkelen.
- De bloem van haagwinde is eetbaar en van het blad kun je theezetten.
- Haagwinde is meestal wit, soms met een roze zweem. Er is ook een lavendelkleurige variant: *Calystegia sepium* subsp. *roseata*.

De glazen van Maria

Interessanter is de benaming van de Vlamingen. Zij noemen het plantje *onze-lieve-vrouwe-glazeke*. Een merkwaardige naam, die volgens sommigen door een oude legende is ontstaan. Een voerman was in de herfst onderweg met een flinke lading vaten vol kostbare wijn. Plots zakten zijn paard en wagen weg in de modder. Uitgraven bood geen oplossing. Wanhopig zat de voerman te piekeren. Zodra het donker werd, zouden rovers tevoorschijn komen en zijn lading plunderen. Na enkele uren merkte hij het silhouet van een mens op: het bleek een oude vrouw. Zij zou misschien wel hulp kunnen halen. Bij de kar aangekomen, vroeg de vrouw of hij wat te drinken had. De man gaf zijn drinkzak en zei dat ze er niet te veel van mocht drinken, hij had immers zelf

niet veel meer. Ze dronk en vroeg waarom ze niet van de wijn kon drinken. "Dat is voor de landheer", sprak de voerman. "En ik heb trouwens geen glazen." De voerman vroeg vervolgens of de vrouw hulp kon halen. Ze glimlachte, liep naar het paard en fluisterde iets in zijn oor. Het trekpaard trok driftig en plots kwam de wagen in beweging. De voerman keek de oude vrouw vol ongeloof aan. "Hier zouden we op moeten drinken", sprak hij opgewekt, "maar ik heb geen glazen." Opnieuw glimlachte de vrouw, liep naar een struik en plukte twee grote witte bloemen. "Schenk de wijn maar in deze glazen." Terwijl de man de wijn in de bloemen schonk, veranderden die in kristallen glazen. Toen besepte hij dat deze vrouw niemand anders kon zijn dan de heilige Maria. ✿

Volgende keer

In het volgende nummer lees je meer over de etymologie van koninginnenkruid.

Lichtspektakel in de tuin

Bij het aanleggen van tuinen speelt verlichting een grote rol in de ontwerpen van tuindesigner en hovenier Mathijs Wolfs. Zijn eigen tuin is daar een goed voorbeeld van. Hij laat zien hoe je met verlichting de tuin een extra dimensie geeft.

TEKST ESTHER DERKST FOTO'S GERT TABAK

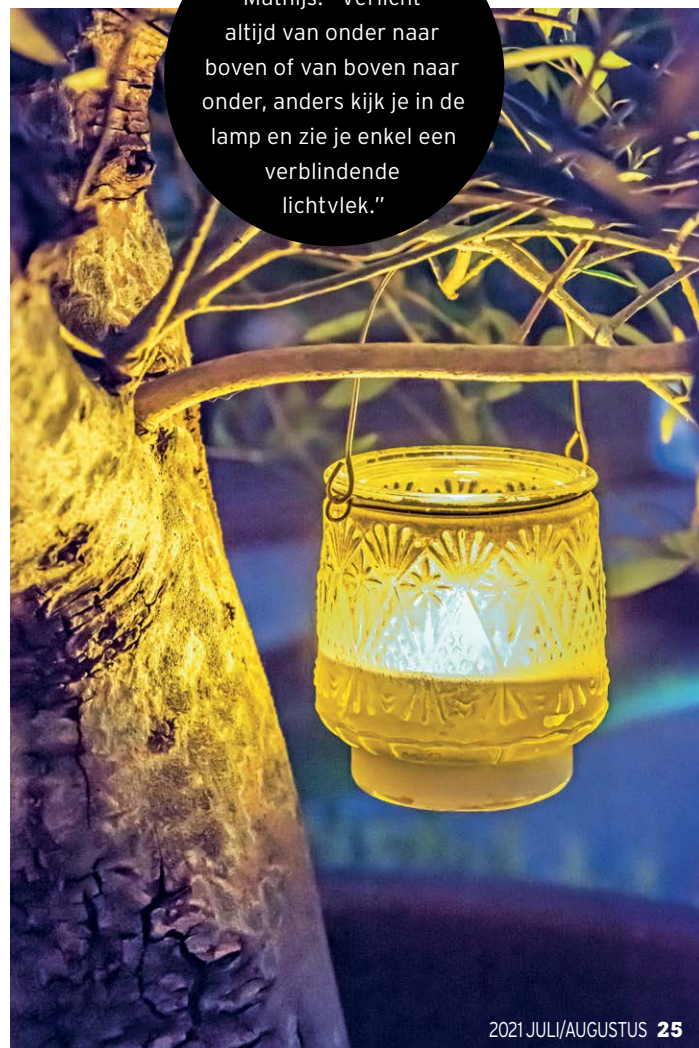
Speelsheid en structuur

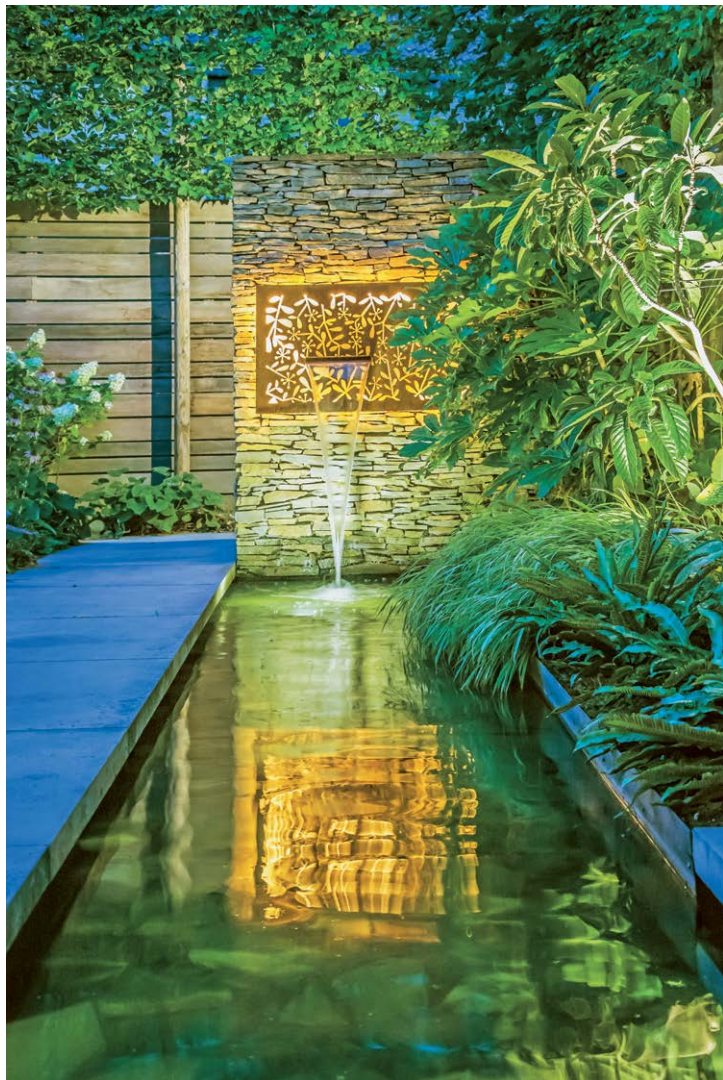
De tuin van Mathijs is gevarieerd aangelegd. Hij heeft gekozen voor planten die ook in de winter structuur hebben. De siergrassen in zijn tuin worden bruin in de winter, maar blijven wel rechtop staan. "Het is mooi om te zien hoe het gras overdag heen en weer wiegt. 's Avonds komt daar de speelse schaduw op de muur bij. De tuin komt dan weer op een heel andere manier tot leven." Begin maart wordt alles gesnoeid, maar dan komen de bloembollen tot bloei die weer voor structuur en beweging zorgen. De tuin ziet er ieder jaargetijde anders uit en is steeds weer mooi op zijn eigen manier.

In de tuinen die Mathijs aanlegt, is zowel overdag als 's avonds iets te zien. "Licht is een belangrijke factor waar ik in het ontwerp rekening mee houd", steekt hij van wal. "Net als bij een theatershow zorg ik als lichtspecialist voor een bijzonder spektakel in de tuin. De connectie tussen binnen en buiten speelt in mijn ontwerpen een grote rol. Ik wil dat mensen 's avonds nog steeds van hun tuin kunnen genieten, zelfs als ze binnen zitten." Om die reden laat Mathijs de gordijnen 's avonds bewust open want dan komt zijn tuin als een sprookje tot leven. De tuinverlichting licht specifieke plekken uit waardoor de tuin er totaal anders uit ziet dan overdag. De muur met een bijzondere structuur heeft dan opeens veel meer diepte, het water in de vijver krijgt plots een magische sfeer en het warme licht van het haardvuur en de lantaarntjes geven de tuin een romantisch en geborgen stemming.

TIP

Mathijs: "Verlicht altijd van onder naar boven of van boven naar onder, anders kijk je in de lamp en zie je enkel een verblindende lichtvlek."

Spel van licht en donker

Om een mooi lichteffect te bereiken, zijn er in de tuin ook donkere plekken nodig. Plaats daarom niet te veel lichtbronnen. Door een object te belichten en daaromheen alles donker te laten, leg je het accent op het object. "Het lichtspel is lastig vast te leggen op een foto, want daarop zie je meer omgevingslicht dan er daadwerkelijk is", vertelt Mathijs. "Je ervaart de mystieke sfeer pas wanneer je er midden in zit. Ik geniet er ontzettend van om met mijn gezin buiten rond de open haard te zitten. Alsof we op vakantie zijn in eigen tuin. De feestverlichting tegen de achterwand en de lantaarntjes met kaarsen maken het geheel wat losser. Ze beschijnen niets, maar geven wel een warme sfeer." Aan weerskanten van de open haard in de tuin schijnen twee ledspotjes vanaf de grond omhoog, waardoor de stenen muur extra wordt geaccentueerd. "Achter de houten bank heb ik spotjes in de border geplaatst", legt Mathijs uit. "Het licht schijnt tussen de planten omhoog en zorgt voor dynamiek. Wanneer het waait, ontstaat er een licht- en schaduwspel op de schutting." Daarnaast heeft hij verlichting in de vijver aangebracht. Precies op de plek waar een watergolf vanuit de muur in het water valt, schijnt een spot vanaf de bodem omhoog. "Door de rimpeling van het water wordt het licht gebroken, waardoor het gaat dansen op de muur. Op de foto staat het beeld stil, maar in het echt is het één groot lichtspektakel." Het lichtkunstwerk aan de muur weerspiegelt in het water, waarin de keien mysterieus oplichten. Een lichtslang achter het kunstwerk zorgt voor warm licht en het melkglas achter de cortenstalen plaat voor een zachte lichtverspreiding.

Weet wat je doet

Mathijs werkt met ongeveer 230 volt. "Wanneer je met dit voltage werkt, moet je wel weten wat je doet", waarschuwt hij. "Je kunt ook voor zwakstroomverlichting kiezen. Houd er wel rekening mee dat zwakstroom door dunne kabeltjes loopt en daardoor storingsgevoelig en kwetsbaar is. Bovendien kun je met zwakstroom geen bomen aanlichten. De verlichting is dan te zwak om een mooi effect te creëren. Ook lampjes op zonne-energie geven te weinig licht voor accenten. Ze worden meer gebruikt voor routing langs een tuinpad. Het stroomverbruik bij ledverlichting is overigens miniem."

Alles draait om de lichtbundel

"Een opzichzelfstaande lichtbron vind ik meestal niet zo interessant", vervolgt Mathijs. "Ze moet ergens op schijnen. Sommige mensen plaatsen lichtpuntjes in de oprit als een soort landingsbaan. Het nadeel daarvan is dat de lichtbundel niets verlicht. Het zijn gewoon lichtpuntjes. De lampen in mijn ontwerpen zijn overdag nagenoeg onzichtbaar en doen pas hun werk als 's avonds de verlichting aangaat." Bij tuinverlichting gaat het dus vooral om de lichtbundel en niet zozeer om de vormgeving van de lamp zelf. Het werkt zelfs het mooist wanneer je de lamp niet ziet en enkel de lichtbundel zijn werk laat doen. Je hoeft geen dure, exclusieve lampen te kopen. "Als ze maar water- en stofdicht zijn en van duurzaam materiaal zijn gemaakt, zoals gecoat aluminium, cortenstaal of rvs", legt Mathijs uit. "Dat geldt vooral voor lichtspots in de grond. Wanneer een grondlamp niet goed is afgesloten, kan er vocht aan de binnenkant komen, waardoor kortsluiting mogelijk is." Waar je ook op wilt letten, is de richting waarin het licht schijnt, want die bepaalt het effect dat je met de lichtbundel bereikt. "Je kunt een object het best langs boven of onder beschijnen. Dat geeft het mooiste effect. De natuurstenen muur ziet er totaal anders uit als ik er van onderaf een spot op laat schijnen, dan wanneer ik er aan de voorkant een lamp opzet. Door licht dat er voorlangs op schijnt, zie je het reliëf niet meer. Een lichtbundel die goed staat afgesteld, geeft een mooie sfeer."

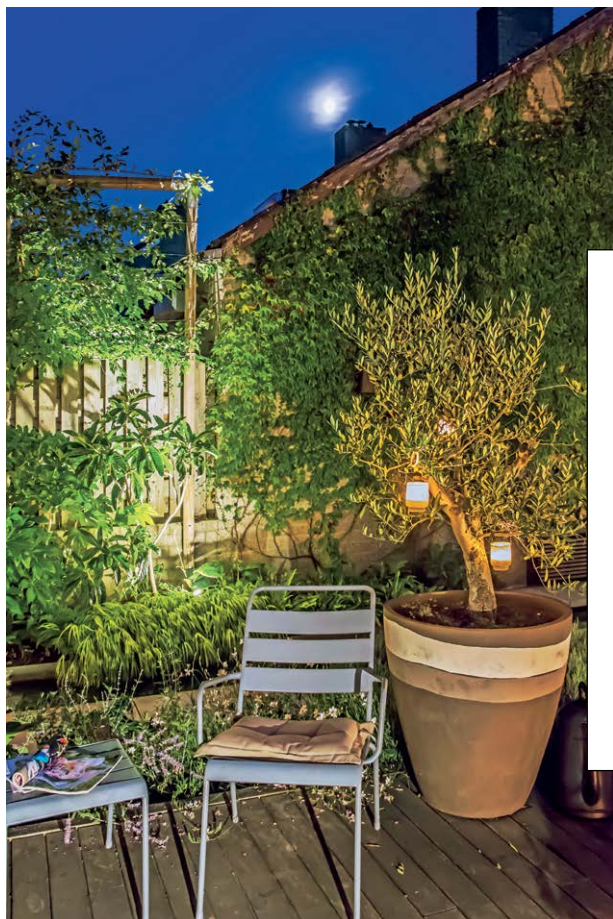

Kleurtemperatuur

Nog een tip: zorg ervoor dat de lampen in de tuin ongeveer dezelfde kleurtemperatuur hebben. Warm wit licht (rond de 3000 kelvin) geeft een rustige sfeer, terwijl koud wit licht (rond de 5000 kelvin) de groene kleur van bomen en struiken benadrukt. Beide lichtsoorten kunnen door elkaar worden gebruikt, maar pas op voor te veel verschil in kleurtemperatuur, want dan wordt het een onrustig geheel. Mathijs: “Er zijn mensen die het leuk vinden om gebruik te maken van gekleurde lampen. Je kunt er een hele disco van maken met blauw, rood, geel en groen. Uiteindelijk zie ik dat de meeste mensen toch weer teruggaan naar de warmlichtstand. Verschillende kleuren zijn even leuk, maar uiteindelijk oogt het toch rommelig.”

Sterspelers van de tuin

Mathijs heeft bewust nagedacht over het gebruik van verschillende materialen in zijn tuin. Dat wordt duidelijk in de muren van gestapelde stenen, die met houten schuttingen worden afgewisseld. De diverse structuren zijn ook terug te vinden in de betonnen tegels, het houten terras en het cortenstaal dat hij in het terras en de houten tuinbank heeft verwerkt. Cortenstaal, dat door de jaren mooi roest, komt ook terug in het lichtornament bij de vijver. Het verhoogde terras, de uitbundige groene borders en de rechthoekige vijver met grote keien zorgen voor een avontuurlijke uitstraling. Allemaal elementen die uitnodigen om in het donker beschenen te worden. “Overdag vormt alles één geheel. ‘s Avonds zijn bepaalde elementen opeens de hoofdrolspelers van de show”, beschrijft Mathijs enthousiast. “De structuren komen dan nog meer tot hun recht en de ornamenten vallen nog meer op. Door het licht ontstaat er een speels lijnenspel. Ik laat minder spannende elementen van de tuin in het donker wegvallen en andere elementen door de verlichting naar voren komen.” Bij iedere tuin die hij ontwerpt, houdt hij er rekening mee dat eventuele burens geen last hebben van het licht.

Licht uit

Mathijs: "Ik ben er geen voorstander van om de tuinlampen de hele nacht te laten branden. Planten, dieren en insecten hebben de duisternis nodig om tot rust te komen. Sommige dieren worden juist in het donker actief. Door middel van een timer gaat de tuinverlichting daarom vanzelf uit."

Omarm het donker

Bij het ontwerpen van een tuin maakt Mathijs naast een 2D-plan ook een 3D-animatie. Daardoor kan de bewoner zich een goed beeld vormen van hoe de tuin eruit zal zien, mét verlichting. Wil de klant een intieme tuin? Dan ontwerpt Mathijs een tuin met minder verlichting. Voor klanten die willen dat de tuin vanuit huis goed zichtbaar is, kiest hij juist vaak voor wat meer verlichting. Zo ontstaat voor iedere tuin een uniek plan. "Met de klant bespreek ik wat er wordt uitgelicht en welke effecten en sfeer dat creëert. Wanneer er in een tuin een bepaald ritme zit, bijvoorbeeld een herhaling van bepaalde planten, dan kun je dat met verlichting accentueren. Zo zou ik in een strakke tuin met veel bestrating geen verlichting op de bestrating laten vallen, maar juist op de beplanting zodat die er dan in het donker uitspringt. Dat werkt bijvoorbeeld goed bij een rij bamboe van een paar meter hoog. Door er licht op te plaatsen, wordt die dan opeens een eyecatcher. Zo kun je twee verschillende sferen in een tuin leggen." ♣

De allermooiste vogelfoto's

We riepen jullie op om je mooiste vogelfoto's in te sturen. Wat blijkt? De *Buitenleven* Vogelfotowedstrijd was een groot succes. Het was nog knap lastig om te kiezen uit de honderden inzendingen, maar uiteindelijk hebben we vijf winnaars gekozen. De prijs: je foto op deze pagina. Gefeliciteerd!

Masja Kloosterhof

De baardman is een rietvogel. Het heldere bellende roepje is te horen vanuit het riet. In de winter zwerven baardmannen rond en kunnen dan ook gevonden worden in kleinere rietvelden.

Mieke Bazuin

De pestvogel voelt zich thuis in de dichte taiga van Noord-Rusland en de bosrijke gebieden van Scandinavië. Als daar in de winter te weinig bessen te vinden zijn, komt de pestvogel naar Nederland.

D. van der Leer

"Niet de meest bijzondere vogel, maar in het juiste licht is de spreeuw echt schitterend", schrijft de fotograaf.

Bernadette Willemsen

De oehoe behoort tot de grootste uilen ter wereld en is ongeveer twee keer zo groot als de ransuil. Bernadette wist deze uil te spotten en vast te leggen. Zijn uiterlijk heeft ook een nadeel: mede door de opvallende verschijning was de oehoe altijd een makkelijke prooi voor jagers.

Martin Terpstra

Martin schoot dit mooie plaatje van pimpelmeesjes. "Een pimpelmees-stelletje rust even uit. Ze zijn moe na het vele heen en weer vliegen om hun jongen in het vogelhuisje op mijn balkon te voederen."

Weiland wordt gezellige tuin

Van akkerland tot romantische tuin. John en Stefan pakken stukje bij beetje de lap grond rondom het grootouderlijk huis aan en maken er hun eigen kleine paradijs van. Met ruimte voor bloeiende planten, een boomgaard, groot gazon en dierenweides. “Er zijn nog genoeg plannen voor de komende veertig jaar.”

TEKST LILIAN KORTEWEG FOTO'S SIETSKA DE VRIES

Een groot huis en dito tuin in het buitengebied van Rijsbergen, vlak bij de grens met België. John Vermeiren en Stefan Swinkels wonen hier nu zeven jaar. Het is het huis van de opa en oma van John: “Mijn ouders wonen nog in het aangrenzende huis en ik ben hier zelf ook opgegroeid. Vroeger was het een akkerbouwbedrijf, dat mijn oma eigenlijk runde, want mijn opa werkte er nog naast.” Stefan vult aan: “Toen wij hier kwamen wonen, was het een heel ouderwetse tuin, alles netjes en aangeharkt. *Rijven* noemen we dat hier. De planten stonden in rechte patronen. Dat zie je in deze regio wel vaker. Ik kom zelf uit de buurt van Eindhoven en daar zijn de tuinen wat losser.” John is de tuinier. “Het

begon met het aanleggen van een terras aan de zijkant van het huis. Nu wordt het steeds meer een royale bloementuin met gazon en een hoogstamboomgaard. Er zit geen rem meer op. Er zijn gelukkig heel veel vierkante meters om tuin van te maken!” Wensen zijn er nog genoeg. “Een grote vijver en meer bloemenborders. Nu heb ik vooral blauwpaarse bloeiers, maar ik zou heel graag een gele border maken.” Stefan is enthousiast: “Geel is fris, zonnig en zomers.” Daarnaast staan bijzondere bomen op het verlanglijstje voor in de nog onontgonnen delen van het weiland. Ze pakken het in fases aan, want ook het huis is nog niet helemaal klaar. “Maar dat is een klus voor de winterperiode, nu zijn we vooral buiten bezig.”

Paspoort

Tuinnaam: Oekele berg

Soort tuin: romantische landschapstuin

Waar: Rijsbergen (NB)

Grootte: 8000 m² perceel waarvan
ongeveer 2500 m² tuin

Grondsoort: zand

Ligging: rondom het huis

Tuinieren met een timmermansoog

John is timmerman van beroep, wat goed uitkomt bij zo'n groot project als dit huis met tuin. "Nu is het piekmoment van de tuin. Ik ben elke avond en vrije dag buiten te vinden. Ik doe het liefst alles zelf, hoewel ik heel af en toe mijn vader vraag om te maaien."

Stefan: "Hij is nogal perfectionistisch." "Nou, je hebt gewoon je eigen manier van werken en je weet hoe je de tuin wil hebben. Het is echt een hobby", reageert John. Hij is opgegroeid met de tuin en planten, maar leert nog elke dag. "Door het zelf te doen, zie je hoe de planten groeien en bloeien. Het deel van de tuin op het zuiden, met een gazon en vaste plantenborders, is het laatste wat ik gedaan heb en het mooiste. Het is omhaagd en bloeit mooi. Het plaatje klopt. De oude delen waar ik ooit mee begonnen ben, zou ik wel weer opnieuw willen beplanten en aanpakken." In de boomgaard staat een pipowagen, een oude schafteket van Johns werk. De wagen is omzoomd met eenjarigen, die John zaaide en die snel uitgroeien. Stefan: "Hij is van buiten en binnen helemaal opgeknapt en ingericht als gastenverblijf voor vrienden."

- 1 De moestuin met vogelverschrikker; die is een creatie van Stefan.
- 2 Stefan: "Van binnen is de pipowagen nog mooier dan van buiten."
- 3 John: "Hier is mijn tuin hobby begonnen. We hadden van die ouderwetse coniferen en toen daar een gat in viel, heb ik ze weggehaald en een terras aangelegd. Precies onder de notenboom. In het voorjaar laat hij lang licht door en in de zomer geeft hij schaduw. De beste plek die je kunt hebben!"
- 4 De eenjarige border voor de pipowagen.
- 5 John zet bloemen uit eigen tuin in de vaas.
- 6 Doorkijkje naar een laantje van sierpeer (*Pyrus calleryana*). Links is de hoogstamboomgaard.
- 7 Hangbuikzwijn Hamlet.
- 8 Vaste plantenborder in blauwpaars met vooraan klokjes (*Campanula glomerata*).

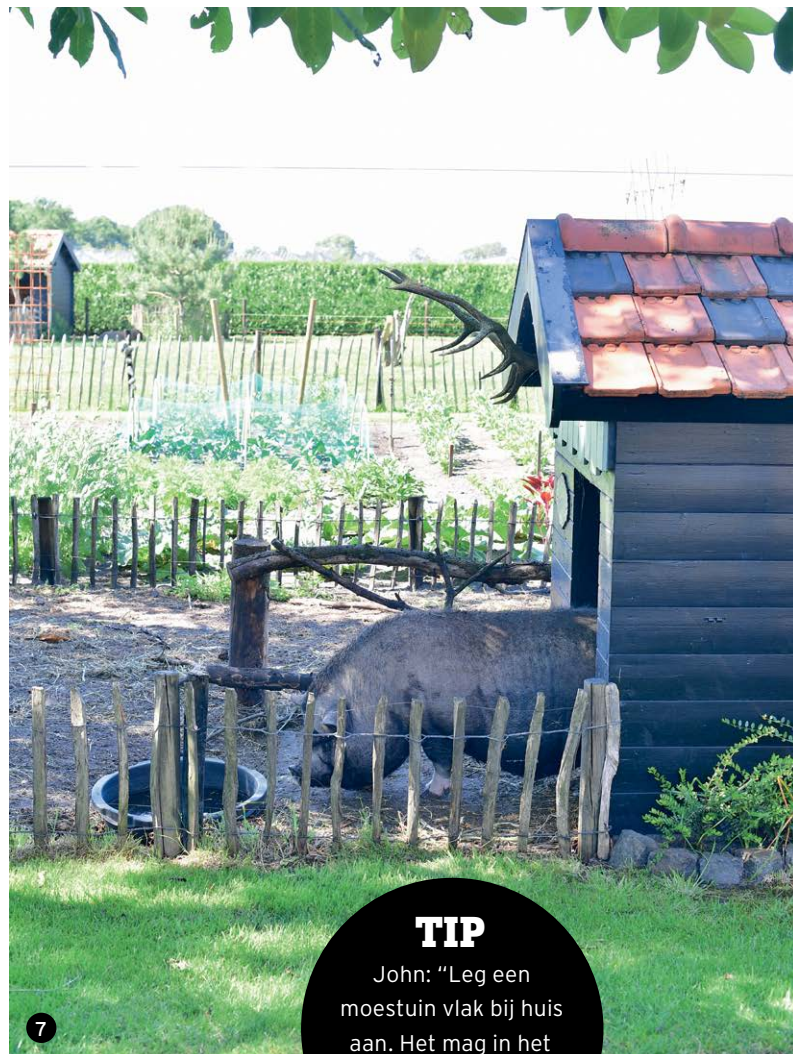

6

Generatie moestuin

John: "Er is hier altijd een moestuin geweest, die mijn opa en vader bijhielden. Ik heb op een andere plek een kleinere moestuin gemaakt, lekker dicht bij het huis. Als je in de keuken staat, ben je er zo. Er staat van alles: kruiden, sla, aardappelen, bonen, tomaten, courgettes, aardbeien, venkel, prei, rabarber en bloemen. Er is wel een plan, maar vervolgens wil ik er nog dit of dat bij, dus het verandert altijd. Het is leuk om er 's avonds doorheen te lopen en meteen te bedenken wat je de volgende dag kunt eten."

7

TIP

John: "Leg een moestuin vlak bij huis aan. Het mag in het zicht, het is mooi en je plukt snel iets."

8

Een vol interieur

Stefan: "Mijn favoriete adressen houd ik natuurlijk liever voor mezelf! Maar nee, meestal gaan we niet naar speciale woonwinkels of dure antiquairs. We wonen dicht bij de Belgische grens, daar zijn de rommelmarkten geweldig! Bijvoorbeeld die bij Eeklo en Duinkerke. Of de antiek- en brocante-markt in de hal van Brecht. Het interieur lijkt wel vanzelf te groeien. Zo hadden we rotanstoelen uit de jaren zestig gevonden en bleek dat vrienden er ook nog hadden staan. Die staan er nu ook. We houden gelukkig van een vol interieur en gezellige hoekjes. Zelfs in de tuin staan zinken teilen of vondsten van de kringloop."

12

- 9 Een van Johns en Stefans gevonden schatten: een rotanstoel uit de jaren zestig voor in de tuinkamer.
- 10 John: "Er ligt een betonnen vloer in de tuinkamer, die Stefan met nepperzen heeft bedekt."
- 11 In de vaas staan gedroogde bladeren van reuzevarens. "Eigenlijk een overblijfsel van de winter."
- 12 Het uitzicht uit de tuinkamer.
- 13 Alleen aan de buitenkant is nog te zien dat dit de garage was.

Garage om van te genieten

De garage, waar vroeger de auto stond en het hooi lag opgeslagen, is een paar jaar geleden verbouwd tot tuinkamer. John: "Er lag nog asbest op het dak en dat moest eraf. We hebben lichtplaten gebruikt en ik heb ramen erin gemaakt. Dat pakte zo goed uit, dat het nu een ruimte is om echt van te genieten." "De inrichting doen we samen", vertelt Stefan. "We houden allebei van tweedehands-spullen en struinen de kringloop, rommelmarkten en Marktplaats af. Het moet wel oud zijn, een leven hebben gehad. Als we iets zoeken, vinden we het niet, dus meestal nemen we mee wat we mooi vinden en dan valt het vanzelf op zijn plek. In de tuinkamer nodigen we gasten uit. Ik werk met demente bejaarden en organiseerde hier bijvoorbeeld eens een lunch voor hen. We gebruiken de kamer een groot deel van het jaar, met de kachel is het altijd wel behaaglijk."

13

- 14 Plukbloemen in vaasjes, met onder andere: brandkruid (*Phlomis russeliana*), vingerhoedskruid (*Digitalis purpurea*), Zeeuws knoopje (*Astrantia major*), aronskelk (*Arum*), beemdkroon (*Knautia arvensis*) en klaproos (*Papaver somniferum*). "Papaver hoort eigenlijk niet in de vaas, die is zo weg."
- 15 Antieke gedecoreerde stenen uit India markeren het pad naar de boomgaard. Stefan: "Ze zijn door een Duitse antiquair geïmporteerd en van daaruit verspreid. En wij hebben ze bij de kringloop gevonden! Het zijn steunblokken voor palen van veranda's."
- 16 Grachtje om het terras. Stefan: "Het idee komt uit de Efteling, van het Volk van Laaf. Daar heb je al die kleine slootjes, gezellig toch?"
- 17 Het kippenverblijf. Stefan heeft onder andere brama's, ayam cemani's, leghorns, zijdehoentjes en kuifkrulkippen.

14

TIP

John: "Als beginnend tuinier ben je blij met krijgertjes. Maar vaak zijn het planten die snel vermeerderen en daarom makkelijk gedeeld worden."

15

Pluktuin

John: "Ik snijd het liefst bloemen uit de moestuin en niet te veel uit de borders, omdat ik daar volop van de bloei wil genieten. In de moestuin heb ik speciaal een deel als pluktuin ingericht met eenjarigen, zoals zinnia en duizendschoon. Natuurlijk heb ik er ook dahlia's gezet. In Zundert is er elk jaar een enorm bloemencorso waar veel dahlia's worden gebruikt, daar zal ik die voorliefde van hebben. Daarnaast staan er vaste planten in die niet meer in de border passen, om van te knippen. En bladplanten, zoals reuzevarens, kunnen ook heel goed in een vaas."

16

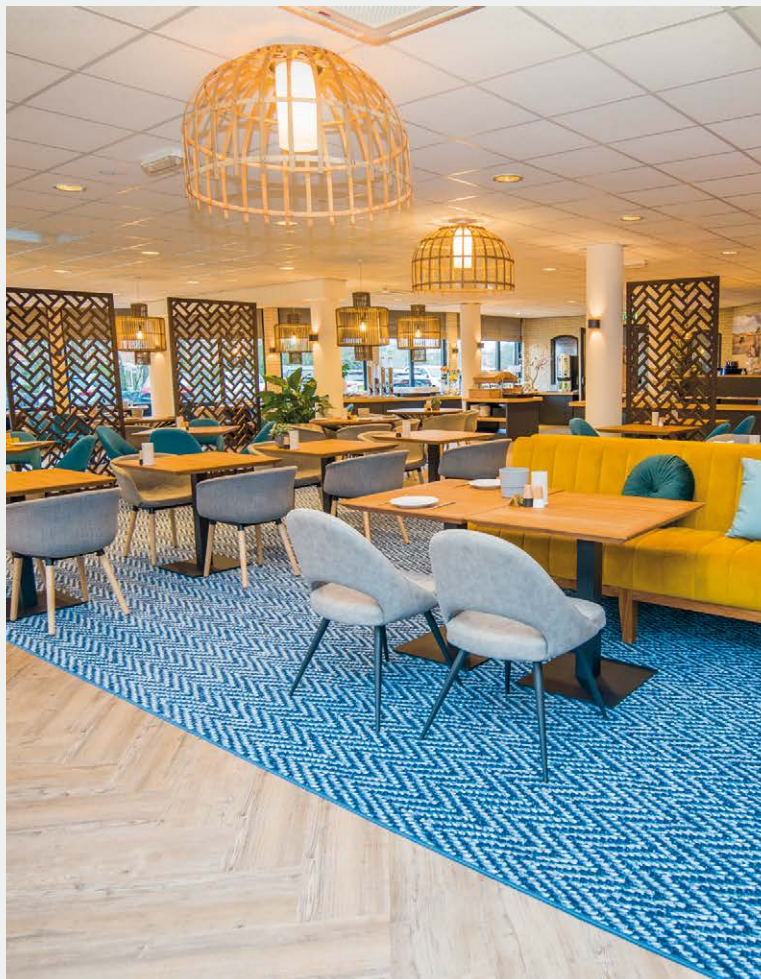
17

Dieren die blijven

Zoals John hoofdtuinman is, is Stefan hoofdierenverzorger. Hij is dol op zijn beestenboel. "We hadden altijd twee hangbuikzwijnen. Hamlet is helaas overleden, maar Precious is er nog. Inmiddels hebben we twee nieuwe mangalitza wolvarkens, biggen nog, erbij gekocht. Varkens zijn superleuk, heel intelligent en ze vinden alles lekker. Ze zijn ook schoon: in hun verblijf hebben ze een apart deel dat ze als toilet gebruiken. Als ik eraan kom, lopen ze meteen naar me toe. Misschien wel omdat ze eten willen", lacht Stefan. Naast varkens zijn er ook kippen. "Ik heb verschillende rassen bij elkaar gezet. Wel allemaal in wit, grijs en zwart, gewoon omdat ik dat mooi vind." De schapen in de boomgaard helpen het gras kort te houden. "Niet alles is nog tuin, dus dat scheelt ons veel maaierwerk. En het is leuk dat de ruimte zo toch benut wordt. De dieren mogen hier allemaal sterven van ouderdom. Ik moet er niet aan denken om ze op te eten. Alleen de eitjes van de kippen rapen we." 🍀

Hotel Boschrand Texel

Hotel Boschrand | Bosrandweg 225 | 1796 NA De Koog - Texel
E-mail: info@hotelboschrand.nl | Telefoon: 0222 - 317 281 |

4-daags Texel-arrangement à € 232,50 p.p. bestaande uit 3 overnachtingen incl.

- 3x een gevarieerd viergangendiner
- 3x een uitgebreid ontbijt
- Gratis gebruik sauna onder voorbehoud van regels RIVM
- Gratis Wi-Fi en gratis parkeren

4 Overnachtingen € 309,- p.p. / 7 Overnachtingen € 542,50 p.p. (incl. diners en ontbijt)

Arrangementen zijn het gehele jaar geldig t/m 8 november.
Toeslag hoogseizoen en feestdagen € 5,- p.p.p.d..

*Speciaal voor lezers van Buitenleven bij aankomst koffie of thee met
appeltaart en slagroom*

Haal nuttige sluipwespen naar je tuin

Slimme sluipmoordenaars

Heb je een hekel aan wespen? *Think twice*, want we hebben wespen nodig. Er is een soort die nog net iets nuttiger is dan zijn familieleden: de sluipwesp. Die komt niet vervelen als je buiten zit te eten, nee, de sluipwesp voedt zich met insecten die vaak als plaag worden gezien. In de landbouw maar net zo goed in je eigen moestuin.

TEKST JANNEKE KLUNDER FOTO'S HANS SMID

Wie de Zuid-Koreaanse film *Parasite* heeft gezien – waarin een arm gezin weet te infiltreren in een rijke familie om van de weelde te kunnen proeven –, weet hoe een parasiet kan profiteren van zijn 'gastheer'. Dat is precies wat de sluipwesp (*Ichneumonidae*) ook doet. De wesp kan al van een afstand een (door rupsen) belaagde plant ruiken dankzij een chemisch stofje dat de plant uitscheidt. Het vrouwtje injecteert het insect, vaak een rups of bladluis, met eitjes. In ons land zijn zo'n 4000 soorten bekend. Erik Poelman is als ecooloog verbonden aan de vakgroep Entomologie (insectenkunde) van Wageningen Universiteit (WUR) en weet bijna alles van het diertje. "Ongeacht wat je plant; kool, wortel of prei, alle plantetende insecten hebben een sluipwesp of een meer algemene natuurlijke vijand, zoals lieveheersbeestjes of larven van de gaasvlieg. Vele zelfs een heel specialistische sluipwesp." De wespen leggen eitjes in de eieren, larven of poppen van hun favoriete insecten en het nageslacht is veiliggesteld.

Aan het werk

Hoe gaat dat injecteren precies in zijn werk? Hiervoor is de vrouwtjes sluipwesp uitgerust met een legboor. Die gebruikt ze om de eitjes in het lichaam van de gastheer in te brengen. De larven doen zich tegoed aan de ingewanden, waarbij de vitale organen nauwkeurig tot het laatst worden bewaard. Het vrouwtje brengt tegelijk met de eitjes ook een stofje in waardoor de rups wordt gemanipuleerd. Het wordt een soort zombie die helemaal naar de hand is gezet van de larven. Zodra de larven zich volgevreten hebben, komen ze naar buiten om te verpoppen. Ze spinnen een cocon, soms gebruikmakend van materiaal van hun gastheer die de cocons in enkele gevallen ook nog beschermt. Sommige sluipwespen maken een cocon in het insect, andere komen eerst naar buiten en verpoppen daar. En de rups? Daar is vaak niet veel meer van over dan een lege huls en sterft dan ook spoedig.

Biologische bestrijding

De parasiterende functie van de sluipwesp is precies de reden dat het insect zo waardevol is. Want doordat de diertjes hun eitjes graag in rupsen leggen, helpen ze om plaaginsecten in de landbouw of je moestuin te bestrijden. Ze kunnen dan ook prima worden ingezet als biologisch bestrijdingsmiddel. De allesverslindende rupsen overleven niet en eten dus ook het gewas niet op. Vervang simpelweg het bestrijdingsmiddel of landbouwgif door de juiste sluipwespen, en klaar is je plaagdierbestrijding.

De larven spinnen een cocon. De rups blijft leven en spint een beschermend laagje zijde over de cocons voordat zij sterft.

Meer strokenteelt?

Op dit moment werken akkerbouwers en wetenschappers aan de mogelijkheden over te stappen naar strokenteelt. Hierbij worden meerdere gewassen op dezelfde akker verbouwd, waaronder aantrekkelijke planten voor de sluipwesp. Erik: "We geloven dat dat de toekomst is voor duurzame landbouw. Minder pesticiden en juist sluipwespen als natuurlijke bestrijders inzetten, is een ongelooflijk belangrijke component. De stroken en biologische teelten nemen toe. Maar het is slechts een paar procent van de akkerbouwers die nu gebruikmaakt van deze mengteelt. Wij hopen dat dit exponentieel gaat groeien."

Een rups van het groot koolwitje is geparasiteerd door sluipwesp *Cotesia glomerata* met circa 25 eitjes. Die zijn uitgekomen en de volgroeide larven eten zich een weg naar buiten.

2500 eitjes

Het sluipwespenvrouwtje legt gemiddeld 25 eitjes per keer en in een heel wespenleven zo'n 2500 stuks. Het gros wordt geparasiteerd in het lichaam van het insect dat als gastheer dient. Ze leggen één tot wel honderden eitjes in of op de gastheer, afhankelijk van de soort sluipwesp.

Bloemrijke akkerlanden

Zo gezegd, zo gedaan, zou je zeggen. Ware het niet dat deze insecten in Nederland vooral in de kasteelt worden ingezet en nauwelijks op het open veld. "In een kas zijn gecontroleerde omstandigheden; alles wat je loslaat blijft binnen", legt Erik uit. "In de openveldteelt laten wij nog weinig sluipwespen los, maar in andere landen zoals in Zuid-Amerika worden ze massaal ingezet. Vlindereitjes die door heel kleine sluipwespjes zijn geparasiteerd, worden met een vliegtuigje uitgestrooid over de enorme monoculturen." Wel wordt er hard aan gewerkt om ook in ons land stappen te maken. Pesticiden worden steeds meer verboden, dus akkerbouwers moeten een omslag maken. "Dat kan door bloemrijke akkerlanden aan te leggen. Volwassen sluipwespen eten nectar en stuifmeel uit de bloem en blijven in het veld. Daar gaan ze op zoek naar rupsen en luizen waar ze op parasiteren. Door voedsel aan te bieden, leven ze langer. In Nederland stimuleren we dus vooral natuurlijke vijanden in plaats van nieuwe los te laten." Momenteel zijn het vooral de akkerranden die ervoor worden ingezet, hoewel de wespen het midden van het veld dan niet altijd zullen bereiken. "Je kunt je voorstellen dat deze kleine insecten gelimiteerd vliegen. Ze ruiken pas van 20-40 m afstand een plant waarop rupsen aan het eten zijn. Van verderaf gebruiken ze algemene geuren per plantensoort waarop ze hun gastheer kunnen verwachten. Je moet dus nadenken welke bloemen je waar neerzet om te zorgen dat de sluipwespen de afstand tussen bloemen en het gewas goed kunnen overbruggen, bijvoorbeeld via strokenteelt." (zie kader)

Sluipwesp *Hyposoter ebeninus* legt één eitje in de rups van het groot koolwitje.

Juweelwesp *Nasonia vitripennis* boort in de poppen van vliegsoorten (20-30 eitjes), bijvoorbeeld maden op rottend vlees of op bloed van nestvogels.

Sluipmoordenaar

De naam sluipwesp verwijst naar het Duitse woord voor 'uitkomen', *schlüpfen*. De larven komen in het lichaam van de gastheer uit en vermoorden deze op een subtiel manier. Een soort sluipmoordenaars dus.

Drugshond

Er is nóg een voordeel van de sluipwesp. Want hoe klein ook, ze heeft een indrukwekkend reuk- én leervermogen. "Sluipwespen en honingbijen hebben ontzettend gevoelige antennen en kunnen lage concentraties geuren oppikken", weet Erik. "En je kunt ze heel goed trainen. Veel sneller dan een drugshond." Win-win, want hiermee is de sluipwesp efficiënter in het opsporen van drugs dan een drugshond. Maar je kunt het diertje evengoed leren om dynamiet of plantgeuren op te sporen. Het goede leervermogen is daarbij ideaal, want je kunt de wespen met een beloningssysteem trainen om op bepaalde geuren af te gaan. En dat leren ze al na slechts één keer. Ze onthouden de geur voor circa vijf dagen. Dat is misschien niet lang, maar op een levensduur van enkele weken, soms maanden, is het toch een behoorlijke tijd. Helaas worden sluipwespen nog niet ingezet wegens hun goede reuk, honingbijen wel. "De honingbijen worden in een houdertje in een apparaat gestopt. Ze kunnen niet bewegen, wel de geur waarnemen, en de enige reactie op die geur is dat ze hun tong uitsteken. Als ze dat doen, is er een sensor die een lampje laat branden en op die manier kun je zien: die geur wordt waargenomen door zoveel verschillende bijen. Voor sluipwespen is dit nog in ontwikkeling. Bijvoorbeeld of ze kunnen worden ingezet voor het ontdekken van landmijnen of ziektes zoals COVID-19."

Dinocampus coccinellae legt een eitje in het lieveheersbeestje, dat tot zombie wordt gemaakt en de pop beschermt tegen andere insecten.

Sluipwesp *Diadegma semiclausum* parasiteert op de rups van de koolmot en legt er één eitje in.

Meelifters

Soms kan het voorkomen dat een sluipwesp meereist in een kolonie bladluizen, bijvoorbeeld in het lichaam van één ervan. Dat kan een voordeel zijn omdat de volgroeide wespjes direct de kolonie binnen de perken weten te houden. Bovendien kan dit zorgen voor een schrikreactie bij de luizen, die zich dan op de grond laten vallen. Daar worden ze opgegeten door andere insecten en de plant is gevrijwaard van meer vraat. Minder gunstig is dat het even duurt voordat de bladluizen doodgaan en ze soms juist meer gaan eten zodra ze geparasiteerd zijn met wespelarven. Ook de honingdauwproductie kan toenemen.

Meer sluipwespen in je tuin

Klinkt superhandig dus, zo'n sluipwespenfamilie in de (moes)tuin. Maar hoe lok je ze? Dat hoeft niet moeilijk te zijn. Volwassen sluipwespen eten graag zoetigheid zoals nectar en honingdauw. Ze bezoeken daarom vele nectar gevende bloemen, met een voorkeur voor de kleur geel, en bloeiende kruidenplanten. "Boekweit bijvoorbeeld heeft veel kleine bloemetjes waar de nectar makkelijk toegankelijk is", vertelt Erik. Die toegankelijkheid is erg belangrijk. "Veel kruisbloemige en schermbloemige planten hebben veel opener bloemen waarbij de nectar niet te diep zit weggestopt. Dan kunnen die sluipwespjes daar heel goed bij." Bovendien helpen diverse planten een handje mee; ze zijn tenslotte geholpen met de komst van sluipwespen. Daarom produceren veel planten ook nectar op blad en stengels om ze te lokken, ook wel extra florale

nectar genoemd. "Dat gebruiken we bij strokenteelt: we kijken welke gewassen we kunnen combineren om wespen in het veld te houden. Bonen (*Faba*) plaatsen we naast kool omdat die extra florale nectar maken." Planten die dit ook doen zijn bijvoorbeeld kersen- en pruimenbomen, vlier, wilg, stokroos, pioenroos en zonnebloem. Duurt het je te lang? Dan zijn er ook gekweekte sluipwespen verkrijgbaar, vooral tegen luizen, die je in je tuin kunt uitzetten. Of je kunt een lokstof (op suikerbasis) sproeien over het gewas om de wespen aan te trekken. Erik: "Voor luizenbestrijding worden sluipwespen gekweekt, maar voor rupsen zijn gekweekte wespen veel moeilijker te verkrijgen omdat er vaak nog geen markt voor is. Je kunt ze bestellen bij Koppert (www.koppert.nl, red.), maar dan moet je wel weten welke luis je op je plant hebt." ❀

Een vrouwtjes sluipwesp *Cotesia glomerata* komt uit de cocon en een mannetje 'helpt'. Mannetjes komen een dag eerder uit. Er wordt direct gepaard.

Vega(n) op hete kolen

Barbecueën voor vegetariërs en vegans saai? Zeker niet! De dagen van aardappelsalade en stokbrood met kruidenboter zijn voorbij. Steek de kolen maar snel aan en laat je verrassen door deze heerlijke vega(n) gerechten van *De groene barbecue*.

TEKST RUKMINI IYER FOTO'S DAVID LOTTUS

Lauwwarme peren en rabarber met saffraansiroop en ricotta

Voor 4 personen

- 20 (ongeveer) saffraandraadjes van goede kwaliteit
- 150 ml kokend water
- 150 g fijne kristalsuiker
- 3 stevige, ronde en rijpe peren, in plakken van 5 mm dik
- Olijfolie, om te bestrijken
- 12 stengels rabarber, geforceerde als je die kunt krijgen
- 4 el ricotta
- Handvol hazelnoten, geroosterd
- Paar verse muntblaadjes

Bereiding

Voor de saffraansiroop week je de saffraan 5 min. in een paar eetlepels kokend water. Plet de draadjes met de achterkant van

een lepel, zodat de kleur en smaak vrijkomen. Giet het saffraanwater dan in een pannetje met de rest van het kokend water en de suiker. Verhit het mengsel langzaam, tot de suiker oplost, en zet het dan apart. Duw vervolgens de kooltjes van een goed hete barbecue naar de zijkant, zodat één kant minder heet wordt. Bestrijk de plakken peer met wat olijfolie en grill ze op die minder hete kant van de barbecue: 5-6 min. per kant, tot ze net gaar zijn. Grill de rabarber 3 min. per kant, als dat nodig is op de hetere helft van de barbecue. Leg daarna de peren en rabarber in een ondiepe braadslede en schenk de saffraansiroop erover. Laat ze, als je daar tijd voor hebt, 10-60 min. rusten. Tot slot schep je het fruit in kommen, doe je in elke kom 1 el van de ricotta en bestrooi je het geheel met de hazelnoten en munt alvorens het gerecht op te dienen.

Gekarameliseerde venkel en paneer met chili-amandelen en dille

Voor 4 personen

- 50 g blanke amandelen
- 1 tl roomboter
- 0,5 tl chilivlokken
- Snufje zeezoutvlokken
- 225 g paneer
- 1 bolle venkelknol
- 1 el olijfolie

Voor de specerijenpasta

- 1 tl venkelzaad
- 1 tl korianderzaad
- 1 el olijfolie
- 1 el zeezoutvlokken
- 1 el tomatenpuree

Voor de dressing

- Sap van 0,5 biologische citroen
- 15 g verse dille, grof gesneden
- 2 el olijfolie
- Snufje zeezoutvlokken en versgemalen zwarte peper

Bereiding

Verwarm de oven voor op 160 °C. Roer de amandelen, roomboter, chilivlokken en zeezoutvlokken in een kom door elkaar en laat de amandelen vervolgens op een kleine, met bakpapier beklede bakplaat glijden. Rooster ze 10 min. in de oven, tot ze net goudbruin zijn. Snijd intussen de paneer in vier rechthoeken. Kneus voor de specerijenpasta de venkel- en korianderzaadjes in een vijzel en roer dan de olijfolie, zeezoutvlokken en tomatenpuree erdoor. Wrijf de paneer in met de pasta en laat minstens 10 min. marinieren. Snijd daarna de onderkant van de venkelknol, verdeel de knol in vieren en trek de kwarten los, tot je allemaal kleine kommetjes hebt. Meng ze in een kom met de olijfolie. Voor de dressing roer je het citroensap, de dille, olijfolie, zeezoutvlokken en zwarte peper door elkaar. Proef en voeg eventueel extra citroensap en/of zout toe. Gril tot slot de paneer en kleine venkelkommetjes op een goed hete barbecue: de paneer 2-3 min. per kant, tot hij net donker wordt maar vanbinnen nog zacht is, en de venkelkommetjes 3-4 min. per kant, tot ze donkere randjes krijgen. Schep de venkel en paneer op een platte schaal, schenk de dressing erover, bestrooi met de chili-amandelen en dien heet op.

Worteltjes en flespompoeen met pistache, komijn en limoen

Voor 4 personen

- 600 g flespompoeen, ongeschild in plakken van 2,5 cm dik
- 150 g kleine worteltjes, ongeschild (of 3 grotere wortels, geschild en gehalveerd)
- 1 rode ui, in vieren
- 2 tl olijfolie
- 1 tl korianderzaad, gekneusd
- 1 tl gemalen komijn
- 1 tl zeezoutvlokken
- 50 g pistachenoten, grof gehakt

Voor de dressing

- 2 el extra vergine olijfolie
- Geraspte schil en sap van 1 biologische limoen
- 2 tl korianderzaad, gekneusd
- 0,5 tl zwarte peperkorrels, gekneusd
- 1 tl zeezoutvlokken

Bereiding

Vermeng de pompoeen, wortels en rode ui met de olijfolie, specerijen en zeezoutvlokken. Roer voor de dressing de extra vergine olijfolie, de limoenschil, het limoensap, het korianderzaad, de zwarte peper en de zeezoutvlokken in een kommetje door elkaar en zet het apart. Als de barbecue goed heet is, gril je de plakken pompoeen 25 min. per kant, met het deksel erop (of een omgekeerde braadslede). De wortels en partjes rode ui hebben per kant maar zo'n 15 min. nodig, dus leg die 10 min. na de pompoeen op het rooster en haal ze er na een kwartier weer af. Leg de groenten op een platte schaal en schenk de dressing erover. Bestrooi met de pistachenoten en serveer heet of warm.

TIP

Maak een lekker borrelhapje! Bak alles wat je van de bloemkool overhebt in een beetje olijfolie met zeezout en gerookte paprikapoeder.

Bloemkoolsteaks met kardemom en pittige citroenfeta

Voor 4 personen

- 1 grote bloemkool, met bladeren
- Zaadjes uit 8 kardemompeulen
- 2 tl korianderzaad
- 2 el gesmolten boter
- 1 tl zeezoutvlokken
- 1 tl chilivlokken
- 1 el olijfolie

Voor de gemarineerde feta

- 200 g feta, in kleine stukjes
- 3 el extra vergine olijfolie
- Sap van 0,5 biologische citroen
- 3 reepjes citroenschil
- Snufje chilivlokken
- 1 tl korianderzaad, gekneusd
- Handvol verse muntblaadjes, grof gesneden

Bereiding

Snij een stukje van de onderkant van de bloemkool en verdeel de kool dan voorzichtig in minstens vier plakken van 2,5 cm dik. Kneus de kardemomzaadjes en het korianderzaad in een vijzel en roer de gesmolten boter, de zeezoutvlokken en de chilivlokken erdoor. Bestrijk de bloemkoolplakken rondom met dit mengsel, schep de bloemkoolbladeren om met de olijfolie en zet allebei apart. Meng vervolgens de feta voorzichtig met het citroensap, de citroenschil, de extra vergine olijfolie, chilivlokken, korianderzaadjes en munt, en zet apart. Gril daarna de bloemkoolplakken op een goed hete barbecue 10 min. aan de ene kant en 5-8 min. aan de andere kant, tot ze mooi donker en net gaar zijn. Gril 10 min. voor tijd ook de bloemkoolbladeren 2-3 min. mee, tot ze knapperig zijn. Leg tot slot de bloemkoolplakken en -bladeren op een platte schaal en bestrooi ze met de gemarineerde feta en de rest van de marinade. Serveer het gerecht heet.

Ananas-halloumispiesjes met limoen en verse munt

Voor 5 spiesjes

- 1 middelgrote ananas: geschild, hart verwijderd, in stukjes van 2,5 cm
- 225-250 g halloumi, in blokjes van 2,5 cm
- 1 verse rode chilipeper, in ringetjes
- 20 g verse munt, fijngesneden
- Sap van 1 biologische limoen
- Olijfolie, om te bestrijken
- 5 spiesjes, in water geweekt als je houten gebruikt

Bereiding

Doe de ananas en halloumi in een grote kom. Roer in een ander kommetje de chilipeper, munt en het limoensap door elkaar. Schenk vervolgens de helft van het mengsel over de ananas en halloumi, en schep om. Laat de ananas en halloumi 15 min. rusten als je daar tijd voor hebt, of rijg het fruit en de kaas al direct om en om aan de spiesjes. Doe dat voorzichtig zodat de kaas niet breekt. Gril daarna de spiesjes 5-7 min. per kant op een goed hete barbecue. Bestrijk de ananas met wat olie als de stukjes uitdrogen. Keer de spiesjes niet te snel om, want dan blijft de halloumi aan de barbecue kleven. Als de ananas en halloumi aan beide kanten mooie grillstrepen hebben, leg je de spiesjes op een platte schaal. Besprenkel ze met de rest van de dressing en dien het gerecht heet op.

TIP

Snijd de halloumi in vrij grote stukken, anders valt hij uit elkaar als je hem aan de spiesjes rijgt. Veel volk aan tafel? Je kunt dit recept eenvoudig verdubbelen of de vermelde hoeveelheid ingrediënten over tien spiesjes verdelen.

TIP

Gebruik de grootste radijzen om te halveren en de kleinere voor de schijfjes. Zo voorkom je dat de gehalveerde radijsjes door het rooster van de barbecue vallen.

Groene asperges, radijsjes en burrata met basilicum en citroen

Voor 4 personen

- 400 g groene asperges, onderkant eraf
- 200 g radijsjes: de helft gehalveerd, de rest in dunne schijfjes (zie tip)
- 2 el olijfolie
- Snufje zeezoutvlokken
- 150 g burrata, op kamertemperatuur
- Handvol verse basilicumblaadjes, in stukjes gescheurd

Voor de dressing

- 3 el extra vergine olijfolie
- Sap van 1 biologische citroen
- Zeezoutvlokken en versgemalen zwarte peper, naar smaak

Bereiding

Doe de asperges, gehalveerde radijsjes, olijfolie en zeezoutvlokken in een grote kom en schep goed om. Leg de dunne schijfjes radijs in koud water, zodat ze knapperig worden. Voor de dressing roer je in een andere kom het citroensap, de extra vergine olijfolie, zeezoutvlokken en zwarte peper door elkaar. Proef en voeg eventueel extra zout toe. Gril de asperges en gehalveerde radijsjes 6-8 min. op een goed hete barbecue en keer ze af en toe om, tot ze mooie grillstrepen hebben. Leg de gegrilde groenten op een platte schaal, bestrooi met de plakjes radijs en besprenkel met het grootste deel van de citroendressing. Leg dan de burrata in het midden en schenk de rest van de dressing over de kaas. Bestrooi het gerecht met de basilicumblaadjes en serveer heet of op kamertemperatuur. ✿

WIN

De groene barbecue, Rukmini Iyer, ISBN 9789023016809, € 21,99, Uitgeverij Becht. Buitenleven mag drie boeken weggeven! Ga vóór 18 augustus 2021 naar www.buitenleven.nl/ winnen en vul je gegevens in.

DE GROENE BARBECUE

75 VEGA EN VEGAN RECEPTEN VAN DE BBQ

Imperfecte perfectie

Het project

Wat: 't Landje, project voor het betekenisvol verbinden van mensen, natuur en cultuurhistorie

Waar: Boskoop (ZH)

Wie: Debora Treep (57) en Jan van Pelt (61)

Meer info: www.booyboomkwekerij.nl over de boomkwekerij vooraan het land en www.tuinpadrijneveld.nl over de projecten aan Rijnveld die je kunt bezoeken tijdens de maandelijkse Tuinpaddagen

Hoe groener hoe beter. Steeds meer mensen willen duurzamer en dichter bij de natuur leven. Maar hoe vergroen je in de praktijk? *Buitenleven* spreekt met de voorlopers, groene inspirators en mensen die het gewoon doen. In het groot of in het piepklein. Deze keer: 't Landje van Debora en Jan, waar de natuur haar gang mag gaan en de geschiedenis bewaard blijft. Debora: "Als iets goed is voor de natuur, is het ook goed voor ons."

TEKST MARJOLEIN VAN ROTTERDAM FOTO'S LAURA CNOSSEN

Boven de brug naar 't Landje vliegt een gierzwaluw over, gevolgd door een opvallend lichte buizerd. Een kat steekt zijn kopje om de hoek van een oude, vervallen – zeg maar ingestorte – kas. Van achter in de tuin komt een dame met ferme pas aangelopen. Ze zwaait en steekt van wal zodra ze binnen gehoorafstand is. Debora Treep is samen met haar man, Jan van Pelt, de eigenaar van dit deel van de tuin. Samen hebben ze ook een missie. Ze wijst naar een fraai, oud draaibruggetje. "Die had je hier vroeger overal in Boskoop. Nu niet meer, maar wij houden ze in stand. Dat heeft alles te maken met een van de doelen van ons project: zorgen voor verbondenheid met het verleden." Dat verleden gaat ver terug. Boskoop is oud boomkwekersgebied, van lang voor er autoverkeer was. "Alles werd per schip gedaan. Vandaar die draaibruggen en sloten overal. Een slagenlandschap noemen we dat", leert Debora ons. "Het is een veenrijk gebied dat nooit is afgegraven voor de turfwinning. De middeleeuwse abdis van Rijnsburg liet er boomgaarden aanplanten. Daardoor loopt het richting de kust wat naar beneden. Het was een geluk voor de latere kwekers want zo werd de zure, voedzame grond behouden. Juist die grond is heel goed voor de boomkwekerij en voor de appels en aardbeien die in Boskoop eeuwenlang gekweekt werden. Ik zal je de oude aardbeienpotjes laten zien waarin ze werden vervoerd. We hebben er nog met het wapen van Den Haag in."

1

2

Tuinpad Rijneveld

Haar eigen tuin is zo'n 0,8 ha groot. Een van de schuren in de tuin wordt voor recreatie gebruikt, de andere als werkschuren. De oude kas is bedoeld voor *artists in residence*. Jan en Debora kochten de tuin negen jaar geleden en noemde die 't Landje. Debora: "Vroeger was het een oude kwekerij waar snijheesters voor de kerst werden gekweekt. Het was onderdeel van het 2,2 ha grote terrein waar nu landschapsarchitecten Fred Booy en Maïke van Stiphout zitten, met wie wij ook samenwerken. Op 't Landje zijn we bezig met kweken, recreëren, educatie en zorg. De belangrijkste pijlers zijn delen en verbinden." De tuin ligt aan het Rijneveld, een stukje Boskoop met allemaal kwekers, van een biologische kruidenkweker tot een restaurant en een proeftuin. "Eens in de maand organiseren we Tuinpad Rijneveld. Mensen kunnen dan langskomen en het verhaal van Boskoop horen, desgewenst ook op een boot. Dan varen we met een schouw langs de kwekers." "t Landje is een vlek op de kaart, vergeleken met de tuinders eromheen, maar groot genoeg voor wat Debora ermee wil bereiken. "Al hebben we ook nog een stukje land aan de overkant van de weg gekocht. Vooral om er het landschap en de cultuurhistorie te behouden."

"We moeten met de natuur méébewegen in plaats van haar aan te harken, te organiseren en te dressereren"

Geen gewone tuin

Op de tuin ('zeg nooit in de tuin') van Jan en Debora, zie je terug wat er in het verleden is gebeurd. Er staan rijen oude aardbeienstandaards op heuphoogte om er gemakkelijk bij te kunnen. "We gebruiken ze zelf niet omdat ze te ondiep zijn waardoor alles erin veel te snel uitdroogt, maar we laten ze staan", zegt Debora. Er is ook een stukje waar planten voor kerstgroen werden geteeld: skimmia en lariks. We lopen langs een wc'tje boven de sloot, een pipokar, een eigen windmolen en zonnepanelen. Bosbessen, frambozen, kruisbessen en fruitboompjes met narcissen ertussen, die zo geel zijn dat ze licht lijken te geven. Daarnaast duiken overal nieuwe planten en bomen op, sommige spontaan opgekomen, andere aangeplant. Al snel wordt het duidelijk. Dit is geen gewone tuin, maar een luthof. "Wat we veranderd hebben, is dat we zoveel mogelijk met de natuur samenwerken", vertelt Debora. "Dat moet, om te voorkomen dat de aarde eraan gaat. Méébewegen in plaats van de natuur aan te harken, te organiseren en te dressereren. Dat leer ik mijn studenten ook. Je denkt vanuit de plek. Wat is hier nodig? Je probeert wat goed is in stand te houden en niet te veel te willen. Zodoende scharrelen er kippetjes rond die de zaden van onkruiden pikken, spuiten we niet en hoeft niet alles netjes te zijn: juist in rommelhoekjes in de tuin gebeurt er van alles. Ik noem het de imperfecte perfectie. Laten gaan. Maar niet helemaal", zegt ze lachend. "Soms moet ik op mijn handen zitten. De aard van het beestje. Je blijft toch de meesterbinder, iemand die van levende natuur beeldhouwwerken maakt."

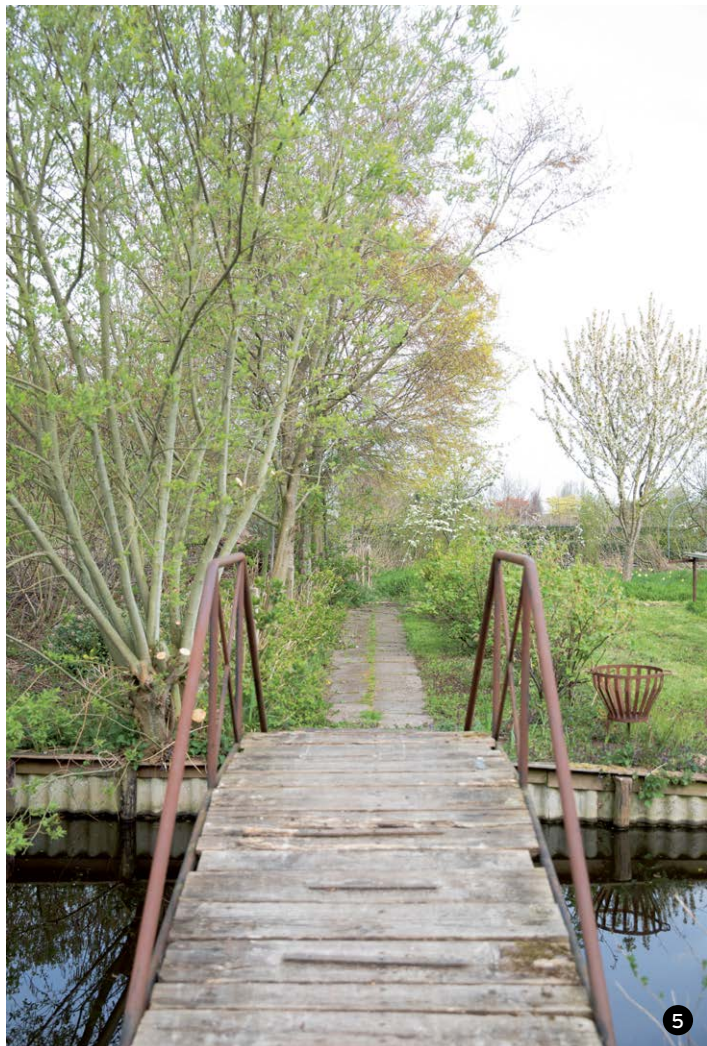
- 1 De schuur en de kas vullen elkaar aan,
- 2 Overal op 't Landje kom je gerecycled materiaal tegen, zoals het meubilair in de kas.
- 3 Debora: "Je denkt vanuit de plek. Wat is hier nodig?"
- 4 Elk hoekje is een stilleven. De druif heeft Debora in de kas opgekweekt.

Do try this at home

Debora's boekentips boordevol informatie om ook thuis goed voor je 'landje' te zorgen.

- *Eerste gids voor natuurinclusief ontwerp* van Maike van Stiphout.
- *GroenBlauwe netwerken. Handleiding voor veerkrachtige steden plus Handboek voor de watervriendelijke tuin* van Hiltrud Pötz. Het handboek is een losbladig systeem met negentien infobladen om particuliere tuineigenaren te inspireren. De infobladen bevatten tips met duidelijke uitleg over hoe je zelf aan de slag kunt gaan om je tuin klimaatbestendig te maken.
- *De goede voorouder. Langetermijndenken voor een kortetermijnwereld* van Roman Krznaric.
- *EcQ - Ecologische intelligentie* van Daan Fousert wil bewustwording scheppen voor en tegelijk het belang onderstrepen van een complete kijk op onze ecologie en het herstel ervan.
- *Zo kan het ook - Optimistisch over een gezamenlijke, bio-geïnspireerde toekomst* van Jaco Appelman, Mireille Langendijk en Anoeek van der Leest.

5

6

7

Perfect stilleven

Vorbij de boomgaard duikt een schuur op met, verrassend, een kas eraan vast. Debora vertelt: "De kas stond er al. De schuur is een Boskoopse schuur die Jan en mijn broer Wim met oude materialen hebben nagebouwd. Daar houden we erg van: bouwen! Maar kom verder, jullie zullen wel zin hebben in thee." We lopen de kas in. Daar en in de schuur staan overal uitgelezen boeketten op uitgelezen plekken. Beide helften zijn (letterlijk) tot de nok gevuld met mooie spullen, ook alweer op precies de juiste plek. Veel komt uit Scandinavië of uit de Jura. In de kas is het licht en open, met enthousiast omhoogschietende druivenranken, in de schuur iets donkerder en intiëmer. Hier kan ook gewoond en overnacht worden – getuige de grote chesterfield bank en het bed dat met kettingen aan het plafond hangt.

Urban greener

Het water kookt. Er komen een mooie antieke pot op tafel en al even fraaie, groene kopjes. Kokosmakronen op een Delfts blauwachtig moederdagbord ("Gevonden tijdens een vakantie in de Lofoten", aldus Debora), naast oude olielampen, een glazen stolp, wat granaatappels en een vaas met kersen- en magnoliatakken. Een perfect stilleven. Aan de andere kant van het glas scharrelt een zwarte kip met haar kuiken. Ook mooi. Debora vertelt over haar werk op de tuin en op school. Op twee mbo-scholen van het Wellant College (landbouwonderwijs) leert ze studenten om hun ecologische intelligentie te ontwikkelen. "Zes jaar geleden heb ik de opleiding Urban Green Development opgezet. Die gaat over hoe je onze omgeving klimaatadaptief, en dus toekomstbestendig, kunt inrichten. Een *urban greener* doet ingrepen vanuit een circulaire, integrale gedachte en betreft alles erbij: biodiversiteit, gezond water, temperatuur, luchtkwaliteit en voedsel. Het gaat erom dat

welzijn, welbevinden en welvaart in balans zijn. Als we niet meer uitsluitend gericht zijn op 'groeien, groeien, groeien' kun je een florerende samenleving krijgen. En weet je dat die jonge gasten het allemaal herkennen en erkennen? Ze komen hier, ze leren wat veengronden zijn en doen praktische dingen als snoeien. Hier laat ik zien wat ik op school onderwijs. Ze zien wat samenwerken met de natuur doet en inhoudt, en hoe je een habitat van betekenis krijgt." Je gaat daar op 't Landje inderdaad vanzelf over nadenken. Dit is zo mooi, zo rustig, zo in evenwicht. Hoeveel meer heb je nodig dan dit: natuur, stilte? 't Landje haalt alle snelheid eruit. We luisteren naar de vogels. Pimpelmezen, puttertjes, boomklevers, zwartkoppen. Je zou hier kunnen wonen, slapen tussen de vogels, eten van het land. "Dit is een plek die goed is en waar je ook goed voor wilt zorgen", zegt Debora. "Hoewel ik ook weleens doordraai hier, hoor. Als iets het niet doet, of als ik iets niet afkrijg."

5 Typisch Boskoop: overal slootjes, ook op 't Landje.

6 Buurman Fred kweekt allerlei soorten vijgen in zijn kas annex museum.

7 In het museum is van alles te zien wat met de geschiedenis van de plek en van Boskoop te maken heeft én andere mooie vondsten.

8 Interieur van de schuur, met bed aan het plafond.

Wat kost dat?

Alles op 't Landje is gericht op samenwerken met de natuur. Dus ook de energievoorziening en het materiaal. Plastic kom je er niet tegen. De schuur is gemaakt van oude onderdelen, de deur was bijvoorbeeld ooit een oud raam. De vlonder bij het meer komt van een oud binnenvaartschip. De spullen in de schuur en de kas zijn verzameld tijdens reizen en komen van onder andere rommelmarkten. Alle lampen en apparaten die gebruikt worden, zijn gekozen op basis van een laag stroomverbruik. Zo lukt het om nul-op-de-meter te draaien met behulp van de eigen zonnepanelen en het windmolentje. De planten zijn voor een deel gekocht bij biologische kwekers, maar veel is komen aanwaaien. Ook de kippen zijn niet door Jan en Debora zelf naar 't Landje gebracht, maar zijn van burens Fred en Maike.

Windakkers

“Willen jullie het andere landje ook nog zien? Het loopt uit op een meertje, en is nóg rustiger. Kom”, roept Debora. We lopen naar de overkant. Ook hier smalle stroken land met verschillend gebruik en voorzien van oude elementen. Zoals bijvoorbeeld de museale tuinderssschuur, bijna niet te onderscheiden van een takkenbos. En het meer met de vlonder van hergebruikt hout van een binnenschip. Er staat al een fijn zitje op. “Het meertje is een gevolg van een land-voor-waterproject”, vertelt ze. “Tuinders die de slootjes op hun land wilden dempen, moesten elders voor water zorgen. Vroeger waren hier veel slootjes nodig voor de ontwatering. Vandaar die smalle landjes die typisch zijn voor dit landschap. Net als de hoofdvaart die erbij hoorde en die eigenlijk de hoofdstraat was. Daar voeren ze met hun schouwen doorheen om handelswaar weg te brengen.” Ook de windakkers ertussen

zijn typisch. “Dat zijn nóg smallere stroken land met bomen die de wind vangen. Ze worden ook wel houtakkers genoemd en beschermden de gewassen tegen de wind”, weet Debora. Zo ontstonden bijna-microklimaatjes waar plagen minder kans hadden. Van die windakkers zijn er nog een aantal, al worden het er steeds minder. “Ze horen wel bij die mooie historische landschapskenmerken van Boskoop. Dat is precies wat wij hier proberen te behouden en herstellen: de cultuurgeschiedenis van het landschap. Dat is niet uit nostalgie. Verbondenheid met een verleden is behoud van de identiteit van de plek en maakt de plek sterker. Daarom voelt het hier zo anders als in Zoetermeer of Alphen aan den Rijn.” ✿

9 Sporen van de oude kwekerij.

10 Enkele oude fruitbomen.

11 Zen worden onder de magnolia bij het meertje.

Winactie met een gouden randje

Herinner je je de winactie uit *Buitenleven* 2021/2 nog? Wim Westland was de gelukkige winnaar van de GTM-versnipperaar. Samen met GTM-verde-

ler De Wild overhandigden Daniëlle en Nadia van team *Buitenleven* de mooie prijs. En die kwam goed terecht!

Wim kan de versnipperaar heel goed gebruiken. Hij is namelijk een van de acht vrijwilligers die de grote tuin van hospice Demeter in De Bilt onderhouden. Een prachtige, ruime tuin waar de bewoners in alle rust van al het groen en de kleurrijke bloemen kunnen genieten. Met de GTM-houtversnipperaar zal het werk van Wim en de andere vrijwilligers een stuk sneller en eenvoudiger gaan. Wat een gelukkig toeval dat de vrouw van Wim – al ruim vijftien jaar een trouwe lezeres van *Buitenleven* – de winactie opmerkte zodat Wim online kon meedoen.

Wij wensen alle vrijwilligers en bewoners van hospice Demeter een fijne tijd in hun prachtige tuin!

Team *Buitenleven*

Nieuws uit de natuur

Boshommel maakt comeback

Tijdens onderzoek naar wilde bijen in het Limburgse Geuldal ontdekten studenten van Wageningen Universiteit de zeldzame boshommel *Bombus sylvarum*. Deze hommelse soort werd er in 2007 voor het laatst gezien. Zijn terugkeer is het resultaat van het project Boshommellandschap Geuldal, dat onder andere inzet op bloeiende akkerranden en biodiversiteitsherstel. Dat de zeldzame boshommel zijn comeback maakt, bewijst volgens de onderzoekers dat het gebied veel potentie heeft. Bijdeskundige Ivo Raemakers: "Goed beheer op de juiste plekken, vooral tussen de bestaande natuurgebieden, zal er nu voor moeten zorgen dat de soort weer een vaste bewoner van het Geuldal wordt."

BRON EN FOTO WAGENINGEN UNIVERSITEIT

150 meter per seconde

Hoe kunnen olifanten met een slurf van circa 100 kg toch zo goed fijne, lichte vegetatie als dunne grassen oppakken? Onderzoekers legden een aantal olifanten enkele blokjes kaas voor en ontdekten tijdens hun observatie dat de dieren het voedsel opzuigen. En wel met een geschatte snelheid van maar liefst 150 meter per seconde. Ter vergelijking: dat is dertig keer zo snel als mensen niezen. Dankzij die zuigkracht kunnen olifanten met hun zware slurf zulke fragiele en kleine stukjes voedsel tot zich nemen. Dat maakt de olifant een bijzonder landdier, want de meeste dieren die zich via zuigkracht voeden leven in het water.

BRON SCIENTIAS

Eén boom of tien airco's?

Onderzoek van Wageningen Universiteit stelt dat een grote boom voor of naast je huis voor net zo veel verkoeling in huis zorgt als tien airco's. Op een zonnige dag heeft een boom dankzij de verdamping van de bladeren, ook wel evapotranspiratie genoemd, en de creatie van schaduw een verkoelend vermogen van 20-30 kWh. Dat staat gelijk aan maar liefst tien airco's. Ga dus voor een natuurlijk zonnescherm in je tuin en plant bomen vlak naast je huis. Bovendien hebben bomen veel meer voordelen dan verkoeling alleen. Ze zijn beter voor het milieu en veel mooier dan een airco aan je muur.

BRON NATUURNIEUWS

FOTO JOHN TURNBULL

Met uitsterven bedreigd

Koralen over de hele wereld hebben het moeilijk. Neem bijvoorbeeld de koraalsoort *Dendronephthya australis*, een prachtig koraal dat in een specifieke Australische baai voorkomt. Dit koraal, dat wel wat van een bloemkool wegheeft, verdwijnt in snel tempo: in acht jaar tijd nam de bijzondere soort af met 70%. Dat heeft ook negatieve invloed op andere organismen. Zo verliest onder andere het bedreigde zeepaardje *Hippocampus whitei* zijn geliefde omgeving. Oorzaken van de achteruitgang zijn onder meer de zandbeweging die veroorzaakt wordt door aanmerende of ankerende boten, problemen met de waterkwaliteit en de toestroom van zoet water na overstromingen.

BRON SCIENTIAS

Groene tuin op eenhoog

Sandra Bijvoet woont met haar gezin in hartje Amsterdam. De vuurdoorn (*Pyracantha coccinea*) die langs de statige voorgevel van haar appartement omhoogklimt, verklapt al een beetje wat er achter de gevel verborgen ligt: een knus en groen dakterras. Een plek waar je even vergeet dat je je midden in de stad bevindt.

TEKST ESTHER DERKS FOTO'S MAAYKE DE RIDDER

Paspoort

Wie: Sandra Bijvoet

Soort tuin: bohemien dakterras

Waar: Amsterdam (NH)

Grootte: dakterras van 35 m² waarvan Sandra 21 m² gebruikt

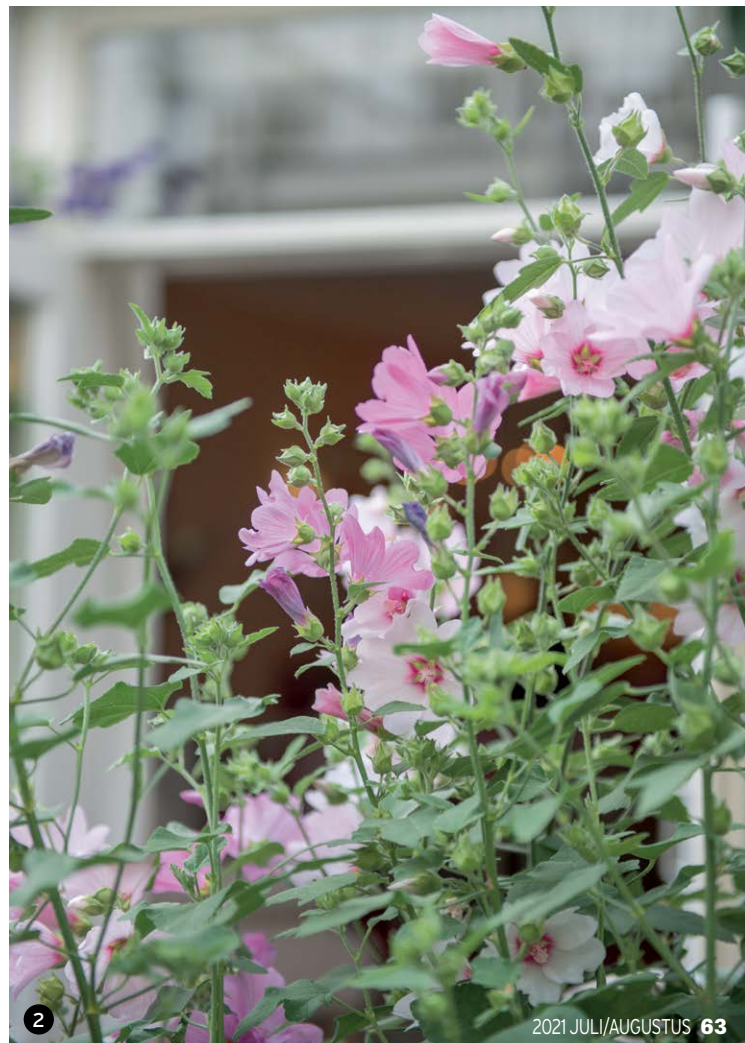
Ligging: zuidoost

Bijzonder: Sandra creëert een echt tuingevoel op haar dakterras

Meer info: www.briljantcoaching.nl

Mensen die voor het eerst bij Sandra thuiskomen, kijken vaak verbaasd naar buiten. “Is dat een tuin? Ik ben toch net een trap opgelopen?” Vooral in de zomer kijk je vanuit de woonkamer in een groene oase met bamboe en gezellige zithoekjes. Zo warm en knus was het dakterras niet toen Sandra er drieëndertig jaar geleden kwam wonen. Het was gewoon het saaie dak van de garage onder hun woning, met een gammel hek en bezaaid met grind. Een verwaarloosd stuk van het appartement. Toch zag Sandra de potentie van de buitenruimte. “Ik zag niet alleen de mogelijkheden om van het dakterras een fijne buitenruimte te maken”, vertelt ze. “Ik wilde het ook bij de woonkamer betrekken, als een verlengstuk van het huis.” Door de openslaande deuren loopt de woonkamer nu inderdaad over in een groene buitenkamer.

Grote plantenbakken

Sandra heeft een coachingpraktijk aan huis en helpt mensen onder andere met het maken van een goede verbinding met hun eigen huis. "Je huis is de plek waar je je fijn en geborgen wilt voelen", vertelt ze. "Wanneer mensen niet goed in hun vel zitten, is het mooi om hun huis bij het coachingtraject te betrekken. Je huis kan namelijk een spiegel zijn van hoe jij je vanbinnen voelt. Daarom vind ik het zelf ook heel belangrijk om van mijn huis een plek te maken waar ik me thuis voel. Samen met mijn man Georg en onze zoon." Door het braakliggende dakterras voelde het huis voor Sandra nog niet af. "Het houten hek werd vervangen door een wit, ijzeren hek, waar ik hier en daar bamboeschermen tegenaan plaatste. Het wit gecombineerd met bamboe gaf meteen een andere aanblik. Fris en warm tegelijk." Ze besloot een cursus daktuinieren te volgen bij De Tuinen van Appeltern. "Daar leerde ik onder andere dat je op een balkon met grote plantenbakken moet werken. In een grote pot kan een plant namelijk groter en sterker groeien en meer voedingsstoffen opnemen. De plantenbakken mogen niet te zwaar worden voor het terras, daarom vul ik ze eerst met korrels en dan met potaarde. De korrels zijn licht en nemen extra water op. Ter decoratie heb ik hier en daar een kleine pot met een plantje neergezet. Dat geeft gelaagdheid in het groen."

Extra voeding

Vaste planten in potten hebben extra voeding en mest nodig om gezond te blijven. Vooral in de hoogzomer raken ze soms uitgeput, met gele bladeren tot gevolg. Dan mest Sandra ze bij met een mengsel van bloed- en beendermeel. Dat biologische mengsel heeft een hoog stikstofgehalte, wat de groei bevordert. Beendermeel zorgt daarnaast ook voor een rijke bloei en goede wortelontwikkeling. Van sommige planten worden de wortels gesnoeid, zo worden ze niet te groot voor het balkon. Als extra voeding kun je ook mestkorrels geven. Die moet je altijd boven op de aarde leggen, want ze mogen niet in contact komen met de wortels. Vul de oude grond ieder jaar aan met nieuwe potgrond en laat er wat regenwormen in los. Zij houden de aarde luchtig. Heb je een plant net verpot met verse potgrond, dan heeft de plant geruime tijd geen extra voeding nodig.

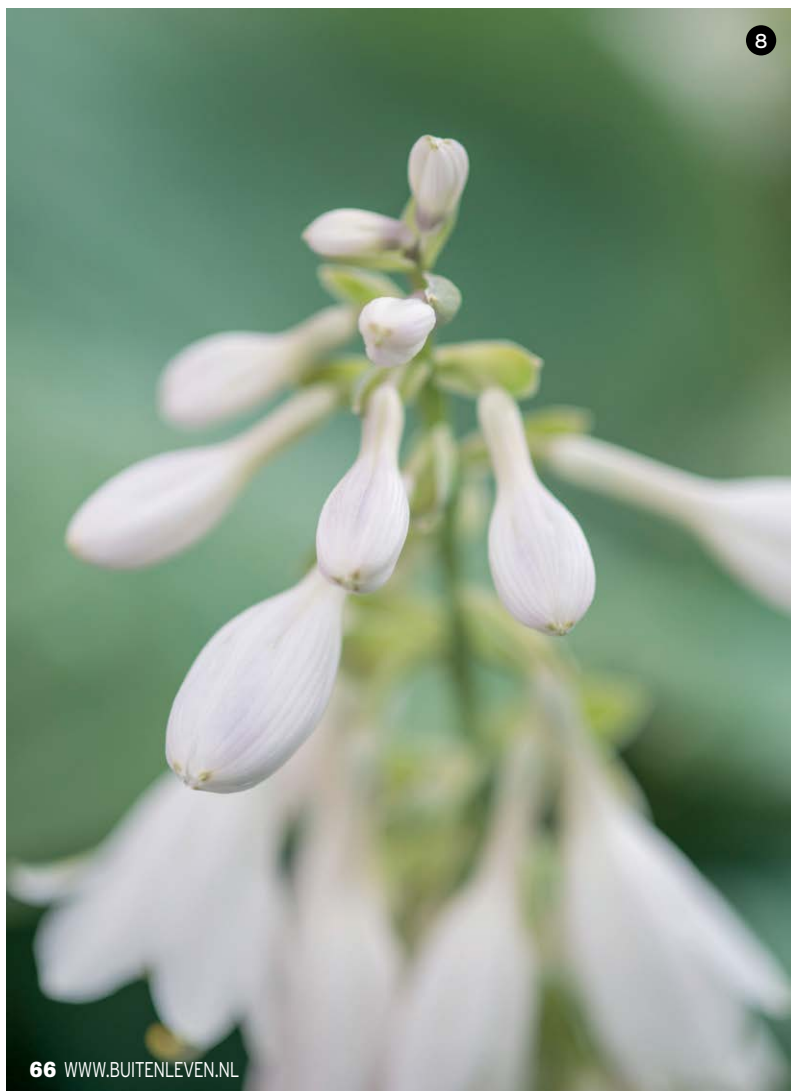

- 1 Links groeit bosrank *Clematis* 'Arabella', hortensia *Hydrangea macrophylla* 'Bouquet Rose', daarnaast Japanse roos *Camellia japonica* 'Black Lace', witte geranium *Pelargonium Zonal Group*, rechts twee soorten struikmalva: *Lavatera thuringiaca* 'Barnsley' en *Lavatera olbia* 'Rosea'.
- 2 Struikmalva *Lavatera thuringiaca* 'Barnsley', rijke bloei met wit-roze bloemen.
- 3 Links zie je glansmispel *Photinia* × *fraseri* 'Red Robin', een wintergroene sierheester, en in het midden spierstruik (*Spiraea arguta*) die met witte bloemen bloeit.
- 4 Lavendel *Lavandula intermedia* 'Grappenhall'.
- 5 De vruchten van de klimplant Hop (*Humulus lupulus*) worden in bierbrouwerijen gebruikt.
- 6 Sandra Bijvoet aan de tuintafel voor de bamboeschutting. Rechts zie je hosta *Hosta sieboldiana* 'Elegans'.

Suggestie van ruimte

Bij de aanleg van de tuin hield Sandra rekening met zichtlijnen. “Onze woonkamer grenst aan de openslaande deuren naar het terras, waardoor de buitenruimte een verlengstuk is van ons huis. Door achter op het dakterras een tafel met stoelen te zetten, wordt je aandacht naar achteren getrokken. Als ik de tafel halverwege had gezet, werd de diepte doorbroken, waardoor het terras kleiner zou lijken. Dat zou zonde zijn”, legt ze uit. Door planten van verschillende groottes bij elkaar te zetten langs het midden van de lengteas en de bakken iets te laten verspringen, lijkt het terras nog dieper. De suggestie wordt gewekt dat er zich achter de planten nog veel meer ruimte en groen bevindt. “Daar geniet ik enorm van. Het is soms net alsof ik op Ibiza in een huisje zit, met het groen, de bamboe en de mooie witte panden daarachter.”

Als in een sprookje

Een deel van het terras wordt door haar buurvrouw gebruikt. Sandra gebruikt hierdoor zelf een oppervlak van 7x3 m. "Samen met de buurvrouw heb ik tussen de tuintjes een mooie groene afzetting van planten en riet gemaakt. Al trekken de twee buurkatten zich daar niets van aan. Zij slapen heerlijk op mijn bankje." Het terras ligt op het zuidoosten, waardoor het er in de zomer erg warm kan worden. Omdat de begroeiing niet voldoende schaduw biedt, is er een zonnescherm en een parasol. Een aantal jaren geleden heeft Sandra het grind vervangen voor bangkiraiplanken, een van de meest duurzame soorten hardhout. Achter in de tuin heeft ze twee spots geplaatst die 's avonds de bamboe vanaf de vloer mooi beschijnen. Verder hangt er een lichtslinger, staan er twee houten lantaarns met kaarsen en enkele lampjes op zonne-energie. "Wanneer 's avonds de lichtjes aan zijn, waan ik mij in een sprookjestuin", vertelt Sandra. "Het is mijn plek om tot rust te komen."

7 Struikmalva *Lavatera thuringiaca* 'Barnsley'.

8 *Hosta sieboldiana* 'Elegans' bloeit met klokvormige witte bloemen.

9 Bosrank *Clematis* 'Arabella', bloeit van juni tot en met september met paarsblauwe bloemen.

10 De houten lantaarns brengen sfeer op zwoele zomeravonden.

11 Bosrank *Clematis* 'Arabella'.

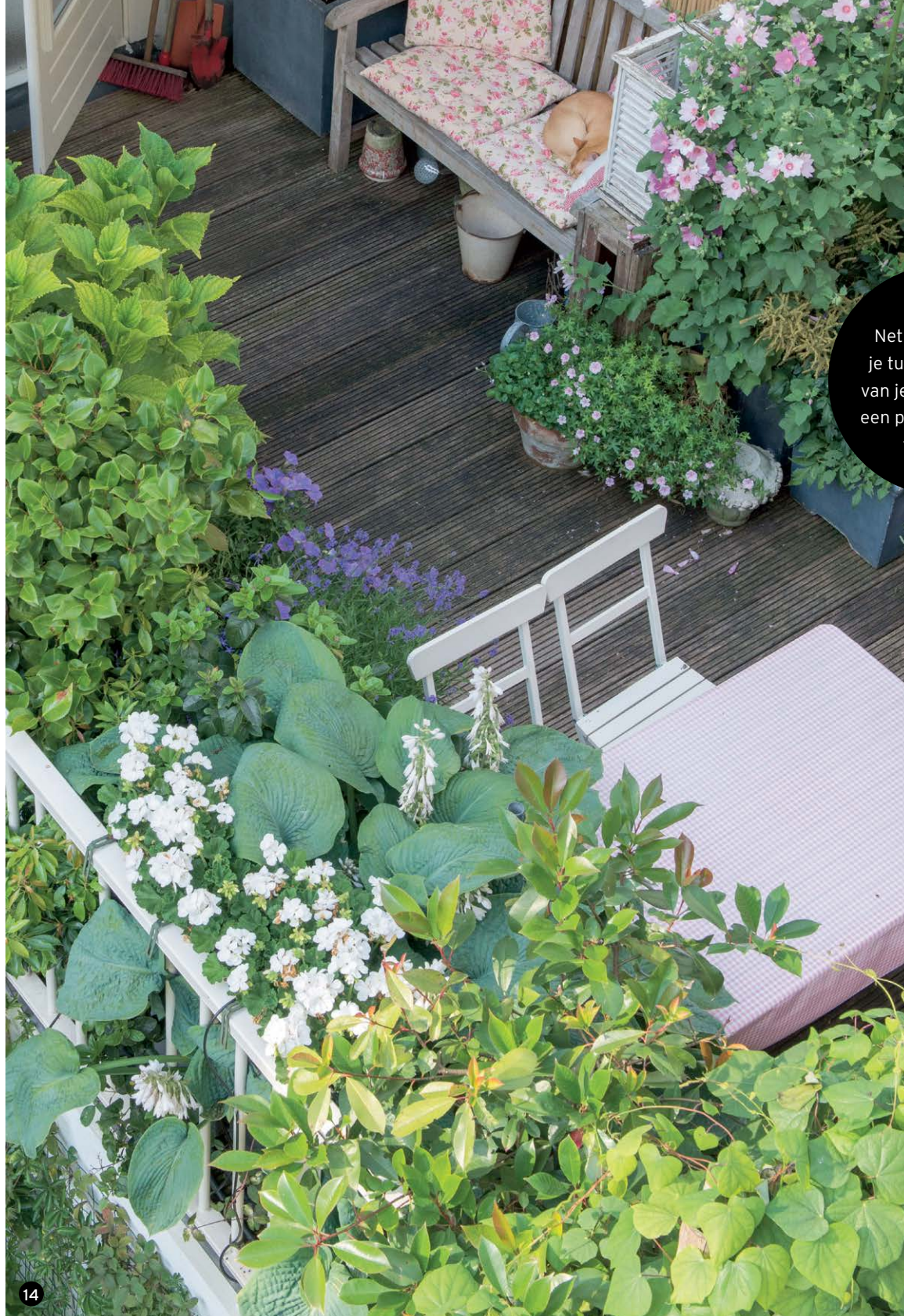

- 12 Uitzicht vanuit de woonkamer op het dakterras.
- 13 Lavendel *Lavandula intermedia* 'Grappenhall' en struikmalva *Lavatera thuringiaca* 'Barnsley'.
- 14 Bovenaanzicht van het terras.
- 15 Witte geranium *Pelargonium Zonal Group*.
- 16 Twee bistrostoelen bij de tuintafel.

Bewateringsysteem

In het voorjaar snoeit Sandra de planten, maakt ze het balkon schoon, zorgt ze voor bemesting en sluit ze het bewateringssysteem aan. "Dat is ideaal op een balkon", zegt ze. "Zeker in de zomer, wanneer het erg warm is, raken de planten snel uitgedroogd. Een slangensysteem loopt tussen de planten door en geeft druppelsgewijs water af. Ik zorg wel dat de bloembakken van onder open zijn, zodat een teveel aan water weg kan. Het systeem kan naar wens automatisch worden ingesteld. Handig als we op vakantie zijn. In de winter schroef ik de slangen los en laat ik ze leeglopen zodat ze niet bevriezen."

TIP

Net als je huis, is je tuin een spiegel van jezelf. Creëer er een plek om tot rust te komen.

Stevige planten

Voor een balkon of dakterras kies je best voor sterke, vaste planten, zoals geraniums, rozen en clematis. Die kunnen tegen een stootje en bloeien prachtig. “De Japanse roos *Camellia japonica* ‘Black Lace’ bloeit in het voorjaar met knalrode bloemen”, vertelt Sandra. “Deze plant trekt veel bijen aan. Ons terras ligt zo verscholen tussen de grachtenpanden dat je alleen de bijen hoort zoemen.” De hosta’s doen het ook goed op het terras. De planten van Sandra zijn al dertig jaar

oud. Af en toe haalt ze de hosta’s uit de pot om ze in grove stukken te hakken, zodat ze niet te groot worden. Het teveel geeft ze aan liefhebbers. De terrastuin ziet er het hele jaar door anders uit. Planten wisselen elkaar af in de bloei en in de winter blijven sommige planten groen. “Met mijn cliënten zit ik binnen in mijn praktijk. De rest van mijn werk doe ik, als het maar even kan, buiten op het dakterras. Heerlijk in de schaduw onder de parasol tussen het groen.” ❀

Trending @Insta

#Indebloei

Het is natuurlijk onze favoriete tijd van het jaar: als alles in bloei staat en de tuin een explosie van kleur is. Bijtjes zoemen, vlinders fladderen en vogels tijlpen vrolijk vanuit de bomen.

Heerlijk, het is zomer.

TEKST NIKKI FEMER

@astridwesselaar

Astrid was even gestopt tijdens haar wandeling om deze in het wild groeiende margriet op de foto te zetten. "Ik was niet de enige die even pauzeerde, het kleine witte slakje hield ook even pauze en benutte de margriet als zijn pitstop."

@pictures_by_ryan

"Alles wat bloeit, trekt mijn aandacht. Ik geniet van de mooie vrolijke kleuren. Op de foto probeer ik dit zo mooi mogelijk vast te leggen, om anderen ook mee te laten genieten van de prachtige bloeiende bloemen en bomen van het moment", schrijft Ryanne.

@bloeiendboerenland

Stichting Bloeiend Boerenland zet zich in voor meer biodiversiteit, vooral langs akkerranden. Zoals deze bloemenstrook, aangelegd langs een perceel mais. "Deze boer, Maurice, heeft doelbewust gekozen voor het 'opofferen' van een deel van de maisopbrengst om de flora en fauna te bevorderen. Het is een prachtig gezicht als je ziet hoeveel wilde bijen, hommels, krekels, vlinders, padden, kikkers, en nog veel meer dieren hun plek hierin gevonden hebben", schrijft Leo, voorzitter van de stichting.

@achterdepastorie

Kelly woont samen met haar vriend achter de enige katholieke kerk van het dorp Middelrode en Berlicum. Vandaar natuurlijk haar Instagram-naam. "Een prachtig uitzicht hebben wij! En al helemaal als het voorjaar begint. Dan grazen de schapen van mijn schoonvader in het weiland tussen onze achtertuin en de kerk, en staan onze prachtige planten en struiken heel mooi in de bloei. Heel kleurrijk en waardevol voelt onze achtertuin dan."

@richarda_louise

Waar Richarda écht van kan genieten? Lekker hard werken in de tuin. In de zon met gezoem op de achtergrond. "Heerlijk, dat geluid van zoemende hommels en bijtjes."

@brocante_odette

Dat er veel liefde in de tuin van Odette zit, zie je zo. En dat vertaalt zich in een prachtige bloeiende boel. "Op dit moment zijn de klaprozen favoriet, heel uitbundig en fel gekleurd. Maar ook moederkruid, Zeeuws knoopje, distel en rozen. Daar maak ik plukboeketjes van."

@buitenlevenmagazine

Gave foto gemaakt? Tag #buitenlevenmagazine

1

Tuinontwerp

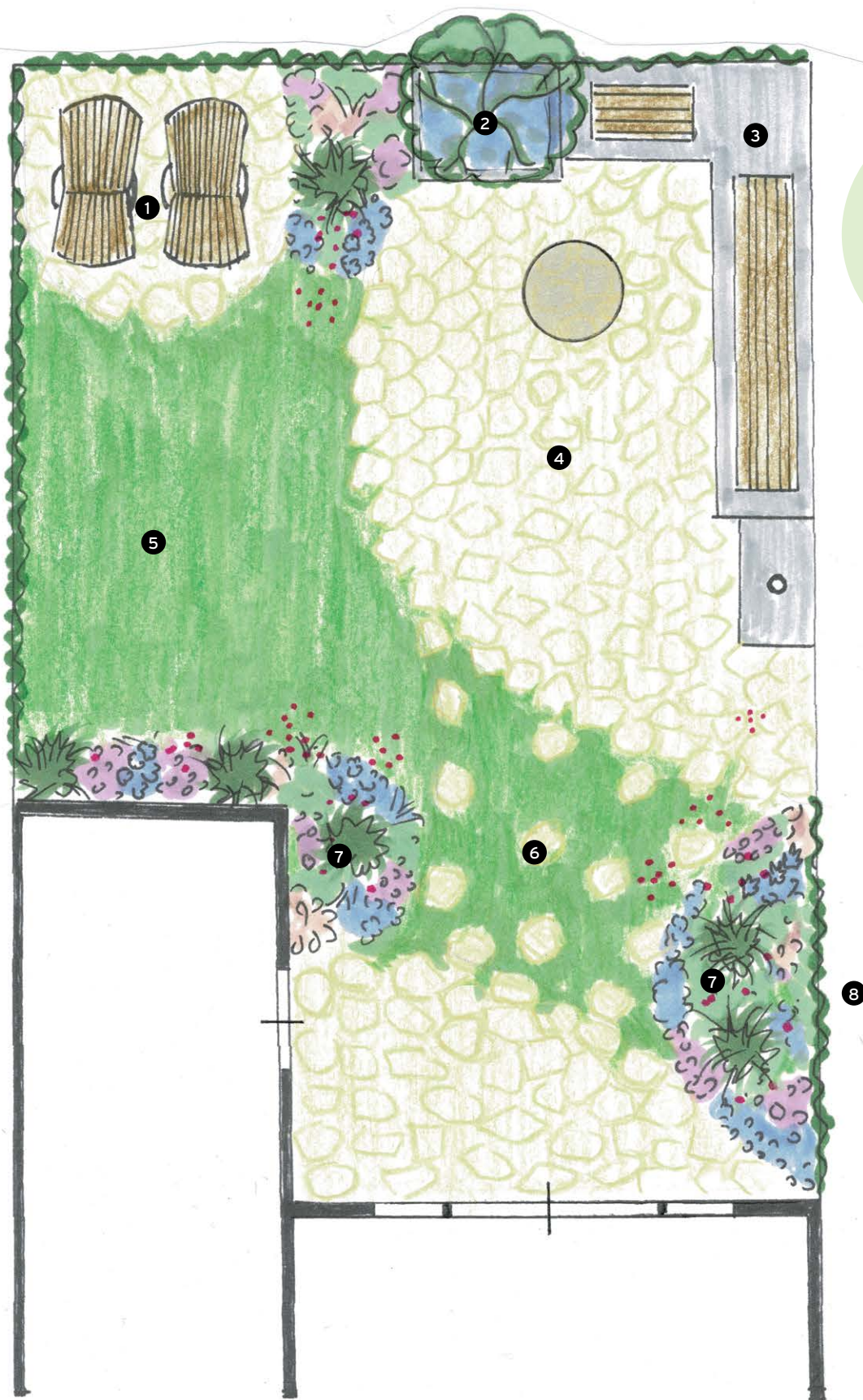
Mediterrane patiotuin

De tuineigenaars wilden weer gaan genieten van hun omsloten zonnige stadstuin in het centrum van Haarlem. Dankzij de creativiteit van tuinontwerpster Renee Koen is de saaie binnenplaats omgetoverd tot een groen paradijsje met mediterrane vakantiesfeer.

TEKST EN FOTO'S MODESTE HERWIG

Deze niet al te grote tuin midden in de stad, afgebakend door muren en schuttingen, gaf ooit meer het gevoel van een donker binnenplaatsje. De hele tuin was betegeld, er stond alleen een forse vierkante bak met daarin een trompetboom (*Catalpa*). De eigenaars, Leonie Stekelenburg en Erwin Schuiling, hadden goede herinneringen aan hun vakan-

ties in Zuid-Europa. Daarom wensten ze een mediterrane sfeer in hun nieuwe tuin. Ze wilden graag een tuin om heerlijk in te ontspannen, samen met hun twee zoontjes. De beplanting mocht er natuurlijk uitzien, met de stijl van een veldboeket. Leonie en Erwin vroegen tuinontwerpster Renee Koen een nieuw ontwerp te maken voor de betegelde buitenruimte.

ONLINE

Download de plattegrond op www.buitenleven.nl of scan de QR-code.

Ontwerp: De Tuinen van Renee Koen

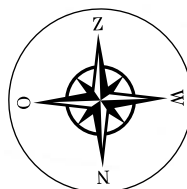
Waar: Haarlem (NH)

Grondsoort: zand

Afmetingen: 48 m²

Ligging: zuidoosten

Aanleg: John Rutger Tuinen

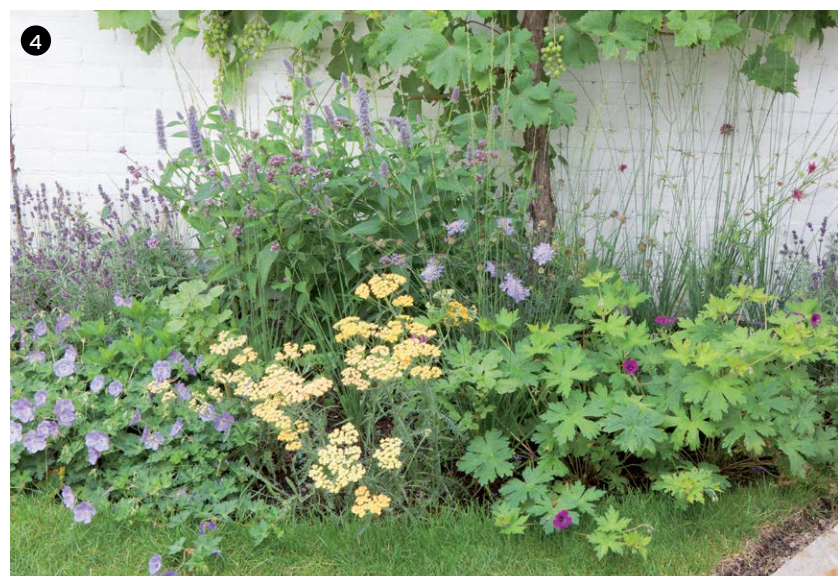
Legenda

1. Terras met hangstoel
2. Trompetboom (*Catalpa*) in bak
3. Vaste tuinbank met opbergruimte
4. Zonneterras
5. Gazon
6. Stapstenen van flagstones
7. Bloemenborder
8. Druif (*Vitis vinifera*)

TIP

Renee: "Voor de kinderen is genoeg speelruimte op het gazon en de terrassen. De kinderpicknicktafel is ook een zandbak, dat scheelt weer ruimte."

- 1 In deze kleine patiotuin is veel zitruimte dankzij de vaste tuinbank in de zonnigste hoek van de tuin.
- 2 Via de flagstones in het gazon kun je altijd met droge schoenen naar het terras lopen.
- 3 Door de gevel wit te schilderen is er een frisse mediterrane sfeer ontstaan.
- 4 In de bloemenborders sterke en lang bloeiende vaste planten, zoals ooievaarsbek (*Geranium*). Tegen de muur groeit een druif.

Meer groen dan tegels

De stijl van Renee is te herkennen aan de weelderige, luchtige beplanting, zoals ook in deze stadstuin goed te zien is. "Transparante planten hebben mijn voorkeur", vertelt Renee. "Geen 'stijve' struik zoals een rododendron bijvoorbeeld, maar juist dat ijle van ijzerhard (*Verbena bonariensis*) en siergrassen. In ieder geval veel groen. Als het maar even kan beplanting voor minimaal twee derde van het tuinoppervlak. Verticale vlakken tellen natuurlijk ook mee. Meer groen dan tegels dus! De planten mogen de hoofdrol spelen. Daarnaast zie je in mijn ontwerpen wel altijd een duidelijke lijnvoering. Wat betreft de bestrating gebruik ik graag duurzame materialen en streef ik naar hergebruik." Renee komt oorspronkelijk uit de reiswereld, maar ze besloot het roer om te gooien. "Ik was altijd al creatief bezig en heb een grote liefde voor de natuur. Nadat ik in 2005 onze eigen tuin ontwierp, werd ik steeds vaker door familie en vrienden benaderd voor tuinadvies. Groen en beplanting werden echt mijn passie. Daarom ben ik een opleiding tuinarchitectuur gaan volgen en heb ik mij helemaal gericht op het ontwerpen van tuinen en het maken van beplantingsplannen. In 2011 startte ik mijn eigen bedrijf", vertelt Renee enthousiast.

Het ultieme vakantiegevoel

Een grote wens van de familie was veel zitruimte, een romantische hangstoel voor het ultieme vakantiegevoel en speelruimte voor de kinderen. Bovendien moest er een opbergmogelijkheid voor de tuinkussens voorzien worden, want daar was in huis geen plek voor. Renee: "Ik heb een vaste tuinbank ontworpen, zo maak je optimaal gebruik van de buitenruimte. Een deel van de houten zitting kan omhoog en daar kun je dan de kussens opbergen. Heel praktisch." De witte muren versterken de sfeer van een mediterrane patiotuin. Renee: "Alle muren zijn tijdens de aanleg wit geschilderd. Ik vind het altijd mooi om verschillende elementen in de tuin dezelfde kleur te geven, voor het oog hoort alles dan mooi bij elkaar." De trompetboom in de bak wilden Leonie en Erwin graag houden. "Om deze bak van granietkeijtjes mooi bij de rest van het ontwerp aan te laten sluiten, is deze ook gestuct en wit geschilderd. De bak is verbonden met de vaste tuinbank. Zo vormt alles een fraai geheel."

TIP

Met klimplanten maak je een ommuurde tuin groener. Kies voor wintergroene klimop (*Hedera*) en kardinaalsmuts (*Euonymus*) of plant fraaie bloeiers zoals de klimhortensia (*Hydrangea petiolaris*), kamperfoelie (*Lonicera*) en bosrank (*Clematis*).

Goed idee!

In een rechthoekige tuin hoeft je niet beslist rechte lijnen te gebruiken. Ronde of ovale vormen en vloeiende lijnen laten een kleine tuin juist groter lijken. Bovendien zijn ze veel vriendelijker dan strakke vormen en passen ze goed bij een mediterrane of exotische tuinstijl.

Terrassen van flagstones

Voor al achter in de tuin is het behoorlijk zonnig. Het grootste terras is daarom bij de trompetboom gekomen. Het halfronde zonneterras is verhard met flagstones; de zandkleurige en grijsblauwe stenen geven direct de gewenste mediterrane sfeer. Renee: "Bij het huis heb ik bewust weinig bestrating gebruikt en de borders liggen dicht bij de gevel. Zo betrek je de tuin bij het huis. Dat is veel mooier dan vlak voor de ramen een fors terras." Door dezelfde flagstones als stapstenen in het gazon te gebruiken, zijn de twee terrassen met elkaar verbonden. Achterin is er nog een klein terras, waar je heerlijk in de hangstoel kunt zitten. Op twee plekken is een nieuwe schutting van douglashout geplaatst. "Het is de bedoeling dat de houten wand links op den duur helemaal begroeid raakt met de klimhortensia", vertelt Renee. "Een goede keuze voor een schaduwrijke plek, deze sterke klimmer groeit eigenlijk overal wel. Vogels zullen zo'n groene wand zeker aantrekkelijk vinden, want zij nestelen graag tussen de takken. De schutting achter de trompetboom krijgt meer zon, hier klimt de donkerrode bosrank *Clematis* 'Madame Julia Correvon' langs een klimrek. Vlak bij de openslaande deuren versiert een druif de witte muur, deze klimmer stond er al en konden we behouden."

De juiste steen

Door voor natuursteen in de vorm van flagstones te kiezen, krijgt een tuin een mediterrane sfeer. Flagstones ontstaan door het splijten van stukken natuursteen. Elke steen heeft een andere vorm en er zijn ook veel kleurnuances. Kies ze daarom best bij de leverancier uit. Afhankelijk van de maat van de stenen ontstaat er een fijn of juist een vrij grof mozaïek. Hoe groter de stenen, des te rustiger het resultaat is. Door de ruimte tussen de flagstones met cement of een voegenvuller te vullen, kan er geen gras en onkruid tussen de stenen gaan groeien. De flagstones zijn hier op beton gelegd, de voegen werden gevuld met Ardex-voegmortel. Dankzij de stevige ondergrond kan de bestrating niet verzakken.

- 5 De kleurige bloemen van ooievaarsbek *Geranium* 'Azure Rush' en 'Anne Thomson', beemdkroon (*Knautia macedonica*), salie *Salvia nemorosa* 'Caradonna' en ijzerhard (*Verbena bonariensis*) komen extra mooi uit tegen de witte muur.
- 6 Vanuit de slaapkamer heb je een mooi zicht op de tuin. Linksachter de hangstoel, daarnaast de trompetboom (*Catalpa*) in de verhoogde bak.
- 7 Aan de linkerkant is een nieuwe schutting geplaatst, de wand zal snel helemaal groen worden dankzij de klimhortensia.
- 8 De hangstoel zorgt voor een vakantiegevoel, heerlijk om even te relaxen.

Speelse borders

De borders zijn gevuld met rijke bloeiers zoals duizendblad *Achillea millefolium* 'Terracotta', ooievaarsbek *Geranium* 'Azure Rush' en 'Anne Thomson', beemdkroon (*Knautia macedonica*), salie *Salvia nemorosa* 'Caradonna', droplant (*Agastache*), ijzerhard (*Verbena bonariensis*) en het pijpenstrootje (*Molinia caerulea*). Bloembollen vullen het beplantingsplan aan en zorgen voor kleur in het voorjaar. Renee: "In het ontwerp waren de borders eigenlijk wat ruimer. Maar om genoeg speelruimte voor de jongens te creëren, zijn ze toch wat kleiner geworden. Het is natuurlijk heel makkelijk om later wat van het gazon af te halen, zodat er meer ruimte is voor bloeiende planten. Gelukkig zie je nu in het eerste jaar al dat bijen en vlinders de bloemen goed weten te vinden." ❀

1

Duurzaam experiment

Op de milieustraat kun je doorgaans terecht om verschillende soorten afval te storten. Maar Pleun en Fier geven sinds twee jaar samen met anderen het woord 'milieustraat' een heel nieuwe lading.

Wat voorheen braakliggend terrein was, is nu Minitopia. Een woonlocatie waar innovatieve en duurzame woonvormen tot stand zijn gekomen.

- 1 Het keukeneiland hebben Pleun en Fier naar eigen wens op maat gemaakt. Ook hiervoor is een magazijnstelling gebruikt. "Fier is 2 m lang, dus een standaard aanrechtblad is veel te laag."
- 2 Het trapje leidt naar het zitgedeelte. De multiplexwanden en het groen in huis zorgen voor een huiselijk gevoel in de stellingwooning. Met de verdieping worden twee vliegen in één klap geslagen. "Onder het zitgedeelte is een grote berging verstopt. Ideaal."

Binnenkijken bij

WIE Pleun Boereboom (29) en Fier van den Berge (29)

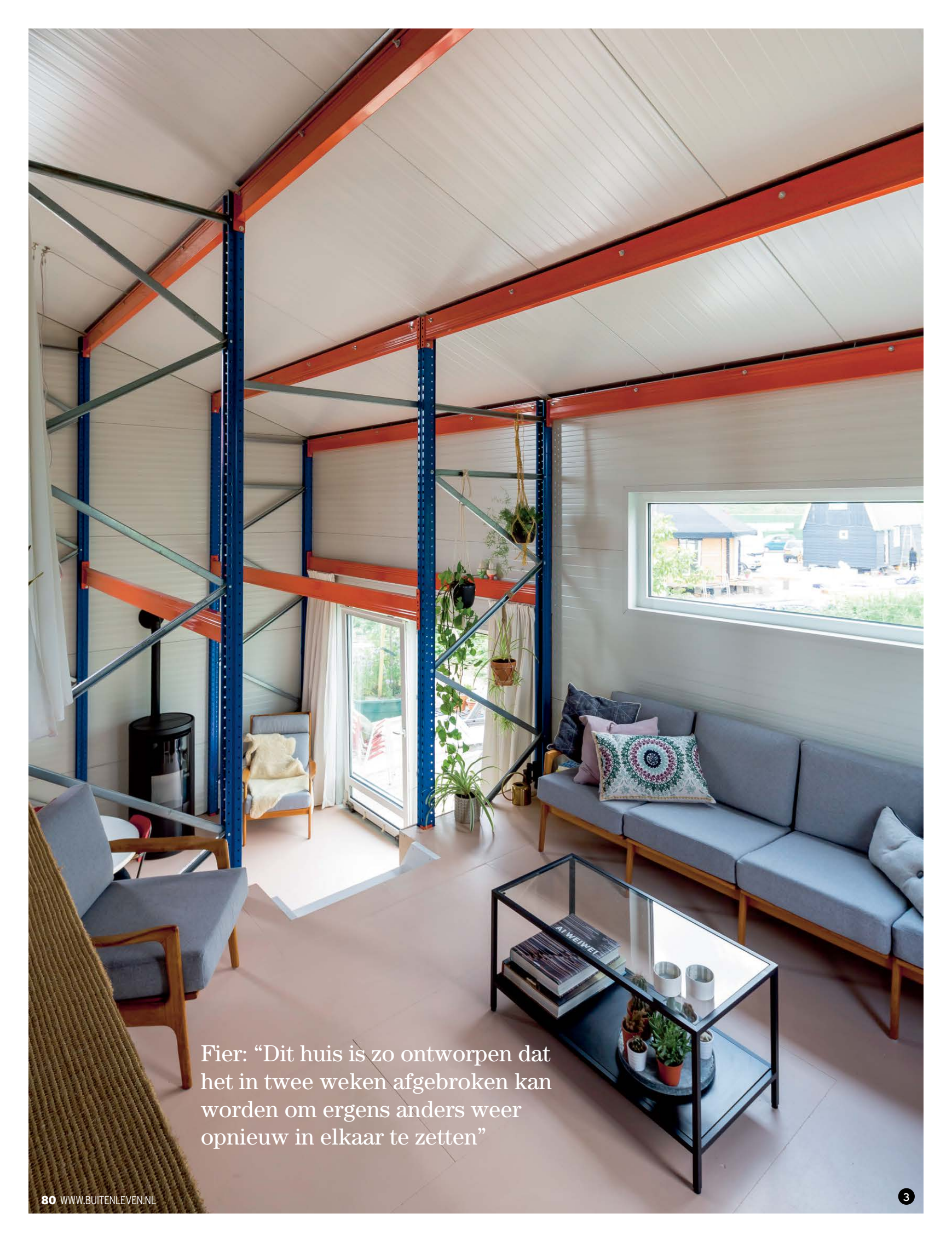
WAAR Minitopia, 's-Hertogenbosch (NB)

WAT Het stellinghuis

BOUWJAAR 2018

OPPERVLAKTE 85 m²

The image shows the interior of a modern house with a high, vaulted ceiling. The ceiling is made of white corrugated metal, and the walls are also white. The structural elements, including the beams and columns, are painted in bright orange and blue. A large window on the right side of the room offers a view of the outdoors, where a blue house and a car are visible. In the foreground, there is a grey sofa with wooden legs, a glass coffee table with a black frame, and a grey armchair. A black wood-burning stove is visible in the background. The floor is a light-colored, smooth material. The overall design is minimalist and industrial.

Fier: “Dit huis is zo ontworpen dat het in twee weken afgebroken kan worden om ergens anders weer opnieuw in elkaar te zetten”

Vijftien huishoudens kregen twee jaar geleden de kans om hun eigen woonwens te realiseren op terrein Minitopia. Ieder huis is uniek en kent zijn eigen bijzondere verhaal. Standaard bouwmethoden en ontwerpen kom je hier nagenoeg niet tegen. Pleun en Fier gingen het avontuur aan. Vanuit een appartement in het centrum van Den Bosch, besloten ze de handen uit de mouwen te steken. Het was een paar keer knippen met de ogen, en de magazijnkasten stonden als een huis. “In een dag tijd stond het hele skelet”, vertelt Fier. “We streefden ernaar om binnen tien weken helemaal klaar te zijn. Met een strakke planning is dat gelukt. Samen met vrienden en familie hebben we tien weken lang in hyperfocusstand flink aangepoot.” Pleun en Fier zagen de kans om eens goed te experimenteren. Fier, ontwerper van beroep, had als missie een goedkoop en makkelijk bouwsysteem te vinden. Na flink wat zoekwerk werd duidelijk dat magazijnbouw zich uitstekend leent voor het idee dat Fier voor ogen had. Als een soort K’nex-huis wisten ze met magazijnstellingen de basis in elkaar te zetten.

Experimenteren

Fier: “Eerst maakten we een maquette, om alvast te spelen met het concept. Er zijn eindeloos veel mogelijkheden om te bouwen en te verstellen met stellingen. Zo kun je bijvoorbeeld goed experimenteren met verdiepingen en lagen. Je ziet nu in één oogopslag alle mogelijkheden die de magazijnstellingen te bieden hebben en hoe makkelijk ze aan te passen zijn aan verschillende woonwensen. Doordat we telkens heel makkelijk dingen kunnen aanpassen, zonder dat er al te veel bij komt kijken, hebben we het al regelmatig veranderd. Het voordeel is dat we op deze manier goed kunnen uitzoeken wat voor ons prettig is en wat we willen toepassen in de toekomst.” Het skelet van de woning kreeg vervolgens een jasje van sandwichpanelen. Geïsoleerde panelen die als binnen- en buitenmuur dienen. Aan de binnenkant hebben Pleun en Fier houten wanden bevestigd. “Dat creëert toch wat meer gezelligheid en warmte”, zegt Pleun. “We eindigden met een gesloten box. Dat hebben we bewust gedaan, zodat we uiteindelijk konden bepalen waar we de ramen en deuren wilden hebben. Globaal hadden we wel een plan gemaakt, maar tijdens het bouwen zie je pas echt hoe het in de praktijk uitpakt en kun je veel beter inschatten wat de beste keus is.”

Gezamenlijk washok

“Toen we voor het eerst kwamen kijken, hadden we wel even twijfels”, vertelt Fier. “Door het asfalt en de grauwe sfeer van het braakliggende terrein hadden we nog geen goed beeld voor ogen. Nu de tuinen rondom de huizen zijn gecreëerd, is het anders.” De moestuinen en bomen trekken veel insecten, vogels en andere dieren aan. Naast het groene wonen, waar Pleun en Fier erg aan gehecht zijn geraakt, zijn het ook de bewoners zelf die het wonen op Minitopia extra leuk maken. “Het bouwen met zijn allen tijdens de bloedhete zomer van 2018, schepte een band. Je gaat samen een uitdaging aan en je hebt dezelfde kijk op bepaalde dingen. Hier hebben we meer contact met elkaar dan in de meeste wijken”, vertelt Pleun. “Op Minitopia staat een washok waar iedereen gebruik van mag maken. Laatst wilde ik even snel een was draaien. Ik ben een halfuur onderweg geweest omdat ik telkens werd afgeleid voor een praatje met de burens. Ook wat dat betreft hebben we het echt getroffen.” 🍀

- 3 “De palletkachel hebben we nieuw aangeschaft en verwarmt ons hele huis. De meubels zijn met ons meeverhuisd vanuit onze vorige woning. We hebben de banken opnieuw laten bekleden. In de toekomst, voor ons volgende huis, willen we investeren in meubels die een leven lang meegaan.”
- 4 De plantencollectie is van Pleun. “De groene oase in en rondom het huis is haast niet meer weg te denken. We houden vooral van fruitbomen. Vanwege de mooie bloesem en natuurlijk het fruit. Als we hier weggaan, gaan de fruitbomen in elk geval mee”, vertelt ze.
- 5 De klok is van Kiki van Eijk, een ontwerpster uit Eindhoven. Het kastje is uiteraard tweedehands en komt van de kringloopwinkel. “We hebben in ons interieur bewust gekozen voor een combinatie van oud en nieuw. Het bruine oude kastje staat mooi in contrast met de robuuste magazijnstellingen.”

ZES VRAGEN AAN PLEUN EN FIER

Wat is jullie stijl?

Fier: "Al het bouw materiaal waar het huis uit bestaat, hebben we tweedehands gekocht. We houden van tweedehands. Ons interieur bestaat uit een combinatie van oude en nieuwe spullen, waardoor het nu een mix is van moderne staalbouw en gezelligheid."

Hoe is de 'magazijnwoning' toch huiselijk geworden?

Pleun: "In ons interieur zie je veel hout terug. Dat staat mooi in contrast met de stellingen. Veel spullen hadden we al in onze vorige woning. Bij het verhuizen brachten ze ook meteen het thuisgevoel met zich mee. Ook hebben we veel groen in en rondom het huis. Dat maakt het een stuk gezelliger."

Hoe ziet jullie buitenleven eruit?

Pleun: "Sinds we hier wonen, hebben we onze passie voor de natuur ontdekt. We zijn erachter gekomen dat we buitenruimte en tuin ontzettend belangrijk vinden. Het huis zelf hoeft dan eigenlijk niet eens groot te zijn. Buiten hebben we een moestuin gemaakt en lopen er kippen. In de zomer is de tuin onze supermarkt."

Is de bouw vlekkeloos verlopen?

Fier: "Deze vraag krijgen we vaker. De hele bouw ging eigenlijk van een leien dakje. Je ziet natuurlijk weleens andere scenario's. Het goede weer heeft hier zeker een rol in gespeeld. Hierdoor waren bijvoorbeeld lekkages uitgesloten. Familie en vrienden hebben ook ontzettend goed geholpen."

Hebben jullie nog woondromen?

Fier: "In principe moeten we hier over tweeënhal jaar weg. We hopen natuurlijk dat we toch wat langer kunnen blijven. Want we zitten hier nog wel even goed. Als tweede project willen we het liefst een oud boerderijtje met veel grond bij opknappen. Alleen is de vraag wat de mogelijkheden zijn met de woningmarkt van nu."

Zouden jullie het zo weer overdoen?

Pleun: "Minitopia is een heel mooi voorbeeldproject van hoe het ook anders kan. Vooral in de huizenmarkt van nu is het echt een uitkomst. We zijn blij dat we verder hebben gekeken dan alleen naar Funda. Zelf een huis bouwen is natuurlijk wel een risico. Je zegt je huur op en hoopt dan maar dat alles meezit. Een project als dit moet wel echt bij je passen. Omdat we hier tijdelijk mogen blijven, denken we wel al na over de toekomst. We hopen een woning te vinden, nog voordat we hier weg moeten."

-
- 6 Fier: "De badkamer is nauwkeurig opgemeten zodat er geen ruimte verloren gaat. Het is precies de breedte van een magazijnstelling. De douchewand komt van Marktplaats en past er precies tussen."
 - 7 De kledingkast is in het schuine deel onder het dak geplaatst, om ook deze ruimte helemaal te benutten. "We kozen ervoor om er gordijnen voor te hangen. Dat houdt het luchtig en open, maar zorgt er ook voor dat de kleding netjes verstopt is", aldus Fier.
 - 8 Vanuit het zitgedeelte kom je in de slaapkamer. Deze kamer is open zodat alles ruimtelijk blijft. "Als we gaan slapen, doen we de gordijnen dicht. Op de muur hangt een originele foto gemaakt door de vader van Fier."
 - 9 Fier is ontwerper en Pleun is dermatoloog in opleiding.

10

11

TIP

Pleun: "Wees niet bang. Durf een risico te nemen en denk in mogelijkheden. Een goede planning is het halve werk."

- 10 "Toen we hier kwamen wonen, stond er een hek met grote braamstruiken. Dat er water achter bleek te liggen, was een aangename verrassing. We hebben een steiger aangelegd om lekker aan het water te kunnen zitten en te genieten van ons koffiemomentje op zondag."
- 11 Direct aan huis is een vlonder geplaatst waar Pleun en Fier regelmatig te vinden zijn. Bijvoorbeeld voor de kruiden in de potjes. "Toen we hier net woonden, schakelden mijn ouders al hun vrienden in om planten te doneren. Daarmee hebben we vrij snel een stuk grond gevuld. Elke plant heeft een eigen verhaal."
- 12 "We hebben nu zes kippen. Zij zorgen voor de eitjes. Dit is een zijdehoen."
- 13 De stellingwoning staat op asfalt. Dat is nauwelijks te zien door de terpen die rondom het huis zijn aangelegd. Samen met de buurvrouw deelt Pleun een moestuin. De moestuin zorgt ervoor dat de borden goed gevuld zijn. "We halen bijna al onze groenten uit eigen tuin."

FAVORIETE ADRESSEN

De Waterbron

"Bij deze oude vervallen kassen is het een ervaring om je planten, bloemen en stekjes te kopen. De potten met plantjes kun je tussen het onkruid uit halen en dan bepalen zij de prijs."

**Mommersteeg 7, Haarsteeg,
073 5113464**

De Weegbrug

"In onze straat werden vroeger de auto's gewogen. Het voormalige weeghuisje heet tegenwoordig de Weegbrug. De bewoners hebben het omgetoverd tot een koffietentje. Het is open wanneer de zon schijnt en de bewoners thuis zijn."

De Vaartgraaf 25, 's-Hertogenbosch

Kringloopwinkel Jan Vink Stichting

"Onze favoriete kringloopwinkel. Hier komen wij graag omdat er nog echt pareltjes te vinden zijn en het er hartstikke gezellig is."

**Genenberg 1A, Sint-Michielsgestel,
06 21387785,
www.janvinkstichting.nl**

Boerderijwinkel van der Heijden

"Hier kun je terecht voor de lekkerste groenten en fruit, vers van het land. Tien minuten fietsen vanuit het centrum van 's-Hertogenbosch."

**Bosscheweg 54, Den Dungen,
073 5941284,
www.vdheijdengroente-fruit.nl**

Mis niets meer

Wil jij als eerste op de hoogte zijn van het laatste tuinnieuws, tips voor het seizoen en plantenlijstjes? Meld je aan voor de nieuwsbrief en ontvang hem elke twee weken in je inbox. Bovendien vind je er winacties waar uitsluitend nieuwsbrieflezers aan kunnen meedoen. Inschrijven dus!

1. Ga naar www.buitenleven.nl/nieuwsbrief
2. Vul je gegevens in
3. Meld je aan

Buitenleven.nl

Oplossingen voor tuinproblemen, tips voor kamerplanten en praktische adviezen voor elk seizoen: op Buitenleven.nl vind je het allemaal!

TIP

Heb je een mooie foto gemaakt? Geef hem op Instagram de hashtag #buitenlevenmagazine en wie weet zie hem terug in het magazine!

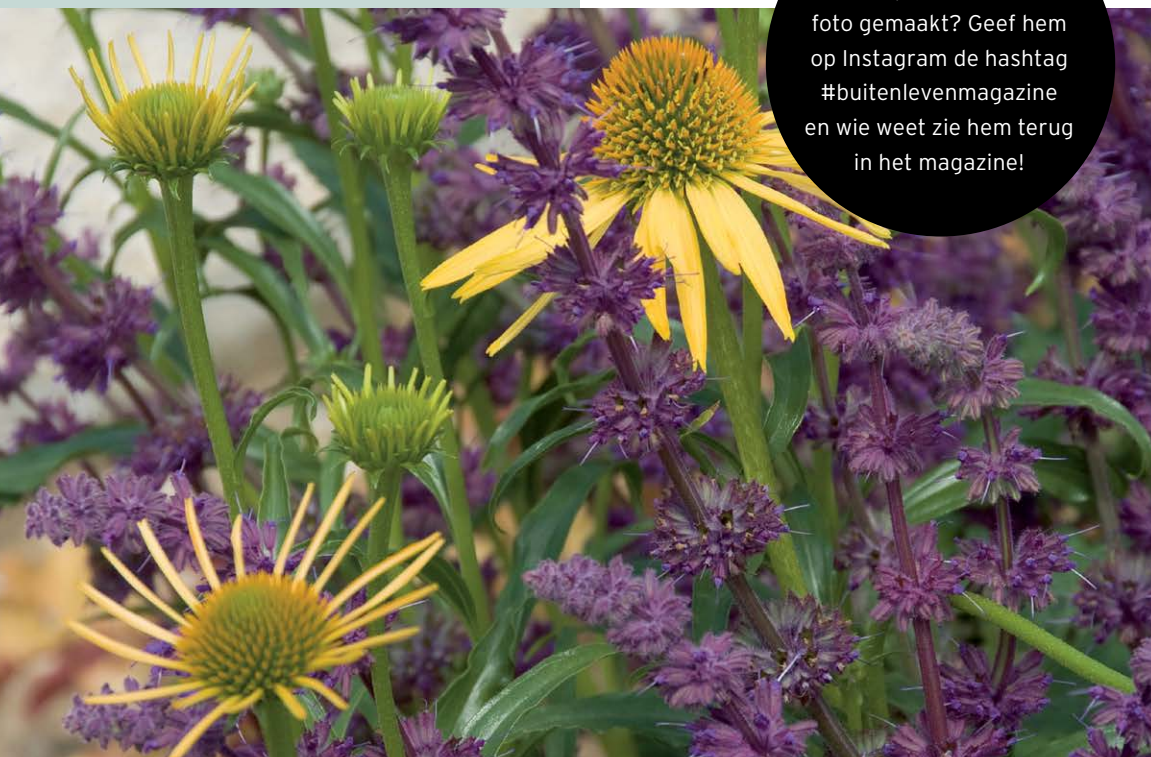
Gelezen op Buitenleven.nl

In het voorjaar is het weer zover: de vlindertijd breekt aan. Overwinterraars als de dagpauwoog, kleine vos en citroenvlinder zijn de eersten die je zult spotten. Pas later volgt de rest. Hoe je de verschillende vlinders kunt herkennen? Voor tien veelvoorkomende soorten hebben we dat op een rij gezet, inclusief hun favoriete planten.

ONLINE

Verder lezen?
Scan de QR-code!

Volg ons!

Zit je op Facebook, Instagram of Pinterest? Volg *Buitenleven* en zie de leukste foto's en informatie over tuinieren, vogels en recepten voorbij komen. We posten regelmatig winacties op Facebook met leuke prijzen, zoals handige tuinhulpjes en kook- en tuinboeken.

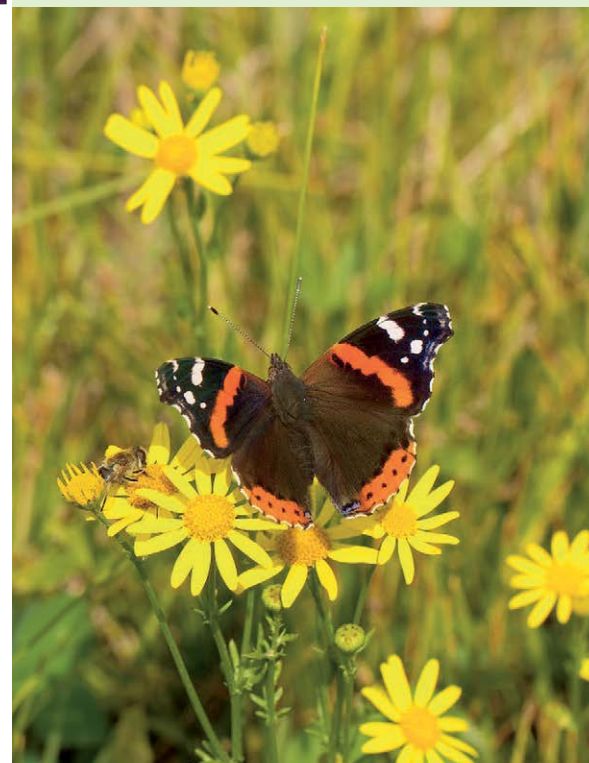
www.facebook.com/BuitenlevenMagazine

[@buitenlevenmagazine](https://www.instagram.com/buitenlevenmagazine)

[@BuitenlevenMagazine](https://www.pinterest.com/BuitenlevenMagazine)

Groene vingers

NIEUWS | SHOPPING | PRAKTISCHE TIPS

TEKST MIRJAM ENZERINK

Weefplanten

Weefplanten zijn hoge, opgaande vaste planten die lang maar subtiel bloeien. Ze vormen weinig of klein blad, waardoor ze niet veel ruimte in beslag nemen. Deze ideale vakkenvullers hebben een belangrijke functie in de border: ze zorgen voor verbinding. Een soort als de rode pimpernel (*Sanguisorba officinalis*) of ijzerhard (*Verbena bonariensis*) kan namelijk kleurrijke bruggen slaan tussen grootbloemige planten, siergrassen, heesters en flamboyante zomerbollen. Je kunt weefplanten ook inzetten om net iets meer kleur of contrast aan te brengen. Een XL bloeier als reuzenscabiosa (*Cephalaria gigantea*) zorgt voor deining tot wel 2 m hoog.

2

3

4

5

1. Zeeuws knoopje *Astrantia carniolica* 'Rubra' bloeit met fijne bordeauxkleurige zonnetjes.
2. Glidkruid (*Scutellaria incana*) heeft aan het eind van de zomer opvallende, lilablauwe lipbloemen.
3. Witte valeriaan of witte spoorbloem *Centranthus ruber* 'Albus' trekt in de avonduren veel insecten aan.
4. Rode pimperl *Sanguisorba officinalis* 'Tanna' bloeit subtiel met rode knopjes.
5. Geef beemd (*Knautia macedonica*) een zonnige plek op niet al te rijke grond en ze bloeit de hele zomer opvallend donkerrood.
6. Voor een beetje vuur in je border plant je hier en daar een wolkje brandende liefde (*Lychnis chalcedonica*).
7. Chinese ruit (*Thalictrum delavayi*) vormt gipskruiddachtige bloemenwolken op zo'n 150 cm hoogte.
8. Chocoladecosmos (*Cosmos atrosanguineus*) valt op door haar donkere bloemen op lange, dunne stelen die subtiel naar chocolade geuren.
9. Vlinder- en bijenplant schoepkruid of reuzenscabiosa (*Cephalaria gigantea*) torent met haar roomkleurige bloemen hoog boven de meeste planten uit.

6

7

8

9

TUINAGENDA

GROEN GESPOT

VOORPROEFJE FLORIADE

In de lente van 2022 opent de wereldduinbouwtentoonstelling Floriade Expo in Almere. Een half jaar lang kun je dan een wereld aan groene initiatieven bekijken die steden leefbaarder en duurzamer maken. Deze zomer valt er ook al van alles te zien. In het Preview Centre, dat voor 80% bestaat uit gerecycled materiaal, krijg je een voorproefje van de plannen. Je kunt er ook over het water varen langs een drijvend bos en met de kabelbaan het Floriadeterrein van bovenaf bekijken. Meer info: www.floriade.com/nl/floriade-preview

In Nederland leven zo'n zeventig soorten lieveheersbeestjes waaronder het schaakbordlieveheersbeestje en het harlekijnlieveheersbeestje

MISS FIGGY

Een leuke nieuwkomer voor de eetbare tuin: 'Little Miss Figgy'. Deze dwergvijg wordt 90 cm hoog en draagt in de nazomer veel sappige, paarse minivruchten. Zet deze ficus in een pot op een windluw plekje in de volle zon of halfschaduw. Voorkom dat de aarde in de pot te nat wordt want de vijg heeft een hekel aan natte voeten. 'Little Miss Figgy' kan -15 °C vorst hebben. Onder meer verkrijgbaar via www.baldur-nederland.nl

FOTO PLANTIP

DAGDROMEN IN DE MENGELMOESTUIN

APR-OKT | Elke vrijdagmiddag kun je genieten van Tuin & Thee bij de Mengelmoestuin in Ammerstol. In deze fruit- en kruidentuin serveert Mar verse plukthee, limonade of sap uit de boomgaard. Het winkeltje is dan ook geopend, waar ze verse en ingemaakte oogst verkoopt en zelfgemaakte kruidenzalf en -tincturen. www.mengelmoestuin.nl

INSPIRATIE IN DE VOORBEELDTUIN

MEI-AUG | De theetuin van Herma's Border in Lettele is een voorbeeldtuin die met liefde is aangelegd door hovenier Herma Schmutzler. De grote, bloemrijke borders zijn op kleur ingedeeld. Van witte zilverkaarsen en gele zonnehoedjes tot rode pimpermellen en purperen Zeeuwse knopjes. Een feest om hier op vrijdag thee te drinken. www.hermaborder.nl

VOGELS EN VLINDERS SPOTTEN

APRIL-SEP | Bij Natuurlijk Buiten in Sinderen kun je van vrijdag tot en met zondag genieten van high tea, lunch of koffie met Taart van Aart. Grote kans dat je vanaf het terras aan de vijver bijzondere vogels spot. De tuin is er namelijk speciaal op ingericht. Een bron van inspiratie als je iets wilt leren over biodiversiteit. Tip: je kunt hier overnachten in de B&B en een vroege vogeltocht boeken. www.natuurlijk buiten.nl

PROEVEN VAN HET LAND

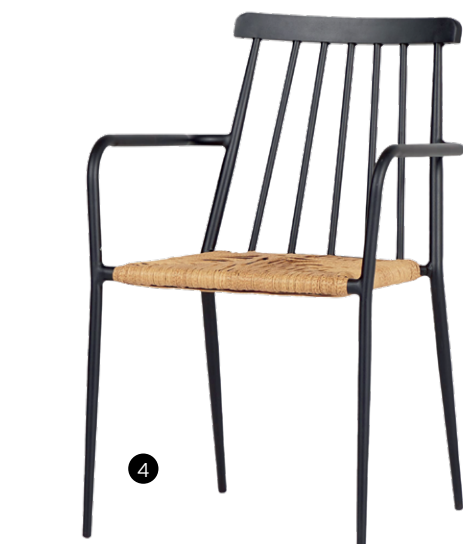
MEI-SEP | In de theetuin van het Kraaybeekerkhof in Driebergen proef je de smaken van het land. Zo zijn er eigen theemelanges, decoraties van zelfgekweekte eetbare bloemen en huisgemaakte taart. Er worden ook hartige lunches bereid van eigen oogst. Er is onder meer een drachtplantentuin en een bloemenpluktuin. De theetuin en de Landgoedwinkel zijn geopend op vrijdag- en zaterdagmiddag. www.kraaybeekerkhof.nl

HISTORISCHE THEETUIN

MEI-SEP | In de Historische Theetuin Bartiméus in Doorn serveren ze iedere woensdag-, zaterdag- en zondagmiddag thee en lekkers uit de eigen keuken. Er is dan ook plantgoed te koop en verse oogst uit de moestuin. Achterin de tuin vind je mooie vaste plantenborders. Op verzoek kun je het beplantingsplan inzien. Mis ook het rosarium niet, dat tussen de hoge acacia's, beuken en eiken is aangelegd. www.bartimeus.nl

Tuinshopping

1. Groene verf

Wil je je tuinhout vergroenen? De kleur Dalarna Grön van het Zweedse Moose Färg bestaat uit natuurlijke grondstoffen en laat het hout ademen. Extra groen dus! Mooi voor een schutting of tuinhuis. € 32,95 (0,75 l) via www.moosefarg.nl

2. Vers van de tap

De Raintap van ontwerper Floris Schoonderbeek is een regenton en wasbak ineen, die met een voetpomp te

bedienen is. De optioneel dubbele kraan kun je op de waterleiding aansluiten. Er past 250 l regenwater in de Raintap. Gemaakt van gerecycled kunststof in groen, grijs en oranje. € 379 (exclusief dubbele kraan van € 55) via www.raintap.eu

3. Lipsticklamp

In deze XL lipstick zit een originele tuinlantaarn verpakt van het Zweedse designmerk Garden Glory. Hoogte: 48 cm, Ø 12 cm.

€ 245 via www.gardenglory.com

4. Stapelstoel

De tuinstoel van Envy combineert twee tuintrends: zwart metaal en rotan. De stoel is stapelbaar en dus handig op te bergen. Formaat: 84x58x54 cm. € 70,99 via www.fonq.nl

5. Pistache parasol

Parasol Floral Pistachio van HK Living heeft een handige opbergtas in hetzelfde

dessin, zodat je hem makkelijk mee kunt nemen. Totale hoogte: 230 cm. Het doek is 200 cm breed. € 295 via www.villajip.nl

6. Flexibele slang

Slanghaspelwagen M van Fiskars heeft wieltjes en een trekstang, zodat je hem makkelijk door je tuin verplaatst. Met de accessoires is hij om te bouwen tot sproeier. Het bereik is 21,5 m. Er is ook een S en L variant. € 89,99 via www.fiskars.nl

VAN LANDSCHAP NAAR TUIN

Auteur: Noel Kingsbury

Fotografie: Maayke de Ridder

Uitgever: Noordboek HLBooks

Aantal pagina's: 264

ISBN: 9789056157166

Prijs: € 39,90

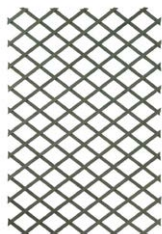
De Britse tuinauteur, tuinontwerper en plantenkenner Noel Kingsbury dook voor dit tuinboek in het groene verleden en heden van Dutch Design. Hij laat zien hoe tuin- en landschapsonwerpers zich al eeuwen laten inspireren door onze natuur- en cultuurlandschappen, waaronder duinen, weides, bollenvelden en dijken. Er is aandacht voor het werk van grote ontwerpers als Jac P. Thijsse, Mien Ruys en Piet Oudolf. Maar ook de nieuwe generatie vertelt wat hen inspireert en uitdaagt. De auteur onderzoekt welke invloed typische Nederlandse karakteristieken, zoals verstedelijking en water, op de ontwikkeling van tuinen hebben. Zo constateert hij dat het niveau van kleine tuinen erg hoog is in ons land qua creativiteit en expertise. "Het is een boek waarin tuinliefhebbers veel inspiratie vinden en vooral ook veel ideeën voor hun eigen tuin", aldus Piet Oudolf in het voorwoord. Mede dankzij de prachtige foto's van vele verrassende tuinontwerpen.

5x steunen en leiden

TIP

Gooi potgrond uit oude potten niet weg, maar strooi het uit over de composthoop of vermeng het met zelfgemaakte bladaarde.

1. Dit groene klimrek van FSC-hout heeft een harmonicasysteem waardoor je het in de breedte kunt verstellen. 150x50 cm. € 9,99 via www.bakker.com

2. Mooie klimmers worden vanzelf de hoogte in geleid in deze potten van verouderd metaal met afneembare plantensteun (Esschert Design). € 73,75 voor een set van drie in verschillende maten via www.trendsand-vision.nl

3. Bindbuis wordt door boom- en rozenkwekers gebruikt om takken stevig te leiden. Het is elastisch, hol van binnen en verteert na drie tot vijf jaar. € 6,99 voor 75 m via www.dewilfang.nl

4. Deze kunststof plantringen (0,6x0,8x6 cm) hebben een klikverbinding zodat ze takken en lange ranken stevig op hun plaats houden. € 2,49 voor vijftien stuks via www.boerenbond.nl

5. Plantensteun Twiggy Garden heeft vijf flexibele takken die je in elke gewenste vorm kunt buigen. Handig om snelle groeiers te ondersteunen. Verkrijgbaar in zilver (185 cm) maar ook in andere kleuren en formaten. € 15,49 via www.peacock.nl

“Ik ben geen expert, maar de puurheid, de rauwheid en de schoonheid van de natuur trekken mij aan”

RAPPER DIO, DE EERSTE GROENBURGEMEESTER VAN AMSTERDAM

VEENVRIJE POTGROND

Turf is nog altijd een van de belangrijkste grondstoffen van potgrond en tuinaarde, hoewel al langer bekend is dat bij de ontginning van turf uit veengebieden veel CO₂ vrijkomt. Bovendien verdwijnen er door de ontginning grote stukken natuur. Gelukkig zijn er steeds meer alternatieven die een stuk groener zijn. Zo is er veenvrije potgrond op basis van onder meer kokosvezels. Die houden, net als turf, vocht goed vast. Op www.velt.nu/potgrond vind je een overzicht van leveranciers die geen of minder turf verwerken in hun zakken potgrond. Op de website vind je ook tips voor het maken van je eigen potgrond.

FOTO: JALUB

Door de duinen van Limburg

Voor duinen hoef je niet naar de kust. Je vindt ze ook in Noord-Limburg, ten oosten van de Maas. Alleen is de duinbeleving hier nét even anders. Wij lieten de teenslippers thuis en trokken onze hikingschoenen aan voor de stoerste duinwandeling van Nederland: door de Maasduinen. Langs brullende kikkers, vleesetende planten en mysterieuze schemervogels.

TEKST CORINE KOOLSTRA FOTO'S ANDY LIEBRAND/STAATSBOSBEHEER

Maasduinen in 't kort

Waar: nationaal park in het noorden van Limburg, tussen Afferden en Arcen

Wat: de langste rivierduinengordel van Nederland, een natuurgebied vol duinen, heide, bos en vennetjes

Flora: kleine zonnedauw (vleesetende plant), lavendelheide, klokjesgentiaan, struikheide en dopheide

Fauna: vogels zoals nachtzwaluw, roodborsttapuit, boomleeuwerik; zandhagedis, levendbarende hagedis, Nederlandse landgeiten en meer dan dertig soorten dagvlinders

We verwachtten het niet. Een kwartier geleden reden we nog door het vlakke land. We zagen de Maas tussen het gras door glijden, een tractor rondtuffen op een akker en een ree wegschieten tussen de bomen. En nu staan we hier in natuurgebied het Quin en worden we omgeven door duinen. Alsof er aan het eind van de bosstrook een gordijn werd opengetrokken en er een complete decorwissel heeft plaatsgevonden. “Ja, ineens moet je hier bergop. En weer af... Het gebied golft om je heen en je hebt prachtige vergezichten. Typisch de Maasduinen”, zegt boswachter Andy Liebrand. Hij werkt voor Staatsbosbeheer in het noordelijkste deel van Nationaal Park de Maasduinen: het Bergerbos. Het rustigste deel van het park, weet Andy, want hier is geen horeca. Hier neem je een thermoskan mee, die je opent op een plek die je zelf uitkiest. En dat doen we al snel. Dit gebied roept immers om uitleg, want hoe kon zo’n landschap vol duinen ontstaan, zo ver van de kust?

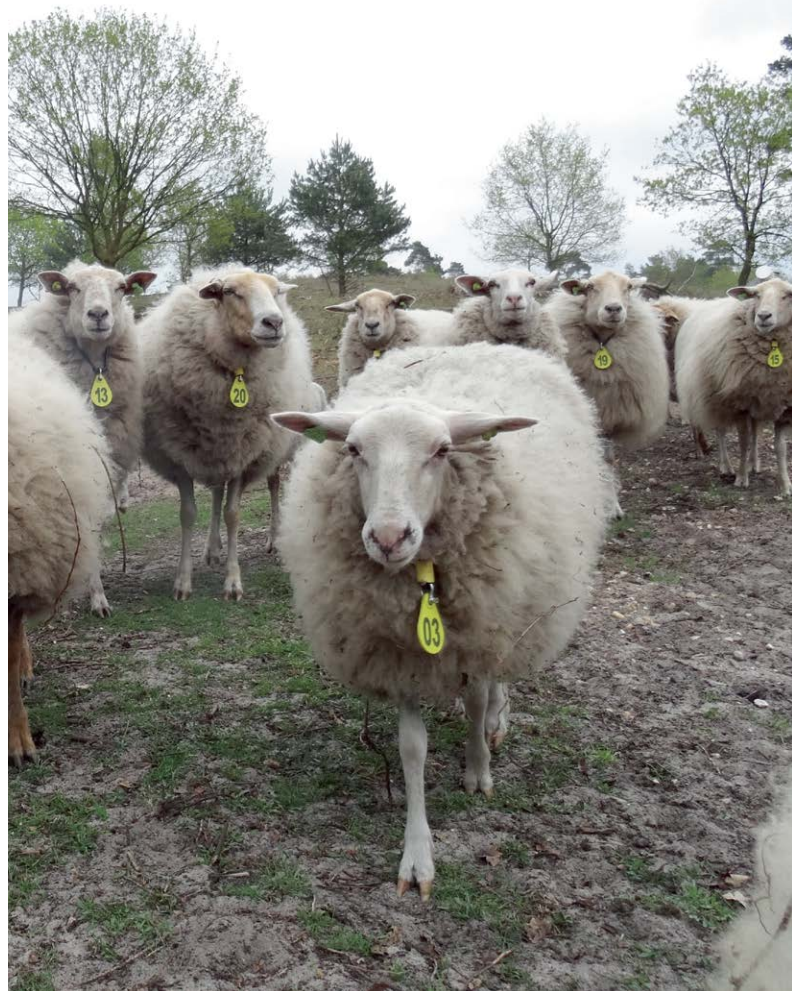

Zelf struinen!

- De Rivierduinenroute is een mooie manier om de oude rivierduinen van de Maas te ontdekken. De route voert onder andere door het Quin. Start: parkeerplaats Kapelstraat in Afferden. Afstand 6,4 km, paars gemarkeerd.
- In het park zijn zo'n twintig wandelroutes uitgezet met paaltjes. Op www.natuurparkenlimburg.nl/np/de-maasduinen staat een overzichtskaart en kun je gratis wandelbrochures downloaden.
- Bezoekerscentrum De Maasduinen zit in de voormalige sluis bij het Reindersmeer in Well. Hier starten verschillende wandelroutes en een fietsroute, www.bosbrasserieindesluis.nl
- Het park is langgerekt en kent naast het bezoekerscentrum halverwege het park, nog ontvangstlocaties in Afferden (www.bleijenbeek.nl) en Wellerlooi (www.dejachthut.nl).

De Maas

"Het was de Maas," legt Andy uit. De rivier zette eeuwenlang zand af, verlegde haar loop en kronkelde verder. Aan het einde van de laatste ijstijd tilde een voortdurende, harde westenwind het zand op en wierp het ten oosten van de Maasoevers weer neer. Waar het zand tegen obstakels zoals bomen en struiken aankwam, ontstonden lange zandruggen en duinen. "Intussen ligt de Maas een flink stuk verderop. Daardoor vergeet je al snel hoe bepalend die rivier voor dit gebied is geweest. Maar dat was ze dus wel." Het beeld dat het woord duinwandeling bij je oproept, moet je hier in Limburg waarschijnlijk wel even bijstellen. Veeg het 'met teenslippers door het fijne zand op weg naar het strand'-beeld weg en vervang het door de stoere Limburgse versie: met hikingschoenen over met heide, gras en bos begroeide duinen.

Maasduinen is een goede plek om roodborsttapuiten te spotten. Deze kleine vogel met oranje borst kijkt vaak vanaf een hoger punt, zoals een struik of boom, over het landschap uit.

Dramatische boomleeuwerik

“Let intussen op bijzondere vogels”, adviseert Andy. Op de boomleeuwerik bijvoorbeeld, een bruin vogeltje met een kuif en een korte staart. “Je hoort hem eerder dan dat je hem ziet. Hij maakt een nogal melodramatisch geluidje.” In het gebied leeft ook de meest mysterieuze vogel van de Maasduinen: de nachtzwaluw, een vogel die zijn naam eer aandoet en zich overdag verstopt. “Pas rond de avondschemering laat hij van zich horen met een opvallend schel geluid. Een soort *tjurrrrrr!*”

Gevulde vennen

We gaan verder omhoog. Een nieuwe bank. Een nieuwe pauze. Onder ons brullen de kikkers in de vennen om aandacht. “Die vennen ontstonden op de plekken waar het zand is weggestoven.

Daar bleven kuilen met een leemlaag achter waarin het regenwater blijft staan.” Door het natte voorjaar zijn ze weer goed gevuld. Gelukkig maar, want insecten zoals libellen zijn van de vennen in de Maasduinen afhankelijk. Rond de vennen komt bovendien een plantje voor met een bijzondere overlevingsstrategie: de kleine zonnedauw, een rood vleesetend plantje van nog geen 10 cm hoog. “Het plantje heeft een soort armen met handjes eraan”, vertelt Andy. “Op de vingertoppen zitten druppels die op dauwdruppels lijken, maar in werkelijkheid een kleverige vloeistof bevatten. Een insect dat daarop landt, kan niet meer loskomen. Het plantje rolt vervolgens haar blad om het insect en zuigt de eiwitten uit het lijf van het diertje. Op die manier weet zonnedauw te overleven op voedselarme grond.”

In het Bergerbos kun je Schotse hooglanders, Kempense heideschappen en Nederlandse landgeiten tegenkomen. De dieren begrazen het heidegebied en voorkomen zo dat gras, dennen en berken het gebied overnemen.

Puur natuur?

Zo'n verhaal, die stilte, die omgeving. Het lijkt zo puur natuur. "Maar dit is van oorsprong een cultuurlandschap. De heide bleef eeuwenlang bestaan, omdat boeren er hun schapen lieten grazen." En die dennen- en eikenbossen? "Aangeplant aan het eind van de negentiende eeuw door boeren die het zand wilden beteugelen. Later bleek het dennenhout ook heel handig voor in de mijnen", legt Andy uit. Maar die tijden zijn voorbij. De omstandigheden zijn veranderd. Het gebied heeft het nu zwaar. De klimaatverandering, de droogte, de stikstofneerslag: de natuur lijkt er hier onvoldoende tegen bestand, dus moeten de natuurbeheerders een handje helpen. "Vooral de eiken in het Bergerbos hebben het de laatste jaren moeilijk. Doordat eikenblad onvoldoende verteert, loopt de bodemkwaliteit nog verder achteruit. Daarom plaatsen we nu op open plekken verschillende boomsoorten terug, zoals esdoorn, zoete kers, haagbeuk en tamme kastanje."

Biodiversiteit vergroten

Nu zijn het nog staakjes van niet meer dan 80 cm hoog, maar daar zal binnen vijf tot tien jaar verandering in komen. Andy: "Je ziet gelukkig al effect. Bloesems van zoete kers trekken bijvoorbeeld insecten aan. Straks kunnen reeën in de onderlaag beschutting zoeken. Iedere boom vormt zijn eigen biotoop, zo vergroot je de biodiversiteit. Ook de bosranden hebben we plaatselijk met kruiden ingezaaid en met struiken beplant, zodat de heide daar meer geleidelijk in bos overgaat. Nu is die overgang op veel plekken nog erg abrupt, terwijl soepelere overgangen juist belangrijk zijn voor vlinders bijvoorbeeld."

Uitkijken naar de toekomst

De uitkijktoren op het hoogste duin trekt aan ons als een magneet. Nog één keer het duingebied in dan, voor de zon ondergaat. Het hoogste duin op deze keer, 35 m hoog. Vervolgens de wenteltrap op, voor nog acht meter extra hoogte. Het uitzicht is fabelachtig. We kijken over de stuwwal van Nijmegen, het Duitse Reichswald en onder ons zien we de duinen, de vennen en het Bergerbos. Hoe dit gebied er over tien jaar uitziet? Andy: "Ik hoop dat de bomen die we nu hebben aangeplant dan een paar meter hoog zijn en we zien dat het een succes wordt. Dat je dan naar bossen kijkt die bestand zijn tegen klimaatverandering en stikstofafzet. Ja, dan zou ik blij zijn." Onderaan de toren kiezen we voor de laatste keer voor een bankstop. De bank blijkt te kunnen draaien, zodat je het uitzicht kunt kiezen dat je zelf wilt. 'Leef en geniet' is met sierlijke letters in de rugleuning gekerfd. We draaien, onze rug in de avondzon, onze ogen richting duinen. Ja, dat gaat lukken. ✿

Selectie

BOEKEN | FILMS | TV | THEATER | MUZIEK | KUNST

TEKST MARGOT EGGENHUIZEN

FOTO HANS VAN HORSSEN

Piet & Lola

Hoe ontwerp je een publieke tuin of zelfs een landschap? De tentoonstelling Landscape Works with Piet Oudolf & Lola, in culturele hotspot Schunck in Heerlen, geeft een inkijkje in de wereldwijd bejubelde creaties van de beroemde Nederlandse

tuinontwerper en de Rotterdamse landschapsarchitecten.

Met tekeningen, maquettes, (film) beeld en kunstwerken. Te zien t/m 17 oktober

2021,

www.schunck.nl.

WIN

Buitenleven mag 5x2 entreekaartjes weggeven! Ga vóór 18 augustus 2021 naar www.buitenleven.nl winnen en vul je gegevens in.

Natuurfeestjes

Het wordt weer het grootste natuurfestival van Nederland, Fête de la Nature. Want: iederéén kan meedoen en een natuurfeestje organiseren. Voelen aan de aura van een boom, een oogstfeest, een rondleiding in een voedselbos: alles is mogelijk op

3, 4 en 5 september 2021, www.fetedelanature.nl

Parkconcerten

De klassieke klanken van het Oranjewoud Festival hoor je dit jaar in drie zones in het parklandschap bij Heerenveen. Het podium van de Comfort Zone, bij de Oranjerie, is een knusse overdekte huiskamer, in de Expedition Zone zijn er concerten op bijzondere plekken in de bossen en tuinen en de Play Zone in park De Overtuin biedt muziek van verschillende genres en (familie)activiteiten.

19 t/m 22 augustus 2021, www.oranjewoudfestival.nl

BOEK: Friluftsliv

Dat we wat kunnen leren van de leefstijl van de Scandinaviërs, lieten verschillende boeken al zien. Nu is er *Friluftsliv*, dat draait om je thuis voelen in de natuur. Buiten slapen, eetbare planten: je hoeft er volgens de schrijvers niet diep de wildernis voor in te trekken, het buitenleven begint op je balkon of in de tuin. Voor € 22,50 te koop in de (online) boekhandel. www.bornmeer.nl

FILM: To the moon

De maan blijft voor ons mythisch: ze licht de nacht op, maar wordt ook gezien als bron van liefde, dood, dromen en geboorte. *To the Moon* brengt maanbeelden samen uit archieven (onder meer van Eye Filmmuseum in Amsterdam) en films, en laat zo de cyclus van een volledige maanfase zien met alles wat daarbij komt kijken. **Vanaf 22 juli 2021** in diverse bioscopen, www.eyefilm.nl

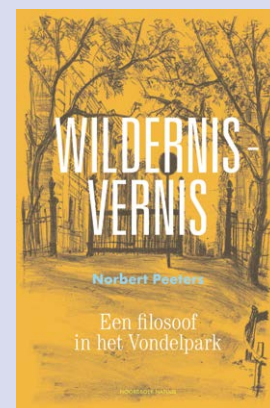

FOTO DAISY DE PATER

BOEK: Wildernis-verniss

Een rondje door het Amsterdamse Vondelpark is voor botanisch filosoof Norbert Peeters méér dan een wandeling. In zijn boek *Wildernis-verniss* onderzoekt hij hoe het zit met de tuintradities van de Verlichting en de Romantiek, de herwilderingstrend en vooral: de veranderende verhouding tussen mens en natuur. Voor € 17,90 te koop in de (online) boekhandel. www.bornmeer.nl

Interview

“Laten we de aarde in bloei zetten”

Ze wilde iets doen voor de aarde en opeens was daar een idee: mondkapjes gemaakt van rijstpapier met bloemzaden, die je na gebruik in de grond kunt stoppen. Grafisch ontwerper Marianne de Groot-Pons (42) krijgt inmiddels bestellingen uit de hele wereld.

Waarom wilde je iets ‘groens’ doen?

“Het reclamebureau van mijn man was gaan werken vanuit de gedachte: we zetten onze creativiteit en energie voortaan in voor een betere wereld. Daar ben ik door geïnspireerd geraakt, ik wilde ook iets terugdoen voor de aarde. Want van de producten waar ik het grafisch ontwerp voor heb gedaan, is ongetwijfeld ook een deel in de natuur beland. Als je om je heen kijkt hoeveel vervuiling er is – het is niet te doen. Op een gegeven moment stikt de aarde.”

En toen werd je wakker met een goed idee?

“Ja, zo ging het ongeveer wel. Ik dacht: laten we de aarde in bloei zetten. Er worden buiten zó veel mondkapjes weggegooid. Je kunt mensen aansporen om hun afval op te ruimen, maar dan vraag je wel iets van ze. Dat doe ik met mijn mondkapjes natuurlijk ook, maar je krijgt er iets moois voor terug.”

Marie Bee Bloom heet je mondkapjesmerk. Een ode aan de bloemetjes en bijtjes?

“Ja, in het dunne rijstpapier waarvan ze zijn gemaakt zitten weidemix-zaadjes. Als je het mondkapje na gebruik in de grond stopt, groeit er bijvoorbeeld korenbloem, gipskruid, moederkruid, leeuwenbek en dille uit. Dit is een oké maaltje voor de bijen, maar ik wil het nog verder ontwikkelen zodat de bijen straks in hun pootjes gaan wrijven van het viersterrendiner dat we ze aanbieden!”

Maak je de mondkapjes zelf?

“Dat hebben mijn man en ik wel gedaan, aan de keukentafel tijdens de avondklok. We waren er trots op dat we honderd kapjes op een avond konden maken voor vrienden en familie. Maar nu komen er bestellingen

binnen vanuit de hele wereld – ook bijvoorbeeld uit India en Zuid-Afrika – en is de productie opgeschroefd en uitbesteed.”

Gaan ‘onze’ weidebloemen de wereld over?

“Nee, dat ligt iets ingewikkelder. De bloemzaadjes zijn goedgekeurd voor Europa, maar daarbuiten kun je niet zomaar zaden uitwisselen. Ik wil het ook niet op mijn geweten hebben dat het door deze zaden een zootje wordt in de natuur. Daarom zijn we in gesprek over samenwerkingen op andere continenten, zodat we lokale plantensoorten kunnen gebruiken en de kapjes daar kunnen laten maken. Dat is ook beter voor de CO₂-voetafdruk.”

Nu kunnen we de kapjes nog in de grond stoppen, maar hoe moet dat straks in de herfst en winter?

“In de winter zullen de bloemen niet uitkomen. Misschien ook maar beter, zo leren we weer met de seizoenen te leven.

Je ergens op verheugen is een mooie emotie. Neem asperges: daar kan ik echt naar uitkijken. Je kunt de mondkapjes bewaren tot het voorjaar en ze dan alsnog poten.”

Heb je de plukjes bloemen al in het wild gespot?

“Nog niet, maar ik heb ze natuurlijk wel in de tuin staan. Het is zo leuk om aan onze kinderen te laten zien: als je iets plant en water geeft, kijk eens wat je er dan voor terugkrijgt!”

De 100% biologisch afbreekbare mondkapjes van Marianne zijn te koop via www.mariebeebloom.com.

Selectie

BOEKEN | FILMS | TV | THEATER | MUZIEK | KUNST

Tussen lanen en landhuis

Met een beetje mazzel kun je nog kaartjes bemachtigen voor Wonderfeel, van **16 t/m 18 juli 2021**. Zo'n zestig klassieke concerten worden uitgevoerd op podia verspreid over buitenplaats Schaep en Burgh in 's-Graveland. Als je er toch bent, werp dan ook een blik op de imposante beuken- en eikenlanen, het statige landhuis met een oranjerie en koetshuis en de vijver erachter.
www.wonderfeel.nl

FOTO FOPPE SCHUT

FOTO DEJONG&DEWITTE

Bos in de hoofdrol

Theatermakers DeJong&DeWitte nemen je in hun tragedie WoodLand mee naar het bos. Met audio, filmbeelden en liveoptredens ontdek je waar de Duitse boswachter Peter Wohlleben al over schreef: bomen communiceren met elkaar. De voorstelling zet je zintuigen op scherp – wat hebben bomen ons te zeggen? Te zien op onder meer het Limburg Festival van **25 t/m 29 augustus 2021**, www.dejongdewitte.nl

Dichters en musici treden deze zomer op in de museumtuin van Museum Schokland in de Noordoostpolder. Volg hier ook de kunstroute Dichter op het Water langs meer dan twintig kunstwerken in het groen.
www.museumschokland.nl

Kunst in het hoogveen

Tussen bijna driehonderd vogelsoorten, veertig soorten libellen en zo'n negenhonderd nachtvindersoorten in het Drentse Bargerveen vind je deze (na)zomer de kunstexpeditie Into Nature. Maak een wandeling of fietstocht langs de werken van internationale topkunstenaars, die in dit bijzondere natuurgebied boven het hoogveen uit piepen. Van **31 juli t/m 24 oktober 2021**. De routes vind je op www.intonature.net

FOTO HELEEN HAUTEMA

Even meeluisteren in de natuur? Het kan met de podcastserie *Groene Oren* van Staatsbosbeheer. In de nieuwe aflevering hoor je wat Paulien de eik te vertellen heeft. Ook oudere afleveringen zijn terug te luisteren via www.staatsbosbeheer.nl/groene-oren

FOTO VISITBRABANT

Smakelijke zomer

Aardbeien, friet van verse *èrpels* en natuurlijk Bossche bollen: fietsend of wandelend door Noord-Brabant kun je veel lekkers proeven. Rond culinaire adresjes met provinciale specialiteiten – denk aan boerderijwinkels, een wijndomein, een pluktuin en restaurants – vind je vijftien foodroutes. Er zijn verschillende afstanden, zie www.visit-brabant.com (zoek op foodroutes).

Zoem, zoem

Enorm zijn ze, de insecten in de familie-expo Big Insects. De reusachtige installaties – die zelfs kunnen bewegen – staan van **14 juli t/m 22 augustus 2021** in de tuin van Paleis Soestdijk in Baarn. Je vindt er onder meer ook een insectententoonstelling, een musical voor kinderen en een macrofotografie-expo van kleine zoemers. www.big-insects.com

WIN

Buitenleven mag

3 picknicks voor 2 personen
weggeven! Ga vóór 18
augustus 2021 naar
www.buitenleven.nl/winnen
en vul je gegevens in.

Kasteelpicknick

Dat is nog eens een uitzicht tijdens je picknick: het Zuid-Limburgse Kasteel Wijlre. Een gevulde picknickmand kun je (na reservering) ophalen in het Koetshuis. Op de buitenplaats rol je je kleed uit tussen de kunstwerken, in de schaduw onder de leibomen in het gras. En daarna: een lunchwandeling door de mooie kasteeltuinen. www.kasteelwijlre.nl

Lekker opvallend

Ze zijn opvallende verschijningen in de Kasteeltuinen Arcen: de knalrode kunststof objecten van kunstenaar William Sweetlove. Een reusachtige hond met regenlaarzen aan, een krokodil met een waterfles op zijn rug – het zijn symbolische boodschappen over onder meer klimaatverandering en de plasticsoep. Te zien **t/m 7 november 2021**, www.kasteeltuinen.nl

Ecotuintje

duurzame tuinproducten voor jouw ecotuintje

<https://ecotuintje.nl>

BUITENLEVEN nieuwsbrief

Met de nieuwsbrief hoef je nooit meer iets te missen van *Buitenleven*

- Bloemen en planten
- Biologisch tuinieren
- Vogels, insecten en andere dieren
- Praktische tuinadviezen
- Inspirerende tuinreportages
- Verrassende buitenuitjes
- (Moestuin)recepten
- Groene doe-tips

Leuke winacties in de nieuwsbrief

Ga naar www.buitenleven.nl/nieuwsbrief en schrijf je in!

toeractief

- Inclusief Routeboekje
- Productinformatie
- Cultuur en natuur
- Sfeervolle reportages

Ga voor de aanbieding snel naar www.toeractief.nl/abonneren of e-mail naar abonnement@bcm.nl of bel 085 7600237 (08:30-12:30)

FOTO ALEXANDER SCHIPPERS

Auke-Florian Hiemstra

Klimaatverandering, soorten die uitsterven en het plasticprobleem: de wetenschap heeft me nodig, dacht Auke-Florian Hiemstra (1992). Hij is bioloog en stond in de Trouw Duurzame Top 100 van 2020. Auke-Florian presenteerde als dierenexpert het tv-programma *Willem Wever* en verscheen samen met zijn octopus in *De Slimste Mens*. Hij maakt radio, schrijft columns en schuift regelmatig bij talkshows aan. Zijn studentenkamer staat bekend als 'Klein Naturalis'. Volg Auke-Florian op Instagram via @aukeflorian

Mensenpoten

Mijn ouders waren mij soms hele dagen kwijt. Als kleine jongen struinde ik dan over de heide op zoek naar wild. Op een paar zeldzame momenten na, waarbij ik plots oog in oog stond met een hert, zag ik meestal niks. Niks behalve sporen. Ontelbaar veel pootafdrukken in het zand verraadden dat ik wel degelijk warm zat. Eerder die dag moest daar een hele groep dieren gelopen hebben. De verse sporen in het zand symboliseerden de magie van het ongrijpbare en waren zeker zo spannend als het spotten van de dieren zelf.

Recent kwam ik een prachtig boek op het spoor met de titel *Het prentenboek*, geschreven door René Nauta en Aaldrik Pot. Als kind kreeg ik eindeloos prentenboeken te lezen, maar niet zoals dit. Want het begrip prenten slaat niet alleen op mooie plaatjes, het is ook een werkwoord: het volgen van sporen van dieren. Over dat wat ik mezelf van jongs af aan bij gebrek aan beter (lees: de dieren zelf) had aangeleerd, namelijk het kijken naar pootafdrukken, zijn nu hele boeken verschenen. Een beetje spoorzoeker herkent niet alleen het dier, maar leert met een boek als dit ook of het een linker- of rechterpoot betreft en zelfs of het om een voor- of achterpoot gaat. Ook de herten uit mijn jeugd, of in ieder geval vergelijkbare pootafdrukken, komen voorbij.

Plots zie ik alles van een heel andere kant. Letterlijk. In het boek staan niet alleen schematische tekeningen en plaatjes van pootafdrukken uit het veld, maar ook foto's van datgene wat al die prenten maakt: de onderkanten van de dierenpoten. Alsof ze je als het ware allemaal een high five willen geven. Als zijnde het deeg wat een koekjesvorm aan ziet komen, zo zie ik plotseling al die pootjes: vanuit het perspectief van het zand waarin ze een voetafdruk zouden zetten. Een fascinerend gezicht, zo had ik pootjes nog nooit gezien. Knap ook. Later zat ik met het boek op schoot te bedenken hoe ze al die poten hebben kunnen fotograferen. Maar ach, als een dier wat tegenstribbelde bij de fotoshoot hadden ze er weer een spoor bij. Zoals op pagina 23: "Prent van een kat die zich heeft vastgegrepen in een been". Arme fotograaf.

Zelfs de kleinste dieren laten sporen achter, van spinnen tot kevers. Alles lijkt aan bod te komen in het prentenboek. Tot het verschil tussen het spoor van een duizendpoot en dat van een miljoenpoot aan toe. Maar één dier ontbreekt, een nogal bekend en veelvoorkomend exemplaar zelfs: die van ons, de mensenpoten! Die staan alleen af en toe in de hoek van een foto afgebeeld – en dan puur voor de schaal. Als onderzoeker van plastic weet ik helaas dat wij mensen maar al te veel sporen achterlaten. Naast een paar tenen in het zand, ook heel veel afval. Opruimen dus! Gelukkig gaan prenten en prikken goed samen, zoals ze zeggen: *leave nothing but footprints*. ✿

FOTO SIETSKJE DE VRIES

Volgende keer in *Buitenleven*

- Je hoort ze wel, maar ziet ze zelden: krekels.
- Eline, haar hyggehuisje en de schitterende paarsbloeiende tuin.
- Prachtig en nog lekker ook: vijgen (*Ficus*)
- Oneindig wandelen op de Kalmthoutse Heide in Noord-Brabant.
- Het verhaal van koninginnenkruid: een tragisch verhaal over een kruidenvrouw.

Nummer 6 verschijnt 20 augustus 2021. Geen nummer meer missen?
Neem dan een jaarabonnement voor € 73! Kijk op pagina 6.

t.w.v.
€44,⁹⁵

Gratis
canvasdoek

Boek in juli en ontvang!

(Aankomst t/m 31 december 2021)

4 dagen Drenthe

8,6 Zeer goed

Doldersum | Drenthe | Nederland

Grenzeloos Slapen-Eten-Beleven ★★ ★

- ✓ Vlak bij het Drents-Friese Wold
- ✓ Wandel- en fietsparadijs Doldersum

4-daags diner arrangement

- ✓ 3x overnachten
- ✓ 3x uitgebreid ontbijt
- ✓ 1x 3-gangendiner
- ✓ 25% korting entree sauna
- ✓ Gratis wandel- en fietsroutes
- ✓ Gratis parkeren
- ✓ Gratis WiFi en meer...

Tip

Boek nu de nieuwe vrijstaande Welsteete suite met landschap uitzicht!

135,00*
p.p.

3 dagen Den Bosch

8,8 Zeer goed

Den Bosch | Noord-Brabant | Nederland

Golden Tulip Hotel Central ★★ ★★

- ✓ 4-sterrenhotel in hartje Den Bosch
- ✓ Huur een fiets en verken de stad

3-daags diner arrangement

- ✓ 2x overnachten
- ✓ 2x uitgebreid ontbijt
- ✓ 1x 3-gangen keuzemenu in Brasserie Cé
- ✓ Gratis wandelkaart Den Bosch en omgeving
- ✓ Gratis koffie- en theefaciliteiten
- ✓ Gratis WiFi en meer...

Tip

Bewonder De Mondriaan, het oudste bakstenen huis van Nederland

158,75*
p.p.

Boek via **Voordeeluitjes.nl/buitenleven** of bel naar **0900 66 777 88** (25 c/m)

Alle aanbiedingen zijn geldig t/m 30 september 2021 (m.u.v. feestdagen). *Let op: de vermelde prijzen zijn vanaf en kunnen verschillen per aankomstdatum. De prijzen zijn per persoon (p.p.), o.b.v. twee personen in een standaardkamer, excl. administratiekosten (1-3 personen € 14,50, 4+ personen € 24,50 per boeking) en stads- en toeristenbelasting. Kijk online voor de volledige voorwaarden. Prijs-, druk- en zetfouten voorbehouden.

96% van de klanten beveelt ons aan

Unieke & voordelige arrangementen

Méér dan 10 jaar dé specialist

VIER DE ZOMER MET KEES

Bekijk de gehele collectie op keessmit.nl
of vraag het **Kees Lifestyle Magazine** aan
op keessmit.nl/magazine-aanvragen

Scan de code voor
meer inspiratie!

